

Loopbaanmonitor onderwijs

Microdata: 2010 – 2016

Enquête: 2015 – 2016

CentERdata

Klaas de Vos
Peter Fontein

MOOZ

Eva van der Boom
Sil Vrielink

19 oktober 2017

© CentERdata, Tilburg, 2017

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

Deel 1 – Microdata	5
Samenvatting en conclusies.....	6
1 Inleiding	11
1.1 Onderzoeksvragen	11
1.2 Onderzoeksverantwoording.....	12
1.3 Opbouw rapport	13
2 Arbeidsmarktpositie na afstuderen	14
2.1 Beroepsrendement op hoofdlijnen.....	15
2.2 Dynamiek	17
2.3 Beroepsrendement in detail	18
2.4 Ontwikkeling arbeidsmarktpositie: vergelijking microdata - enquête	22
3 Beroepsrendement lerarenopleidingen naar achtergrondkenmerken	24
3.1 Vakgebied	24
3.2 Geslacht	26
3.3 Leeftijd bij afstuderen	26
4 Baankenmerken.....	28
4.1 Onderwijssector waarin men werkzaam is.....	28
4.2 Aanstellingsomvang	31
4.3 Provincie	34
4.4 Afstand woongemeente en werkgemeente	36
5 Verdieping arbeidsmarktsituatie niet-werkenden en uitstromers.....	38
5.1 Ontvangers uitkering	38
5.2 Inschrijvingen als student.....	40
6 Arbeidsmarktsituatie indien werkzaam buiten het onderwijs	42
6.1 Sector buiten het onderwijs	42
6.2 Bestemming uitstroom	46
6.3 Aanstellingsomvang	47
6.4 Uurloon	49
6.5 Uurloon uitstromers	52
7 Regressie-analyses.....	54
7.1 Belangrijkste resultaten.....	54
7.2 Kans 1 jaar na afstuderen.....	56
7.2.1 Werkzaam binnen onderwijs.....	56
7.2.2 Werkzaam buiten onderwijs	59
7.3 Kans 5 jaar na afstuderen.....	62
7.3.1 Werkzaam binnen onderwijs.....	63
7.3.2 Werkzaam buiten onderwijs	65

Deel 2 – Enquête	67
Samenvatting	68
1 Inleiding	71
1.1 Aanleiding	71
1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen	71
1.3 Werkwijze.....	72
1.4 Leeswijzer	72
2 Blik op de lerarenopleiding	73
2.1 Tevredenheid over de lerarenopleidingen.....	73
2.2 Voorbereiding op de beroepspraktijk.....	77
3 Arbeidsmarktpositie beginnende leraren.....	79
3.1 Arbeidsmarktpositie beginnende leraren	79
3.2 Motieven om in het onderwijs te gaan werken	82
4 Begeleiding van beginnende leraren	84
4.1 Inleiding.....	84
4.2 Begeleiding van beginnende leraren.....	84
4.3 Bepalende factoren voor (goede) begeleiding	91
4.4 Tevredenheid over de begeleiding.....	92
5 Werkbeleving van beginnende leraren	93
5.1 Werkdruk en werktevredenheid	93
5.2 Geloof in eigen kunnen ('self-efficacy')	94
5.3 Bepalende factoren voor arbeidstevredenheid	95
5.4 Bepalende factoren voor het geloof in eigen kunnen	98
Bijlagen	
A Tabellen.....	99
B Resultaten regressieanalyses.....	112

Deel 1 – Microdata

Samenvatting en conclusies

De Loopbaanmonitor onderwijs richt zich op de ontwikkeling van de arbeidsmarktpositie van recent afgestudeerde leraren. Het onderzoek kent twee onderdelen: secundaire analyses op CBS-microdata (afstudeercohorten 2010-2015) en een enquête onder pas afgestudeerden van de lerarenopleidingen (cohort 2015 en cohort 2016).

De uitkomsten van het eerste onderdeel staan centraal in deze rapportage, met als belangrijkste bevinding dat het percentage recent afgestudeerden dat aan de slag is gekomen in het onderwijs na het dieptepunt van het schooljaar 2013/14 ook in het schooljaar 2015/16 verder is gestegen. Voor afgestudeerden aan de tweedegraads lerarenopleiding geldt dat deze stijging ook in het schooljaar 2016/17 heeft doorgezet.

In deze samenvatting belichten we de kernonderwerpen van de Loopbaanmonitor onderwijs: de arbeidsmarktpositie van pas afgestudeerden en de dynamiek daarin, het beroepsrendement van de lerarenopleidingen naar achtergrondkenmerken en baan- en contractkenmerken. Met beroepsrendement wordt daarbij in deze context het percentage afgestudeerden bedoeld dat werkzaam is in het onderwijs. Daarbij onderscheiden we in deze samenvatting afgestudeerden van de pabo enerzijds en afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleiding (hbo-bachelor) en universitaire lerarenopleiding (ulo) anderzijds. Dit betreft in het algemeen een eerste lerarenopleiding die men volgt na het voortgezet onderwijs. Naast de uitkomsten die in dit rapport zijn opgenomen, is tevens een Excelbestand beschikbaar met detailresultaten.

Pabo: arbeidsmarktpositie en -dynamiek

In Tabel 0.1 is de arbeidsmarktpositie één jaar na afstuderen weergegeven voor de afstudeercohorten 2010 tot en met 2015, zoals die op basis van de CBS-microdata is vastgesteld. Het algemene beeld is dat het grootste gedeelte van deze personen na een jaar een baan in het onderwijs heeft gevonden. Vanaf cohort 2010 tot cohort 2012 is een daling van het beroepsrendement zichtbaar, met als dieptepunt een beroepsrendement van 73% voor cohort 2012. Deze daling is mede het gevolg van het feit dat minder onderwijsbanen beschikbaar zijn gekomen in deze periode. Vanaf cohort 2013 is echter weer een stijging zichtbaar tot ongeveer het niveau van cohort 2011.

Tabel 0.1. Percentage afgestudeerden dat één jaar na afstuderen werkzaam is binnen het onderwijs

Cohort	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Pabo	78%*	77%	73%	75%	77%	76%

*Van het cohort dat in 2010 aan de pabo is afgestudeerd, was 78% één jaar na afstuderen (m.a.w. in 2011) werkzaam in het onderwijs.

Bekijken we andere termijnen na afstuderen dan één jaar, dan blijkt dat het percentage afgestudeerden dat in het onderwijs werkzaam is een half jaar na afstuderen het hoogste is, om vervolgens in de loop der tijd wat te dalen. Daarnaast geldt dat er sprake is van onderliggende dynamiek. Er vallen personen uit, maar er zijn ook afgestudeerden die pas na langere tijd een baan in het onderwijs vinden.

De relatie tussen de arbeidsmarktpositie één jaar en vijf jaar na afstuderen is in Tabel 0.2 weergegeven. Uit de tabel blijkt dat pabo-gediplomeerden een kans van 41% hebben om

vijf jaar na afstuderen wel in het onderwijs werkzaam te zijn als men dat één jaar na afstuderen niet was. Van de pabo gediplomeerden die één jaar na afstuderen in het onderwijs werkzaam waren, zien we dat 86% dat na vijf jaar nog steeds is.

Tabel 0.2. Arbeidsmarktdynamiek één versus vijf jaar na afstuderen, gemiddeld over de cohorten 2010 en 2011

Opleiding	Werkzaam binnen onderwijs na 1 jaar	Werkzaam binnen onderwijs na 5 jaar	
		Nee	Ja
Pabo	Nee	59%	41%
	Ja	14%	86%

Pabo: baankenmerken

Naast het kunnen vinden van een baan in het onderwijs, is ook van belang in hoeverre startende leraren een reguliere baan kunnen vinden van voldoende omvang in uren. Het blijkt dat pabo afgestudeerden tussen 2010 en 2012 gemiddeld steeds moeilijker een baan van voldoende omvang vonden, met ook hier een positieve kentering vanaf schooljaar 2014/2015 (afstudeercohort 2013). Zo had van de in het onderwijs startende pabo-afgestudeerden uit cohort 2010 na één jaar 57% een baan van 0,8 fte of meer, voor cohort 2012 was dit nog maar 46% maar voor cohort 2015 was dit 61%.

Daarnaast komen uit de enquête onder de pas afgestudeerden forse verschillen naar boven als het gaat om het type aanstelling (regulier/vervanging) en het type dienstverband (vast/tijdelijk). Zo ligt het percentage pabo gediplomeerden dat recent na afstuderen een reguliere baan in het onderwijs heeft voor cohort 2015 duidelijk hoger dan voor cohort 2013, en hetzelfde geldt voor het percentage met een vast dienstverband of uitzicht op een vast dienstverband.

Pabo: achtergrondkenmerken pas afgestudeerden

Onder pabo-gediplomeerden zijn de verschillen tussen mannen en vrouwen in het aandeel dat een jaar na afstuderen een onderwijsbaan heeft vrij klein. In de meeste cohorten vinden we voor mannen iets hogere aandelen dan voor vrouwen. Onderverdeeld naar leeftijd is het aandeel met een onderwijsbaan in het algemeen iets hoger onder afgestudeerden jonger dan 30 jaar dan onder de groep van 30 jaar en ouder, en wordt het verschil tussen beide groepen wat groter naarmate men langer afgestudeerd is.

Tweedegraads en universitaire lerarenopleidingen: arbeidsmarktpositie en -dynamiek

In Tabel 0.3 is de arbeidsmarktpositie één jaar na afstuderen weergegeven voor de cohorten 2010 tot en met 2015 van de tweedegraads lerarenopleidingen en van de ulo, zoals die op basis van de CBS-microdata is vastgesteld. Ook hier is het algemene beeld dat het grootste gedeelte van deze personen een baan in het onderwijs heeft gevonden, al liggen de percentages lager dan voor afgestudeerden van de pabo. Van afstudeercohort 2010 heeft ongeveer 62% van de afgestudeerden aan een tweedegraads lerarenopleiding na een jaar een baan in het onderwijs gevonden. Dit kan een baan in het vo zijn maar

personen met een tweedegraads lerarenbevoegdheid kunnen bijvoorbeeld ook in het mbo terecht.

Van de afgestudeerden van de ulo in het afstudeercohort 2010 heeft bijna driekwart na een jaar een baan in het onderwijs. Voor de latere cohortjaren in de tabel is tot cohort 2013 een daling van het beroepsrendement zichtbaar, mede vanwege het feit dat minder onderwijsbanen beschikbaar zijn gekomen. Vanaf cohort 2013 is echter weer een stijging zichtbaar. Met name onder afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen blijkt het beroepsrendement de laatste paar jaar flink toe te nemen.

Tabel 0.3. Percentage afgestudeerden dat één jaar na afstuderen werkzaam is binnen het onderwijs

Cohort	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Tweedegraads lerarenopleiding	62%	60%	58%	60%	64%	66%
Ulo	74%*	73%	69%	72%	73%	73%

*Van het cohort dat in 2010 aan de ulo is afgestudeerd, was 74% één jaar na afstuderen (m.a.w. in 2011) werkzaam in het onderwijs.

Bekijken we andere termijnen na afstuderen dan één jaar, dan blijkt dat het percentage afgestudeerden dat in het onderwijs werkzaam is voor afgestudeerden van de ulo een half jaar na afstuderen in de meeste cohorten het hoogste is, om vervolgens in de loop der tijd wat te dalen. Voor de tweedegraads lerarenopleidingen neemt het percentage dat in het onderwijs werkt in de meeste cohorten na verloop van tijd juist wat toe.

De relatie tussen de arbeidsmarktpositie één jaar en vijf jaar na afstuderen is in Tabel 0.4 weergegeven. Uit de tabel blijkt dat er wat dit betreft nauwelijks verschillen zijn tussen de tweedegraads lerarenopleidingen en de ulo. Van degenen die na één jaar niet in het onderwijs werkzaam waren, is ongeveer 26% dat na vijf jaar wel. Werkt men na één jaar wel in het onderwijs, dan geldt hetzelfde na vijf jaar voor 90% van de afgestudeerden.

Tabel 0.4. Arbeidsmarktdynamiek één versus vijf jaar na afstuderen, gemiddeld over de cohorten 2010 en 2011

Opleiding	Werkzaam binnen onderwijs na 1 jaar	Werkzaam binnen onderwijs na 5 jaar	
		Nee	Ja
Tweedegraads lerarenopleiding	Nee	26%	90%
	Ja		
Ulo	Nee	26%	90%
	Ja		

Lerarenopleiding vo en ulo: baankenmerken

Het blijkt dat onder de pas afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen het aandeel met een baan van minimaal 0,8 fte vanaf afstudeercohort 2010 vrij stabiel is geweest. Tussen afstudeercohort 2013 (56%) en afstudeercohort 2015 (60%) was sprake van een lichte stijging. De contractomvang van ulo-gediplomeerden in het onderwijs laat geen duidelijke trend zien. Voor deze groep varieert de kans op een contract van minimaal 0,8 fte tussen de 50% en 58% (53% voor cohort 2010 en cohort 2015). Dit beeld wijkt

daarmee duidelijk af van dat van de afgestudeerden van de pabo, waar de relatief grote daling van het aandeel banen van 0,8 fte of groter gevolgd werd door een nog sterkere stijging.

Uit de enquête blijkt dat afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen en de ulo na een half jaar in bijna 90% van de gevallen een reguliere baan hebben, met in ruim 70% van de gevallen een vast contract of uitzicht op een vast contract. Daarmee lijkt de arbeidsmarktpositie van deze afgestudeerden duidelijk beter dan die van de pabo gediplomeerden.

Tweedegraads en universitaire lerarenopleidingen: achtergrondkenmerken pas afgestudeerden

Voor de afgestudeerden aan de tweedegraads lerarenopleidingen en de ulo is het vakgebied een belangrijke bepalende factor voor de kans op een baan in het onderwijs. Het laagste beroepsrendement vinden we voor degenen die een culturele/creatieve lerarenopleiding hebben afgerond, gevolgd door een verzorgende opleiding en lichamelijke opvoeding. Het hoogste beroepsrendement vinden we wat de tweedegraads lerarenopleidingen betreft voor gediplomeerden in de exacte en economische vakken. Wat betreft de afgestudeerden van de ulo is het beroepsrendement met name hoog te noemen voor de talen en de exacte vakken. Ook de economische vakken doen het goed in vergelijking met de maatschappelijke en de culturele/creatieve vakken.

Uit de enquête onder pas afgestudeerden van cohort 2016 blijkt een lerarenopleiding in de lichamelijke opvoeding slecht voor de kans op een vast contract (2%). Lerarenopleidingen in technische vakken bieden de grootste kans op een vast contract (61%), gevolgd door exacte vakken (46%).

Gemiddeld uurloon

Uit analyses van het gemiddelde uurloon onder net afgestudeerden van de lerarenopleidingen blijkt dat degenen die een baan binnen het onderwijs vinden gemiddeld duidelijk meer verdienen dan degenen die buiten het onderwijs gaan werken (één tot vijf jaar na afstuderen). De oorzaak hiervoor is mogelijk dat de vooropleiding beter aansluit bij een baan binnen het onderwijs. Voor afgestudeerden van de tweedegraadslerarenopleidingen en de ulo zijn de verschillen gemiddeld groter dan voor afgestudeerden van de pabo.

Bezien we degenen die in het onderwijs gewerkt hebben, maar het onderwijs binnen vijf jaar verlaten, dan vinden we voor afgestudeerden van de pabo en de tweedegraads lerarenopleidingen dat men (gemiddeld per uur) meestal minder gaat verdienen buiten het onderwijs. Daarbij geldt wel de kanttekening dat het totale loon wel kan stijgen door een toename van de betrekkingssomvang.

Conclusies

De positieve kentering die in de voorgaande edities van de Loopbaanmonitor werd signaleerd, namelijk een stijging van het aandeel pas afgestudeerden dat werkzaam is in het onderwijs na jaren van daling, heeft zich ook volgens de meest recente cijfers doorgezet. Het beroepsrendement na één jaar van afstudeercohort 2014 en 2015 ligt zo'n vier (pabo, ulo) tot zeven (tweedegraads lerarenopleiding) procentpunt hoger dan dat van afstudeercohort 2012.

Naast de ontwikkeling van het beroepsrendement, laat het onderzoek ook zien dat de arbeidsmarktpositie van starters aan dynamiek onderhevig is. Daarbij valt op dat er niet alleen uitval optreedt onder pas afgestudeerde leraren, maar dat er ook afgestudeerden zijn die pas na verloop van jaren in het onderwijs aan de slag gaan. Uit de analyses blijkt verder dat de groep afgestudeerden aan de tweedegraads lerarenopleidingen en de ulo die zowel na één jaar als na vijf jaar niet werkzaam is in het onderwijs een stuk groter is dan de groep afgestudeerden die na één jaar wel in het onderwijs begonnen zijn, maar na vijf jaar blijken te zijn uitgevallen. In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht, verliest de sector direct na afstuderen dus veel meer afgestudeerden dan in de paar jaar daarna (afgestudeerden die uitvallen uit het onderwijs).

1 Inleiding

Doel van de Loopbaanmonitor onderwijs is om inzicht te krijgen in de arbeidsmarktsituatie van pas afgestudeerde leraren en het beroepsrendement van de lerarenopleidingen. Met beroepsrendement wordt daarbij het aandeel afgestudeerden bedoeld dat ook daadwerkelijk in het onderwijs aan de slag gaat. De focus van de Loopbaanmonitor onderwijs is vooral gericht op de eerste fase na het afstuderen omdat startende leraren vooral in de eerste jaren na hun afstuderen het onderwijs verlaten. Derhalve is onder meer het beroepsrendement na een half, één, twee, drie, vier en vijf jaar in kaart gebracht.

De Loopbaanmonitor onderwijs bestaat uit twee onderdelen: een enquête onder leraren die recent hun eerste diploma voor een lerarenopleiding hebben behaald¹ en analyses op de microdata van het CBS²: gegevens op persoonsniveau die vanuit verschillende bestanden bij elkaar zijn gebracht. Voordeel van de microdata is dat het om feitelijke gegevens van de gehele populatie gaat. Met andere woorden, de informatie over loopbaanstappen is niet 'gekleurd' door een responsbias. Pas afgestudeerden die werkzaam zijn in het onderwijs zouden immers eerder geneigd kunnen zijn om deel te nemen aan de Loopbaanmonitor onderwijs dan degenen die buiten het onderwijs of niet werkzaam zijn.

Het voorliggend rapport is voornamelijk gebaseerd op de analyses van de CBS-microdata. Aanvullend is gebruik gemaakt van de enquêteresultaten, om de actuele situatie te schetsen. Indien gebruik wordt gemaakt van de enquêteresultaten, wordt dit nadrukkelijk in de tekst vermeld.

In het vervolg van dit hoofdstuk gaan we in op de onderzoeksvragen, de onderzoeksverantwoording en de opbouw van dit rapport. In de vervolghoofdstukken presenteren we de onderzoeksresultaten.

1.1 Onderzoeksvragen

Analyse van CBS-microdata geeft onder andere antwoord op de volgende vragen:

- Wat is de arbeidsmarktsituatie direct tot vijf jaar na afstuderen en in hoeverre verschilt dit tussen opleidingen en cohorten (hoofdstuk 2 en 7)?
- Zijn er verschillen in arbeidsmarktsituatie naar vak, geslacht en leeftijd (hoofdstuk 3 en 7)?
- In welke onderwijssector komen afgestudeerden van de verschillende lerarenopleidingen terecht en wat zijn de ontwikkelingen in de aanstellingsomvang (hoofdstuk 4)?
- Wat is de arbeidsmarktsituatie van niet-werkenden; welk deel studeert verder en welk deel ontvangt een uitkering (hoofdstuk 5)?
- In welke sector komen afgestudeerden die buiten het onderwijs gaan werken terecht, en hoe verhoudt hun aanstellingsomvang en salariering zich tot die van afgestudeerden die in het onderwijs gaan werken (hoofdstuk 6)?

De enquêteresultaten geven aanvullend antwoord op de volgende vragen:

- Wat is de huidige arbeidsmarktsituatie van pas afgestudeerde leraren een half jaar en één jaar na afstuderen en in hoeverre verschilt dit tussen opleidingen (hoofdstuk 2)?

¹ Deze enquête is opgesteld en geanalyseerd door MOOZ Onderzoek, waarbij CentERdata de hosting heeft verzorgd.

² De analyses op de microdata zijn uitgevoerd door CentERdata.

1.2 Onderzoeksverantwoording

Het Centrum voor Beleidsonderzoek (CvB) van het CBS stelt microdatabestanden beschikbaar voor onderzoek. De cijfers die daarover worden gepresenteerd in dit rapport betreffen secundaire analyses op basis van deze microdatabestanden.³ Deze databestanden bevatten informatie op persoonsniveau van onder andere *alle* afgestudeerden die in een bepaald jaar aan een lerarenopleiding een diploma hebben behaald. Door gegevens van meerdere jaren uit het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) over arbeid en uitkeringen en uit het Basis Register Onderwijs Hoger Onderwijs (BRON HO) met betrekking tot de (vervolg)opleiding op persoonsniveau te koppelen aan een cohort afgestudeerden van de lerarenopleidingen, verkrijgt men inzicht in de loopbaan van deze afgestudeerden door de jaren heen: de arbeidsmarktpositie, in welke sector men een baan heeft gevonden, wie uitkeringsgerechtigde is en of men een (vervolg)studie doet. In dit rapport zijn gegevens van 2010 tot en met 2016 (de meest recente gegevens die beschikbaar zijn) gebruikt.

Op basis van de BRON HO-data zijn degenen geselecteerd die in 2010 tot en met 2015 een lerarenopleiding⁴ succesvol hebben afgerond. Deze selectie van afgestudeerden is door DUO rechtstreeks aan CBS geleverd, voorzien van het burgerservicenummer. In verband met de privacy heeft CBS het burgerservicenummer van de afgestudeerden versleuteld, waarna de bestanden onderling op het versleutelde persoonsnummer gekoppeld en geanalyseerd konden worden. De analyses zijn door de onderzoekers zelf uitgevoerd via een zogeheten remote access faciliteit waarover CentERdata beschikt.

Het gaat bij de rapportage over de microdata om afgestudeerden die *voor het eerst* een lerarenopleiding (pabo, tweedegraads lerarenopleiding of ulo) hebben afgerond. Het gaat steeds om in Nederland afgestudeerde personen in BRON HO; dat kunnen ook studenten uit het buitenland zijn. Personen die in het buitenland werken vallen buiten de statistieken. Waar we spreken over werken in het onderwijs kan het gaan om alle functies: in de CBS data wordt geen onderscheid gemaakt tussen onderwijzend, ondersteunend of management functies. Uitzendkrachten die in het onderwijs werkzaam zijn vallen onder de uitzendbranche, dus als zijnde werkzaam buiten het onderwijs.

Het peilmoment dat we hanteren in dit onderzoek is steeds 1 oktober. Waar we spreken over 'één jaar na afstuderen' gaat het dus om de arbeidsmarktpositie op 1 oktober één jaar na het jaar waarin men is afgestudeerd. Twee jaar na afstuderen betreft de situatie op 1 oktober, twee jaar na het jaar waarin men is afgestudeerd etc. Uitzondering betreft de situatie een half jaar na afstuderen. Daar is het peilmoment 1 april na het jaar van afstuderen.

In Tabel 1.1 is per cohort het aantal afgestudeerden van de lerarenopleidingen gegeven waarop de micro-data betrekking hebben. Zichtbaar is dat in 2010 nog ongeveer 5.200 pabo-studenten gediplomeerd uitstroomden. Dit aantal is in de jaren erop gedaald tot minder dan 4.100 gediplomeerden in 2015. Een iets andere ontwikkeling is zichtbaar in het aantal afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen, dat is gestegen van ongeveer 4.200 in 2010 tot zo'n 4.600 in 2012, om vervolgens in 2013 weer te dalen naar

³ Het gaat om de bestanden met betrekking tot de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, de kenmerken van bedrijfseenheden, personen met een bijstandsuitkering, de kwantitatieve gegevens van banen, kwalitatieve gegevens van banen, en personen die in een bepaald jaar een werkloosheidsuitkering hebben ontvangen.

⁴ Alle opleidingen in BRON HO zijn meegenomen die door DUO als lerarenopleidingen worden aangemerkt. Het gaat dan om alle opleidingen in het croho-onderdeel onderwijs exclusief opleidingskunde (isatcode 39218). Dit is inclusief bv. docenten theater, dans, muziek, beeldende kunst en vormgeving, kunsteducatie, kunstgeschiedenis en culturele en kunstzinnige vorming/kunst algemeen. Daarnaast tellen de groene lerarenopleidingen (codes 34899 en 44135) mee.

een niveau van ongeveer 3.800 gediplomeerden. In 2014 is weer sprake van een lichte stijging ten opzichte van 2013 terwijl in 2015 weer enige daling heeft plaatsgevonden.

Tabel 1.1. Aantal afgestudeerden van lerarenopleidingen

Cohort	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Pabo	5187	4974	4890	4437	4222	4053
Tweedegraads lerarenopleiding	4163	4346	4559	3830	3991	3909
Ulo	662	764	936	813	894	839

Dit rapport beschrijft de arbeidsmarktsituatie van afgestudeerden van lerarenopleidingen en analyseert daarbij (1) verschillen *tussen* cohorten, en (2) verschillen over de tijd (direct tot maximaal vijf jaar na afstuderen) *binnen* cohorten. Detailcijfers van het onderzoek worden ook beschikbaar gesteld in een afzonderlijk Excel bestand. Het zou te ver voeren om alle cijfers in dit rapport te bespreken.

1.3 Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 gaan we in op de arbeidsmarktpositie na afstuderen, waarna we in hoofdstuk 3 het beroepsrendement van de lerarenopleiding onderscheiden naar een aantal achtergrondkenmerken van de afgestudeerden. In hoofdstuk 4 zoomen we verder in op de afgestudeerden die werkzaam zijn binnen het onderwijs. Binnen welke onderwijssector is men werkzaam en hoe groot is het aandeel van de afgestudeerden dat een 'grote' baan heeft (deeltijdfactor 0,8 of hoger)? In hoofdstuk 5 bespreken we de afgestudeerden die *niet* werkzaam zijn, niet in het onderwijs noch daarbuiten. Welk deel van de niet-werkenden ontvangt een uitkering? Welk deel staat ingeschreven als student? Hoofdstuk 6 presenteert een aantal cijfers met betrekking tot afgestudeerden die buiten het onderwijs zijn gaan werken, en vergelijkt hun aanstellingsomvang en salariering met die van afgestudeerden die wel in het onderwijs werken.

In hoofdstuk 7 onderzoeken we de kans dat een afgestudeerde een baan binnen of buiten het onderwijs heeft na 1 jaar en na 5 jaar op basis van persoonskenmerken.

2 Arbeidsmarktpositie na afstuderen

Dit hoofdstuk beschrijft de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleidingen van de cohorten 2010 tot en met 2015. Eerst wordt een overzicht gegeven van het aandeel afgestudeerden dat werkzaam is binnen het onderwijs op een bepaald peilmoment, een half jaar na afstuderen tot (maximaal) vijf jaar na afstuderen. Aangezien het laatst beschikbare peilmoment 2016 betreft, worden gegevens vijf jaar na afstuderen alleen voor de cohorten 2010 en 2011 gepresenteerd. Het overzicht van het aandeel binnen het onderwijs werkzame afgestudeerden wordt per opleiding getoond.

We maken onderscheid tussen vier verschillende arbeidsmarktposities (zie figuur 1.1):

1. *Werkzaam binnen het onderwijs*: afgestudeerden van lerarenopleidingen die een baan hebben binnen het onderwijs, ongeacht de functie of aanstellingsomvang. Het gaat hier om een baan binnen het basisonderwijs, speciaal (basis)onderwijs, voortgezet onderwijs, mbo/roc en hbo. Banen binnen het universitair onderwijs worden buiten beschouwing gelaten, omdat niet met zekerheid kan worden vastgesteld wat de verhouding onderzoek-onderwijs binnen dit type banen is. Deze vallen dus buiten het onderwijs⁵.
2. *Werkzaam binnen en buiten het onderwijs*: afgestudeerden van lerarenopleidingen die zowel binnen als buiten het onderwijs werkzaam zijn, ongeacht de omvang van elk van de banen.
3. *Werkzaam buiten het onderwijs*: afgestudeerden van lerarenopleidingen die alleen een betaalde baan hebben buiten het onderwijs, ongeacht de aanstellingsomvang.
4. *Niet werkzaam*: afgestudeerden van lerarenopleidingen die noch binnen noch buiten het onderwijs werkzaam zijn. Deze groep omvat bijvoorbeeld personen die een uitkering ontvangen, doorstuderen en/of een zorgtaak hebben. Ook personen met een eigen onderneming (niet in loondienst) vallen in deze categorie.

We bekijken eerst welk deel van de afgestudeerden één tot vijf jaar na afstuderen werkzaam is binnen het onderwijs, al dan niet in combinatie met een baan buiten het onderwijs en ongeacht de aanstellingsomvang (Tabel 2.1). Vervolgens wordt de arbeidsmarktpositie van afgestudeerde leraren in meer detail beschreven. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen de vier verschillende categorieën arbeidsmarktposities die hierboven beschreven zijn. Zie Tabel 2.3 voor de resultaten. Om ruimte te besparen en toch de verschillen tussen cohorten en tijdsdynamiek goed weer te geven, tonen de tabellen in dit rapport de arbeidsmarktpositie van afgestudeerde leraren 1, 3 en 5 jaar na afstuderen (indien beschikbaar voor het betreffende cohort). De volledige gegevens, ook voor de arbeidsmarktpositie een half, 2 en 4 jaar na afstuderen, zijn te vinden in het Excelbestand dat als bijlage bij dit rapport beschikbaar is en zijn soms ook opgenomen in de figuren.

⁵ De indeling is gebaseerd op de beschikbare informatie in de CBS microdata. Daardoor kunnen onnauwkeurigheden voorkomen. Zo vallen bijvoorbeeld alle personen die via een uitzendbureau (sector: zakelijke dienstverlening) werken buiten het onderwijs.

2.1 Beroepsrendement op hoofdlijnen

Tabel 2.1 en Figuur 2.1 geven het aandeel van de afgestudeerden weer dat werkzaam is binnen het onderwijs. Het percentage van de afgestudeerden met een onderwijsbaan ligt over het algemeen het hoogst bij de pabo-afgestudeerden. Eén jaar na afstuderen had gemiddeld 76% van deze groep een baan binnen het onderwijs, al dan niet in combinatie met een baan daarbuiten. Dit percentage ligt substantieel lager onder afgestudeerden aan een tweedegraads lerarenopleiding (gemiddeld 61%) en is iets hoger dan dat van afgestudeerden aan de ulo (72%).

Bezien we de ontwikkeling in de tijd, dan ligt voor alle typen lerarenopleidingen het percentage met een onderwijsbaan *één jaar* na afstuderen in 2012 het laagst. Was van het pabo cohort 2010 nog 78% één jaar na afstuderen werkzaam in het onderwijs, van cohort 2012 was dit slechts 73%. Na 2012 is weer sprake van een lichte stijging, tot 77% in 2014. Van het cohort 2015 is bij de pabo afgestudeerden 76% één jaar na afstuderen werkzaam in het onderwijs. Een soortgelijke trend zien we onder afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen en de ulo. Bij de tweedegraads lerarenopleidingen neemt het percentage van de afgestudeerden dat één jaar na afstuderen een onderwijsbaan heeft af van ongeveer 62% in 2010 tot 58% in 2012 om daarna te stijgen tot 66% in 2015. Bij de ulo daalt het percentage van 74% in 2010 tot 69% in 2012 en stijgt daarna weer tot 73% in 2014 en 2015.

Tabel 2.1. Aandeel van de afgestudeerden dat werkzaam is binnen het onderwijs in %

Jaren na afstuderen	Pabo			Lerarenopleiding vo			Ulo		
	1	3	5	1	3	5	1	3	5
Cohort 2010	78	74	75	62	62	64	74	72	76
Cohort 2011	77	75	77	61	64	65	73	72	71
Cohort 2012	73	74		58	63		69	71	
Cohort 2013	75	77		60	66		72	72	
Cohort 2014	77			64			73		
Cohort 2015	76			66			73		

Daalt van het cohort 2010 van de pabo-afgestudeerden het percentage dat werkzaam is binnen het onderwijs tussen één en vijf jaar na afstuderen nog licht, bij cohort 2011 is na vijf jaar het percentage pabo afgestudeerden werkzaam in het onderwijs even hoog als na één jaar. Bij de cohorten 2012 en 2013 is na drie jaar zelfs sprake van een lichte stijging, in vergelijking met de situatie na één jaar.

Onder de afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen is er voor de cohorten 2010 en 2011 na vijf jaar sprake van een lichte stijging van het percentage afgestudeerden werkzaam in het onderwijs, vergeleken met de situatie na één jaar. Voor de cohort 2011 t/m 2015 is er 3 jaar na afstuderen eveneens een lichte toename te zien van het aantal afgestudeerden werkzaam in het onderwijs ten opzichte van 1 jaar na afstuderen.

Onder de ulo-gediplomeerden verschilt de verandering in het percentage met een onderwijsbaan over de tijd enigszins tussen de cohorten. Bij ulo-gediplomeerden is het aandeel binnen het onderwijs werkenden voor cohort 2010 vijf jaar na afstuderen het grootst (76%), terwijl dit voor cohort 2011 na vijf jaar juist het kleinste is (71%). Bij cohort

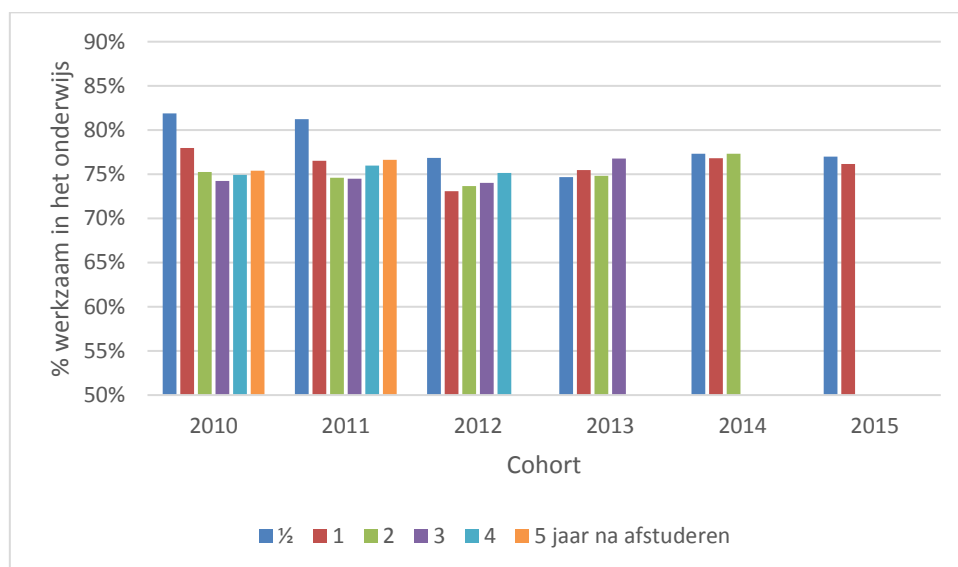

2012 vinden we het laagste aandeel één jaar na afstuderen (69%), en bij de cohorten na 2012 vinden we slechts zeer geringe verschillen binnen en tussen de cohorten.

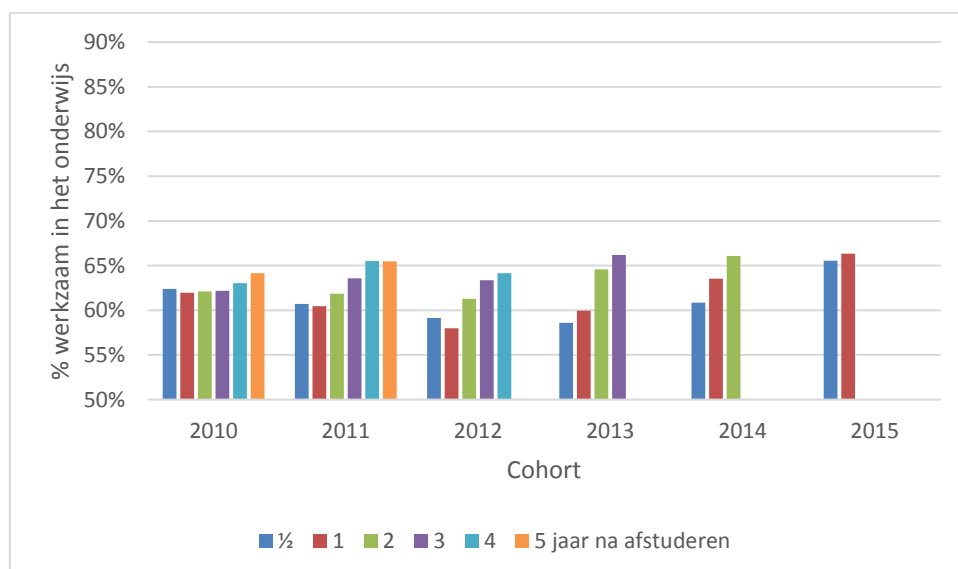
Uit de enquêteresultaten blijkt voorts dat ongeveer 35% van degenen die na een half jaar niet in het onderwijs werkzaam zijn dat wel graag zonder voorbehoud zou willen doen en ongeveer 48% onder bepaalde voorwaarden. Vaak genoemde voorwaarden (genoemd door meer dan 30% van de betreffende respondenten) zijn: een salarisverbetering, duidelijke afspraken over werkbelasting en een reguliere baan (geen invalwerk). Ook ruimte voor eigen ontwikkeling, een vast contract, en voldoende inwerktijd/begeleiding worden relatief vaak (ieder meer dan 20%) als voorwaarde genoemd om in het onderwijs te willen werken.

Figuur 2.1. Aandeel van afgestudeerden dat werkzaam is binnen het onderwijs

A. Pabo

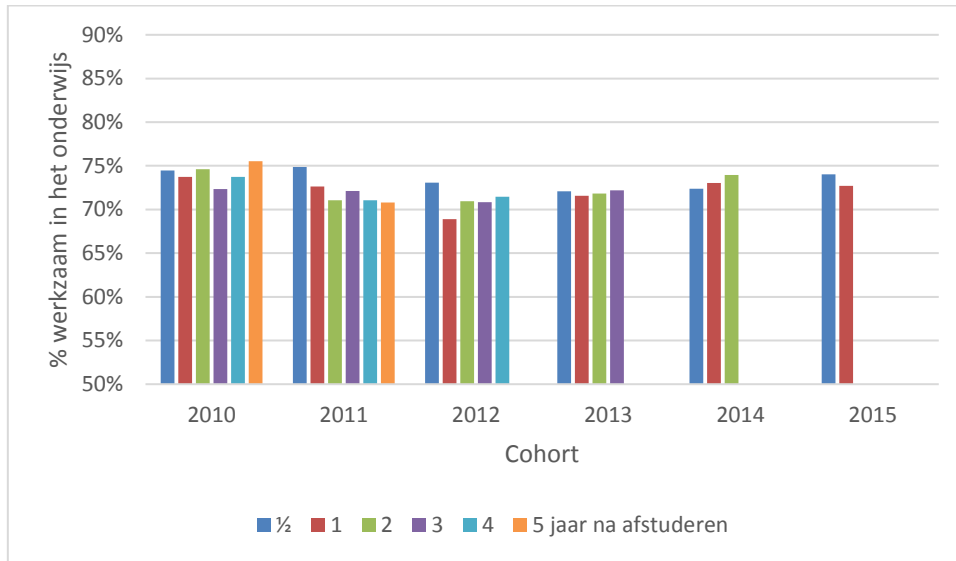

B. Tweedegraads lerarenopleiding

C. Ulo

2.2 Dynamiek

Van de cohorten 2010 en 2011 zijn gegevens tot en met vijf jaar na afstuderen beschikbaar. Op basis van hun arbeidsmarktsituatie een en vijf jaar na afstuderen kunnen we personen binnen deze cohorten typeren als 'blijvers', 'snelle uitvallers', 'late instromers' of afgestudeerden die 'buiten het onderwijs' blijven. Tabel 2.2 toont de omvang van deze stromen tussen groepen die wel en niet binnen het onderwijs werkzaam zijn en de verschillen daarin tussen opleidingen. Onder de groep 'werkzaam binnen onderwijs' verstaan we hier alle afgestudeerden die werkzaam zijn binnen het onderwijs op een bepaald peilmoment, al dan niet in combinatie met een baan buiten het onderwijs en ongeacht de aanstellingsomvang. Tabel 2.2 dient als volgt geïnterpreteerd te worden: van de afgestudeerden van de pabo van cohort 2010 die na één jaar nog geen baan in het onderwijs hadden heeft 61% dat na vijf jaar nog steeds niet (zie de cel linksboven) en 39% wel (de cel daarnaast).

Van de pabo-afgestudeerden die een jaar na afstuderen werkzaam waren binnen het onderwijs is ongeveer 87% vijf jaar na afstuderen nog steeds werkzaam binnen het onderwijs ('blijvers'). Het percentage 'blijvers' voor afgestudeerde leraren van een tweedegraads lerarenopleiding en de ulo is iets hoger dan het percentage 'blijvers' onder de pabo-afgestudeerden. Het percentage 'late instromers' ligt bij de pabo-afgestudeerden substantieel hoger (39-42%) dan bij afgestudeerden van een tweedegraads lerarenopleiding (23-28%) of van een universitaire lerarenopleiding (20-32%). Dit hangt mogelijk samen met het feit dat het voor de genoemde cohorten van de pabo moeilijk was om binnen een jaar na afstuderen een baan in het po te vinden.

Tabel 2.2. Arbeidsmarktdynamiek één versus vijf jaar na afstuderen (cohort 2010 en cohort 2011)

Opleiding	Werkzaam binnen onderwijs na 1 jaar	Werkzaam binnen onderwijs na 5 jaar			
		Cohort 2010		Cohort 2011	
		Nee	Ja	Nee	Ja
Pabo	Nee	61%	39%	58%	42%
	Ja	14%	86%	13%	87%
Tweedegraads lerarenopleiding	Nee	77%	23%	72%	28%
	Ja	11%	89%	10%	90%
Ulo	Nee	68%	32%	80%	20%
	Ja	9%	91%	10%	90%

2.3 Beroepsrendement in detail

Tabel 2.3 geeft een gedetailleerder overzicht van de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden aan de pabo, tweedegraads lerarenopleidingen de ulo. De daling vanaf 2010 in het aandeel pabo-afgestudeerden dat werkzaam is binnen het onderwijs wordt gedreven door een daling in het percentage van de afgestudeerden dat enkel binnen het onderwijs werkzaam is (zie ook Figuur 2.2). Een jaar na afstuderen is 66% van de in 2010 afgestudeerden aan de pabo enkel werkzaam binnen het onderwijs. Dit aandeel neemt vervolgens af naar 61% voor cohort 2011 en 55% voor cohorten 2012 en 48% voor het cohort 2013. Van de pabo afgestudeerden van cohort 2014 werkt na één jaar daarentegen weer 61% uitsluitend in het onderwijs en dit percentage is voor cohort 2015 zelfs gestegen naar 66%. Het aandeel afgestudeerden dat een onderwijsbaan combineert met een baan buiten het onderwijs neemt in de periode 2010-2014 juist toe om daarna weer fors af te nemen. Een jaar na afstuderen combineert 12% van de pabo afgestudeerden van 2010 een baan binnen het onderwijs met een baan daar buiten. Dat aandeel neemt toe tot 16% voor cohort 2011 en 18% voor cohort 2012 en zelfs 27% voor cohort 2013. Voor cohort 2014 ligt het vergelijkbare percentage op 16% en voor cohort 2015 is het percentage met 11% net onder dat van cohort 2010. Voor het aandeel met een baan buiten het onderwijs is specifiek voor cohort 2012 een toename te zien naar 18% (van gemiddeld 15% in de cohorten ervoor). Voor de cohorten na 2012 zakt dit percentage vervolgens weer licht. De verschillen tussen de cohorten in het aandeel niet-werkzamen zijn relatief klein. Dit aandeel schommelt tussen de 6 en 9% een jaar na afstuderen. Een mogelijke verklaring van deze bewegingen is dat in de jaren 2010, 2011 en 2012 relatief weinig leraren zijn aangenomen in het po en de verhouding tussen het aantal leerlingen en het aantal leraren is gestegen.

Tabel 2.3. Arbeidsmarktpositie van afgestudeerde leraren in %

A. Pabo

Cohort	Jaren na afstuderen	Werkzaam binnen het onderwijs	Beide	Werkzaam buiten het onderwijs	Anders
2010	1	66	12	15	7
	3	67	7	16	10
	5	71	4	15	10
2011	1	61	16	15	8
	3	66	8	16	10
	5	73	4	14	9
2012	1	55	18	18	9
	3	67	7	16	10
2013	1	48	27	17	8
	3	71	6	15	9
2014	1	61	16	15	8
2015	1	65	11	16	8

B. Tweedegraads lerarenopleiding

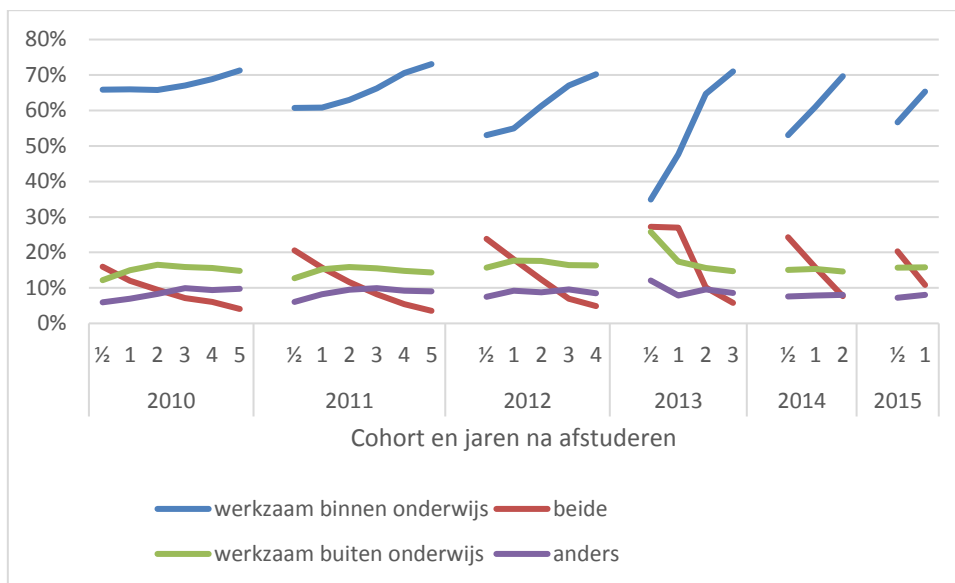
Cohort	Jaren na afstuderen	Werkzaam binnen het onderwijs	Beide	Werkzaam buiten het onderwijs	Anders
2010	1	53	9	26	12
	3	56	6	24	14
	5	60	5	22	13
2011	1	53	8	28	12
	3	58	5	23	13
	5	61	4	21	13
2012	1	51	7	27	15
	3	59	4	23	14
2013	1	49	10	28	13
	3	61	5	21	12
2014	1	55	9	24	12
2015	1	59	7	23	11

C. Ulo

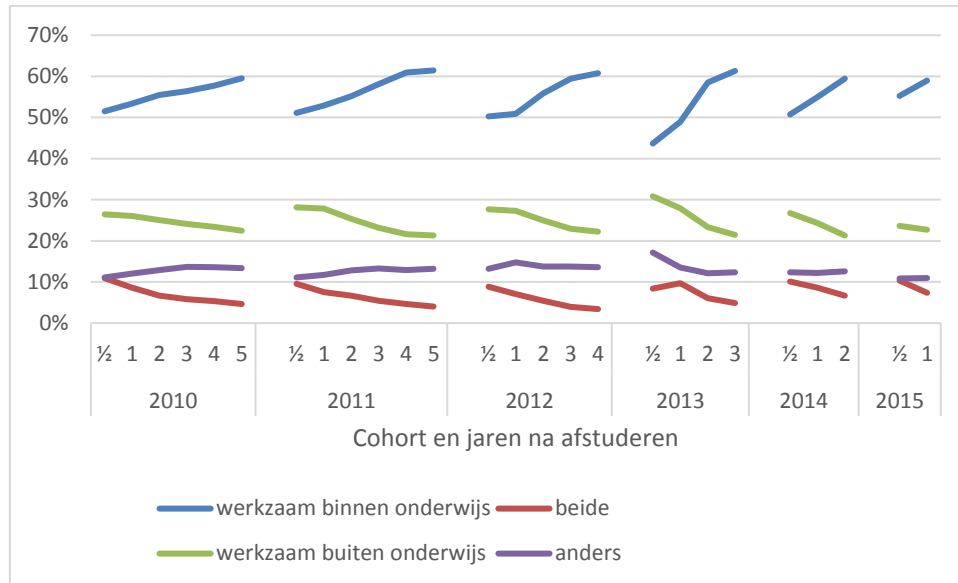
Cohort	Jaren na afstuderen	Werkzaam binnen het onderwijs	Beide	Werkzaam buiten het onderwijs	Anders
2010	1	68	5	16	10
	3	69	3	16	12
	5	71	4	13	11
2011	1	68	5	18	10
	3	69	3	17	11
	5	68	3	18	11
2012	1	51	7	27	15
	3	59	4	23	14
2013	1	64	8	19	9
	3	69	3	17	11
2014	1	67	6	19	8
2015	1	67	5	17	10

Figuur 2.2. Arbeidsmarktpositie van afgestudeerden aan de pabo

Figuur 2.3. Arbeidsmarktpositie van afgestudeerden aan tweedegraads lerarenopleidingen

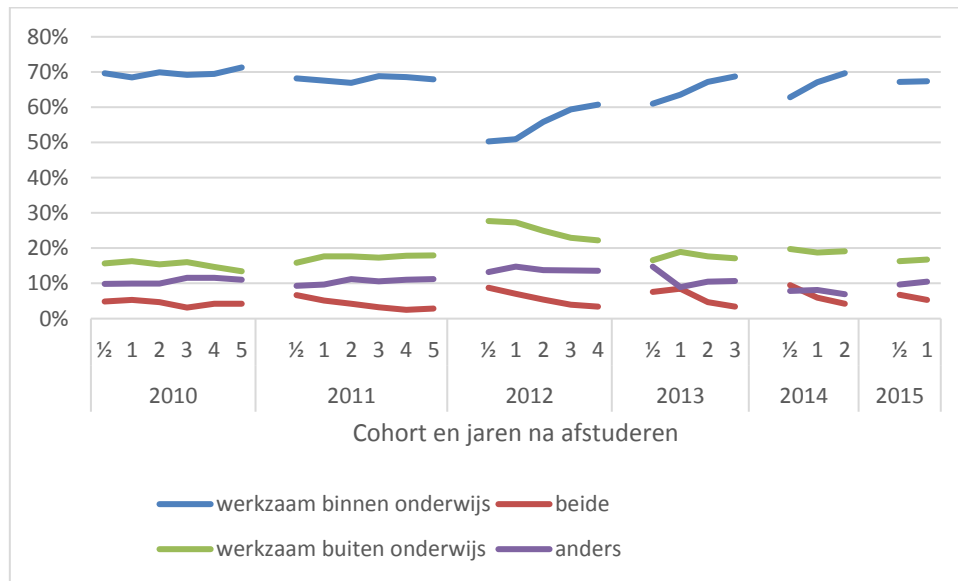

Vergeleken met de pabo afgestudeerden is de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden aan tweedegraads lerarenopleidingen sinds 2010 stabiel (Figuur 2.3). We zien verschillen over de tijd binnen cohorten, maar slechts kleine verschillen tussen de cohorten. Binnen alle cohorten heeft ongeveer de helft van de afgestudeerden een half jaar na afstuderen een baan binnen het onderwijs (44-55%) en combineert circa een op tien afgestudeerden een onderwijsbaan met een baan buiten het onderwijs (8-11%). Bij de cohorten 2010-2013, waarvoor gegevens tot drie jaar na afstuderen beschikbaar zijn, zien we dat het aandeel met enkel een onderwijsbaan drie jaar na afstuderen verder is toegenomen (56-61%), terwijl het aandeel met een baan binnen én buiten het onderwijs verder is afgenomen (5-6%). Het percentage van de afgestudeerden dat een half jaar na afstuderen een baan heeft buiten het onderwijs ligt voor alle cohorten rond de 27% (24-28%). Dit percentage neemt, binnen de cohorten, over de tijd iets af. Ten slotte blijft het aandeel van de afgestudeerden dat geen betaalde baan heeft relatief stabiel tussen de 11 en 15%. Merk op dat de kans op een baan in het onderwijs afhankelijk is van het vakgebied waarop de opleiding betrekking heeft, zie hiervoor paragraaf 3.1.

Onder afgestudeerden van universitaire lerarenopleidingen zijn de verschillen in de arbeidsmarktpositie zowel tussen als binnen de cohorten over de tijd eveneens relatief klein, zie ook Figuur 2.4. Een half jaar na afstuderen heeft van de ulo afgestudeerden van cohort 2010 bijna 70% uitsluitend een baan binnen het onderwijs (64-71%) en dat aandeel blijft min of meer gelijk over de tijd binnen de cohorten. Dit percentage daalt geleidelijk naar 61% voor cohort 2013 om vervolgens weer toe te nemen tot 67% voor cohort 2015. Het aandeel dat een baan binnen het onderwijs combineert met een baan daarbuiten bedraagt 5 tot 10% een half jaar na afstuderen en loopt daarna of vanaf twee jaar na afstuderen iets terug. Het percentage met enkel een baan buiten het onderwijs schommelt tussen de 16% en 20% een half jaar na afstuderen en verandert daarna niet veel. Ten slotte ligt het percentage van de ulo-afgestudeerden dat niet werkzaam is gemiddeld rond 10% direct na afstuderen en zijn de verschillen tussen en binnen cohorten over het algemeen klein. Een uitzondering vormt cohort 2013 waar een half jaar na afstuderen 15% geen betaalde baan heeft. Ook in dit cohort daalt dit percentage vervolgens naar ongeveer 10%.

Figuur 2.4. Arbeidsmarktpositie van afgestudeerden aan de ulo

2.4 Ontwikkeling arbeidsmarktpositie: vergelijking microdata - enquête

Tabel 2.4 vergelijkt het beroepsrendement voor cohorten 2013, 2014 en 2015 op basis van CBS microdata met de cijfers met betrekking tot de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van cohorten 2013, 2014, 2015 en 2016 op basis van de surveygegevens. Voor cohort 2013, 2014 en 2015 zijn dus zowel gegevens uit de CBS microdata als de resultaten van de enquête opgenomen. In de enquête worden duidelijk hogere percentages gevonden met betrekking tot het deel dat werkzaam is binnen het onderwijs dan op grond van de analyses met de microdata. Hier is mogelijk sprake van een selectie-effect in de deelname aan de enquête. Van de personen die in het onderwijs werken zou een groter deel bereid kunnen zijn deel te nemen aan de enquête. Een andere mogelijkheid is dat veel onderwijsgeevenden via uitzendbureaus toch in het onderwijs werkzaam zijn. Deze personen zijn niet als 'werkend in het onderwijs' herkenbaar in de CBS data. De CBS data geven daarmee een ondergrens voor de aantallen die in het onderwijs werkzaam zijn. Bij de interpretatie van de cijfers dient hiermee rekening gehouden te worden.

Tabel 2.4. Arbeidsmarktpositie van afgestudeerde leraren in %: CBS microdata (2010, 2011, 2012 en 2013) en ontwikkeling op basis van enquêtegegevens (2011, 2012, 2013, 2014 en 2015)

A. Pabo

Cohort	Microdata						Enquête					
	2013		2014		2015		2013		2014		2015	
Jaren na afstuderen	0,5	1	0,5	1	0,5	1	0,5	1	0,5	1	0,5	0,5
Werkzaam												
Binnen onderwijs	35	48	53	61	57	65	62	72	69	72	71	78
Binnen en buiten onderwijs	27	27	24	16	20	11	21	11	16	10	16	9
Buiten onderwijs	26	18	15	15	16	8	9	8	7	11	6	7
Niet werkzaam	12	8	8	8	7	8	8	9	8	7	7	6

B. Tweedegraads en universitaire lerarenopleidingen

Cohort	Microdata						Enquête					
	2013		2014		2015		2013		2014		2015	
Jaren na afstuderen	0,5	1	0,5	1	0,5	1	0,5	1	0,5	1	0,5	0,5
Werkzaam												
Binnen onderwijs	47	51	53	57	57	60	59	66	64	68	68	71
Binnen en buiten onderwijs	8	9	10	8	10	7	11	8	14	9	13	11
Buiten onderwijs	28	26	25	23	22	22	21	18	14	15	14	12
Niet werkzaam	17	13	12	11	11	11	9	8	8	8	6	6

3 Beroepsrendement lerarenopleidingen naar achtergrondkenmerken

Dit hoofdstuk beschrijft de verschillen in het aandeel afgestudeerden van lerarenopleidingen die werkzaam zijn in het onderwijs naar achtergrondkenmerken. Het geeft eerst een overzicht per vak welk deel van de afgestudeerden werkzaam is binnen het onderwijs. Vervolgens worden verschillen naar geslacht en leeftijd beschreven. In dit hoofdstuk staan de afgestudeerden met een onderwijsbaan centraal, ongeacht of men daarnaast een baan buiten het onderwijs heeft en ongeacht de aanstellingsomvang. Daarnaast nemen we het beroepsrendement één jaar na afstuderen als uitgangspunt. Uitgebreidere gegevens over het beroepsrendement zijn beschikbaar in het Excelbestand dat als bijlage bij dit rapport beschikbaar is.

3.1 Vakgebied

Omdat in het basisonderwijs geen onderscheid gemaakt wordt naar het vakgebied waarvoor men wordt opgeleid richten we ons in deze paragraaf alleen op afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen enerzijds en die van de ulo anderzijds.

Figuur 3.1 toont het aandeel van de afgestudeerden dat een jaar na afstuderen werkzaam is binnen het onderwijs per vakgebied en type lerarenopleiding. De figuur toont relatief grote rendementsverschillen tussen vakken. Bij de tweedegraads lerarenopleidingen ligt het percentage afgestudeerden met een onderwijsbaan met gemiddeld ongeveer 83% het hoogst bij de exacte vakken (Figuur 3.1.A), gevolgd door de economische vakken met zo'n 79%. Het percentage is het laagst onder afgestudeerden die zijn opgeleid voor onderwijs in culturele/creatieve vakken (gemiddeld 39%), gevolgd door, lichamelijke opvoeding (49%) de verzorgende vakken (59%), maatschappijvakken (63%) en technische vakken (64%). De rendementsverschillen tussen cohorten zijn voor de meeste vakken klein. Bij de meeste vakken zien we het rendement na een aanvankelijke terugval voor de laatste twee cohorten weer iets oplopen. Per saldo ligt het rendement voor het cohort 2015 voor de maatschappelijke vakken, lichamelijke opvoeding en culturele/creatieve vakken iets lager dan voor het cohort 2010, terwijl er bij de overige vakken juist een lichte toename waarneembaar is.

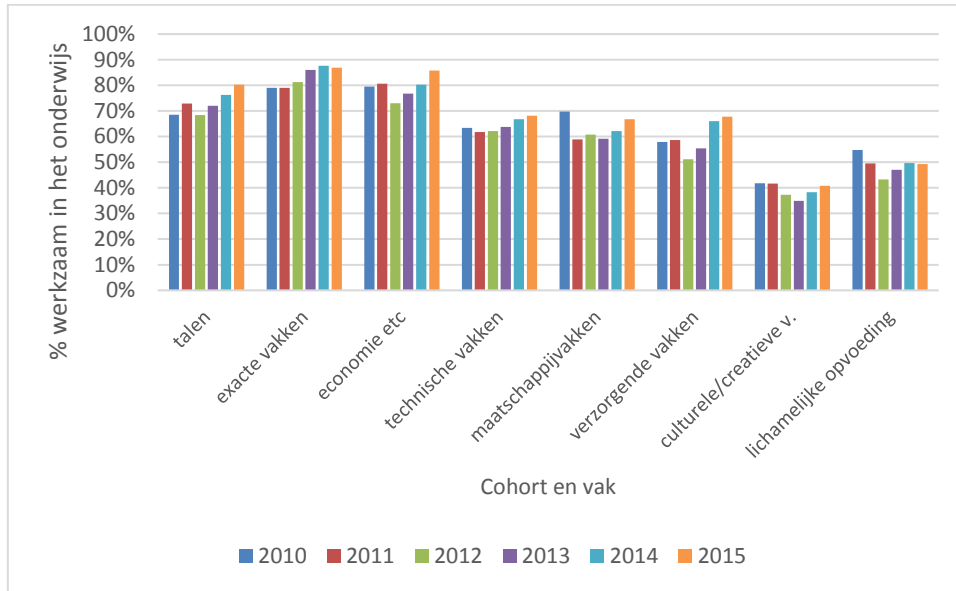
Bij de ulo afgestudeerden is het beroepsrendement een jaar na afstuderen het hoogst bij de talen (gemiddeld 84%), gevolgd door de economische vakken (74%) en de exacte vakken (74%), zie Figuur 3.1.B. Het aandeel van de afgestudeerden met een onderwijsbaan is gemiddeld het laagst bij de culturele/creatieve vakken (37%). Van cohort 2010 tot en met cohort 2012 zien we hier wel een sterke daling over de cohorten heen.⁶ Voor de laatste drie cohorten lijkt echter weer sprake te zijn van een stijging. Bij de andere vakken is het aandeel dat werkzaam is binnen het onderwijs veel stabielier over de cohortjaren.

⁶ Dit betreft in het begin voornamelijk de opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de eerste graad in Kunstgeschiedenis en later ook de masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Kunstgeschiedenis en Culturele en Kunstzinnige Vorming/Kunst Algemeen, en de masteropleiding Kunsteducatie

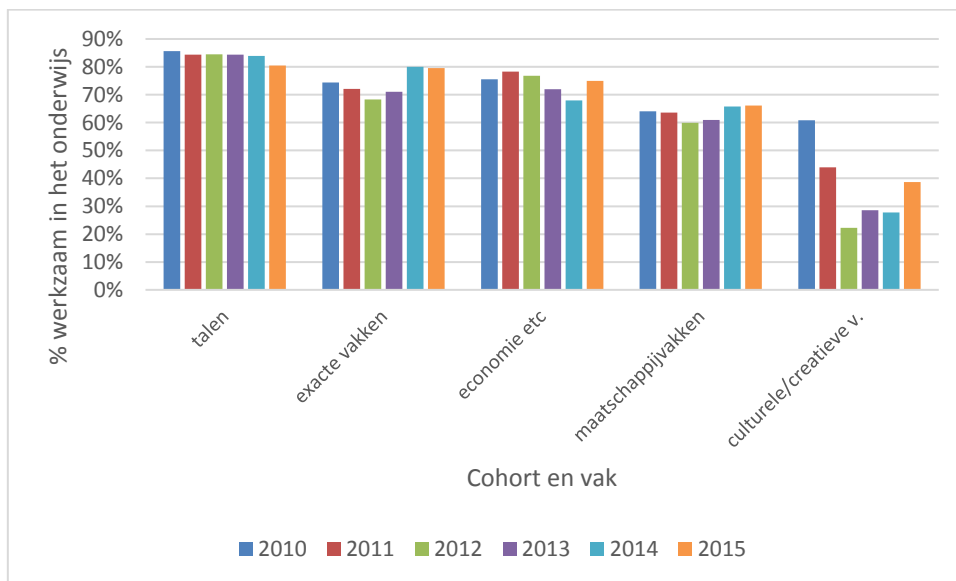

Figuur 3.1. Aandeel werkzaam binnen het onderwijs naar vakgebied; een jaar na afstuderen

A. Twee-degrands lerarenopleiding

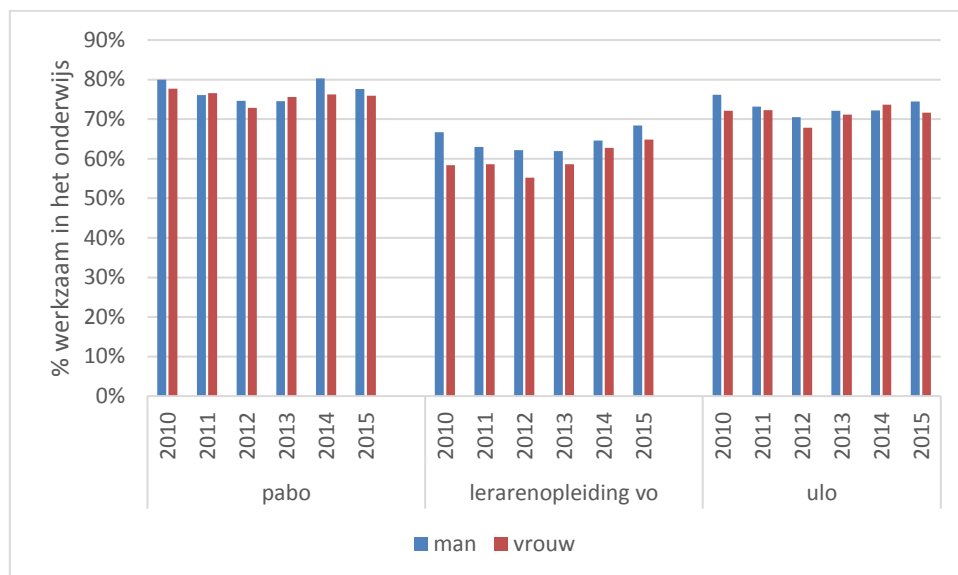
B. Ulo

3.2 Geslacht

Figuur 3.2 toont het aandeel van de afgestudeerden dat werkzaam is binnen het onderwijs naar geslacht. Bij de pabo en ulo zijn de verschillen tussen mannen en vrouwen in het aandeel dat een jaar na afstuderen een onderwijsbaan heeft klein. In de meeste cohorten ligt het aandeel werkenden in het onderwijs bij de mannen iets hoger dan bij de vrouwen. Bij afgestudeerden van tweedegraads lerarenopleidingen is het verschil bij de meeste cohorten iets groter en ligt het percentage dat een jaar na afstuderen werkzaam is binnen het onderwijs voor mannen gemiddeld op 64% en bij vrouwen gemiddeld op 60%). Dit verschil tussen mannen en vrouwen heeft deels te maken met het feit dat vrouwen vaker voor bijvoorbeeld de verzorgende vakken kiezen (een vakgebied waar de baankans in het onderwijs relatief laag is) terwijl mannen bijvoorbeeld vaker kiezen voor exacte vakken (waar de baankans in het onderwijs relatief hoog is).

Figuur 3.2. Aandeel werkzaam binnen het onderwijs naar geslacht; een jaar na afstuderen

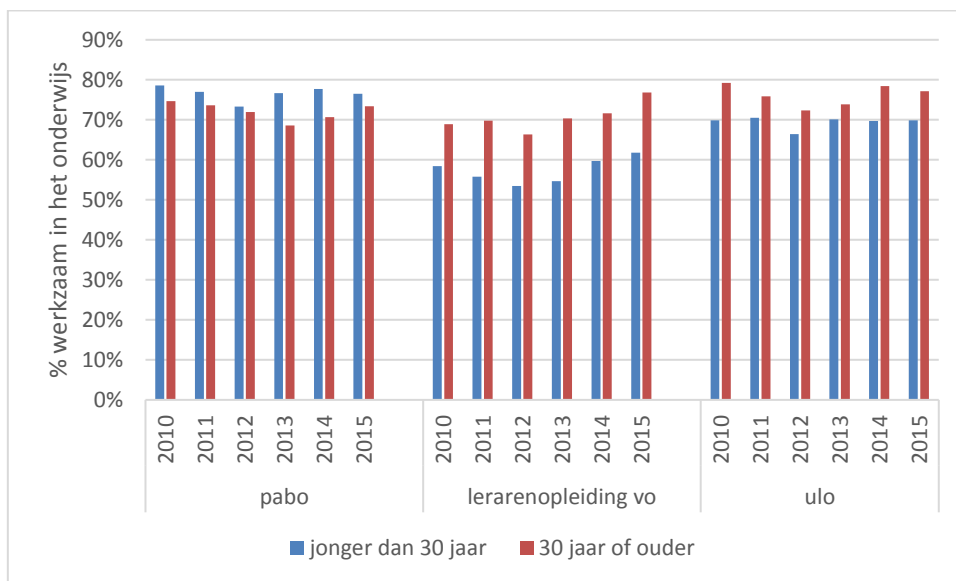

3.3 Leeftijd bij afstuderen

Figuur 3.3 toont de verschillen in het aandeel afgestudeerden met een onderwijsbaan naar leeftijd. Daarbij maken we onderscheid tussen afgestudeerden jonger dan 30 jaar⁷ en afgestudeerden van 30 jaar of ouder. Onder de afgestudeerden aan de pabo blijkt het aandeel met een onderwijsbaan iets hoger onder jongere (gemiddeld 77%) dan onder oudere afgestudeerden (gemiddeld 72%). Wat betreft de tweedegraads lerarenopleidingen (Figuur 3.3), zien we daarentegen dat het aandeel met een onderwijsbaan een jaar na afstuderen meer dan 10 procentpunt hoger ligt onder oudere dan onder jongere afgestudeerden (72 versus 59%). Onder de afgestudeerden ulo hebben ouderen één jaar na afstuderen ook vaker een baan in het onderwijs maar hier is het verschil kleiner (gemiddeld 76 versus 69%).

⁷ Leeftijd is bepaald als cohortjaar minus geboortjaar.

Figuur 3.3. Aandeel werkzaam binnen het onderwijs naar leeftijd; een jaar na afstuderen

4 Baankenmerken

In dit hoofdstuk worden de baankenmerken van pas afgestudeerde leraren die binnen het onderwijs werkzaam zijn nader bekeken. In welke onderwijssector is men werkzaam en hoe groot is de baanomvang? In welke provincie werkt men ten opzichte van de provincie waarin men woonde ten tijde van afstuderen? En wat is de afstand van de woongemeente ten tijde van afstuderen en de gemeente waarin men een jaar later werkt?

4.1 Onderwijssector waarin men werkzaam is

Tabel 4.1 toont voor de groepen afgestudeerden die op een bepaald peilmoment werkzaam zijn binnen het onderwijs de onderwijssector waarin zij werkzaam zijn; basisonderwijs, speciaal (basis)onderwijs, voortgezet onderwijs (vmbo, pro, lwoo, havo, vwo), mbo, of hbo. Over het algemeen is – niet onverwacht – de verdeling over de verschillende onderwijssectoren heel stabiel binnen en tussen cohorten.

Van de afgestudeerden aan de pabo die een jaar na afstuderen werkzaam zijn binnen het onderwijs, werkt gemiddeld 84% in het basisonderwijs, rond de 8% in het speciaal (basis)onderwijs en eveneens ongeveer 8% in het voortgezet onderwijs.⁸ In de laatste twee cohorten (2014 en 2015) ligt het aandeel pabo afgestudeerden dat na één jaar in het speciaal onderwijs werkt met 6% wat lager dan in de eerdere cohorten.

Voor de afgestudeerden aan een tweedegraads lerarenopleiding schommelt het aandeel dat werkzaam is binnen het voortgezet onderwijs rond de 70%. Ongeveer 20% is werkzaam in het middelbaar beroepsonderwijs en 5 tot 8% werkt in het basisonderwijs. In de laatste twee cohorten (2014 en 2015) vindt een opvallende stijging van het aandeel werkzaam in het mbo plaats (tot 26% voor cohort 2015).

Van de ulo afgestudeerden die na één jaar werkzaam zijn in het onderwijs, werkt het overgrote deel in het voortgezet onderwijs. In de meeste cohorten gaat het om meer dan 85%, alleen in cohort 2015 is dit aandeel duidelijk kleiner: 74%. In dit cohort ligt het aandeel van elk van de overige sectoren (basis- en speciaal onderwijs, mbo, hbo) hoger dan in de voorgaande cohorten.

⁸ Nog geen 2% van alle pabo-afgestudeerden die in het vo gaan werken gaat in het praktijkonderwijs werken.

Tabel 4.1. Onderwijssector waarin men werkzaam is in %

A. Pabo

Cohort	Jaren na afstuderen	Basis- onderwijs	Speciaal onderwijs	Voortgezet onderwijs	Mbo	Hbo
2010	1	84	9	7	1	0
	3	81	10	8	1	0
	5	79	9	9	1	1
2011	1	85	8	6	1	0
	3	81	9	9	1	0
	5	80	9	9	2	1
2012	1	83	10	7	0	0
	3	80	10	9	1	0
2013	1	84	8	6	1	1
	3	81	9	8	1	1
2014	1	85	6	8	1	0
2015	1	84	6	8	1	0

B. Tweedegraads lerarenopleiding

Cohort	Jaren na afstuderen	Basis- onderwijs	Speciaal onderwijs	Voortgezet onderwijs	Mbo	Hbo
2010	1	8	3	71	17	1
	3	7	3	72	15	2
	5	7	3	70	18	3
2011	1	8	3	73	15	1
	3	7	3	71	16	2
	5	7	2	69	19	3
2012	1	5	3	74	16	2
	3	5	2	71	19	2
2013	1	7	3	70	18	2
	3	7	3	67	21	2
2014	1	5	2	68	23	2
2015	1	5	2	66	26	2

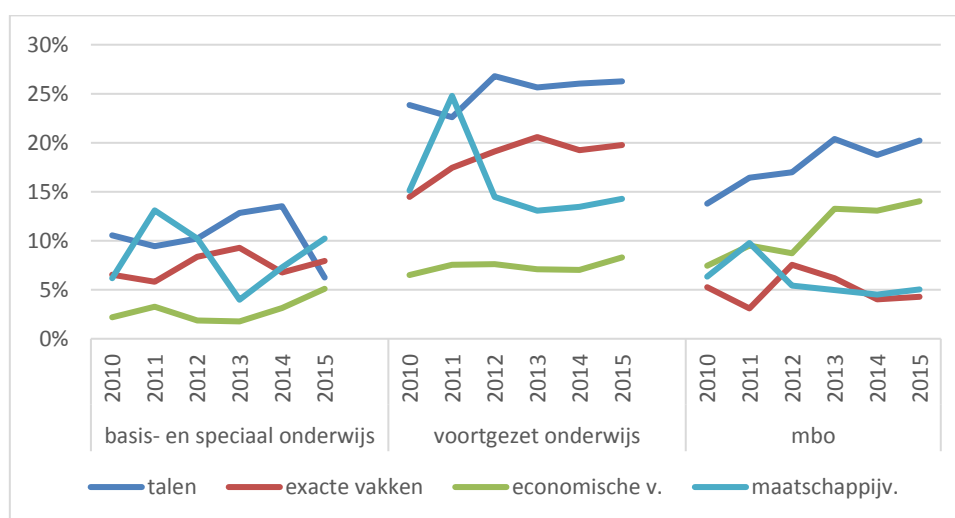
C. Ulo

Cohort	Jaren na afstuderen	Basisonderwijs, speciaal onderwijs	Voortgezet onderwijs	Mbo	Hbo
2010	1	6	87	4	3
	3	5	86	3	5
	5	5	84	3	7
2011	1	7	87	2	4
	3	5	86	3	6
	5	5	84	3	9
2012	1	7	87	3	3
	3	6	86	4	4
2013	1	8	85	2	5
	3	5	85	3	7
2014	1	6	86	3	6
2015	1	11	74	6	10

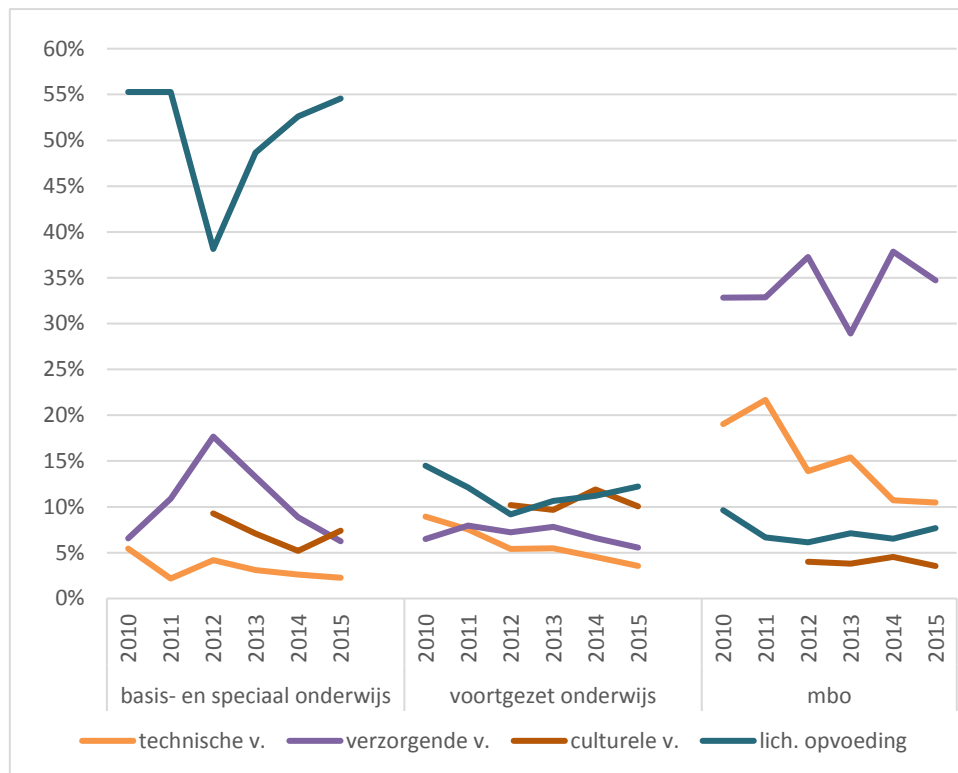
Figuur 4.1 toont de verdeling over vakgebied per cohort en per onderwijssector voor afgestudeerden aan een tweedegraads lerarenopleiding, een jaar na afstuderen. Een aantal vakgebieden zijn samengevoegd vanwege kleine aantallen (onthullingsrisico). Uit de figuur blijkt dat ongeveer de helft van de afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleiding die in het basis- en speciaal (basis)onderwijs zijn gaan werken is opgeleid voor onderwijs in lichamelijke opvoeding. In het voortgezet onderwijs zijn talen, exacte vakken en maatschappijvakken niet onverwacht ook voor de pas afgestudeerden de meest voorkomende vakken. Onder diegenen die een jaar na afstuderen les geven in het mbo, hebben verzorgende vakken het grootste aandeel, gevolgd door technische vakken en talen. In de laatste twee cohorten neemt het aandeel van de technische vakken duidelijk af, en wordt het aandeel van de economische vakken groter.

Figuur 4.1. Aandeel vakgebied naar onderwijssector per cohort; een jaar na afstuderen, tweedegraads lerarenopleiding

A. Talen, exacte vakken, economische vakken, maatschappijvakken

B. Technische vakken, verzorgende vakken, culturele vakken, lichamelijke opvoeding

4.2 Aanstellingsomvang

Deze paragraaf beschrijft de ontwikkelingen in de aanstellingsomvang binnen het onderwijs. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen afgestudeerden met een onderwijsbaan met een deeltijdfactor van 0,8 of hoger (inclusief voltijd) en afgestudeerden met een onderwijsbaan met een deeltijdfactor kleiner dan 0,8. In het geval van de eerste categorie (0,8 of hoger) spreken we van een 'grote baan'. Wanneer sprake is van meerdere banen per afgestudeerde, dan zijn de deeltijdfactoren van deze banen bij elkaar opgeteld tot één 'totaaldeeltijdfactor'.

Resultaten

Tabel 4.2 en Figuur 4.2 laten de ontwikkeling zien in de aanstellingsomvang van afgestudeerden aan de pabo, tweedegraads lerarenopleiding en de ulo. Gemiddeld hebben de afgestudeerden aan een tweedegraads lerarenopleiding die werkzaam zijn binnen het onderwijs na één jaar het vaakst een grote baan (57%), gevolgd door afgestudeerden ulo (55%) en pabo (53%). Zie ook de spreadsheet bij dit rapport voor meer detailuitkomsten.

Tabel 4.2. Percentage binnen onderwijs werkzame afgestudeerden met een baan van 0,8 fte of meer

Jaren na afstuderen	Pabo			Tweedegraads lerarenopleiding			Ulo		
	1	3	5	1	3	5	1	3	5
Cohort 2010	57	62	62	56	63	66	53	58	52
Cohort 2011	52	61	62	57	63	65	59	64	61
Cohort 2012	46	61		57	64		51	60	
Cohort 2013	48	67		56	65		56	61	
Cohort 2014	52			58			57		
Cohort 2015	61			60			53		

Pabo

Bij de pabo zien we tussen cohort 2010 en cohort 2012 een sterke daling in het aandeel afgestudeerden dat een jaar na afstuderen een grote onderwijsbaan heeft (van 57% naar 46%). Vanaf cohort 2013 stijgt dit aandeel weer, tot 61% voor cohort 2015. Ook ligt vanaf cohort 2011 het aandeel afgestudeerden met een grote baan na verloop van een paar jaar duidelijk hoger dan kort na afstuderen.

Tweedegraads lerarenopleiding

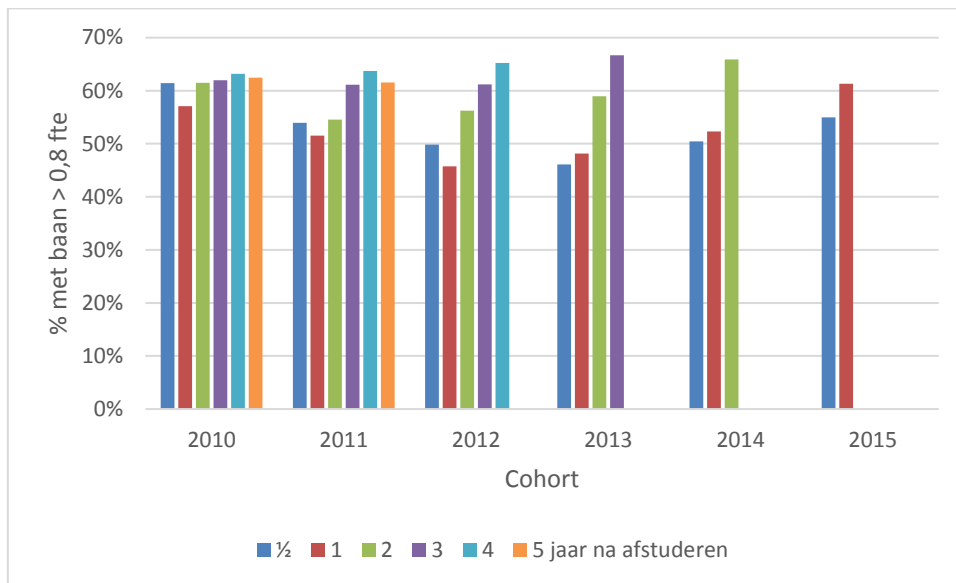
Onder de afgestudeerden van een tweedegraads lerarenopleiding is geen sprake van een dalende trend in het percentage afgestudeerden met een grote baan over de cohorten heen. Het aandeel met na één jaar een grote onderwijsbaan ligt in de cohorten 2010 t/m 2013 vrijwel constant op 57%, en stijgt naar 60% voor cohort 2015. Binnen de cohorten neemt het aandeel met een grote baan ook toe over de tijd. Bij cohorten 2010-2013 stijgt het aandeel met een grote baan drie jaar na afstuderen bijvoorbeeld met gemiddeld meer dan 10 procentpunten ten opzichte van de situatie een half jaar na afstuderen. Vijf jaar na afstuderen is het aandeel met een grote baan in de cohorten 2010 en 2011 nog iets verder gestegen.

Ulo

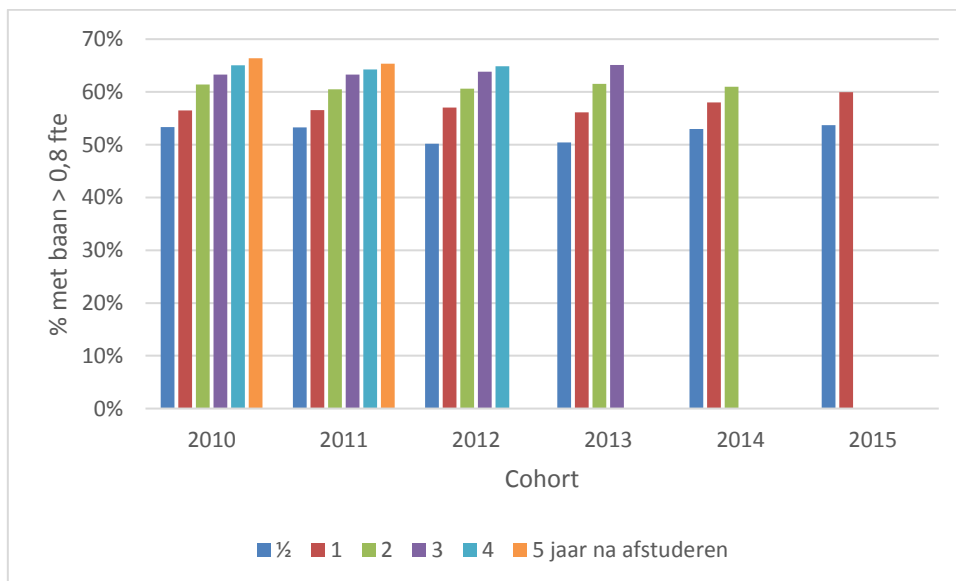
Bij de afgestudeerden aan de universitaire lerarenopleiding varieert het aandeel dat één jaar na afstuderen een grote onderwijsbaan heeft nogal tussen de cohorten. Binnen de cohorten zien we dat het aandeel met een grote baan toeneemt in de eerste jaren na afstuderen, om daarna ook weer iets af te nemen.

Figuur 4.2. Percentage binnen onderwijs werkzame afgestudeerden met een baan van 0,8 fte of meer

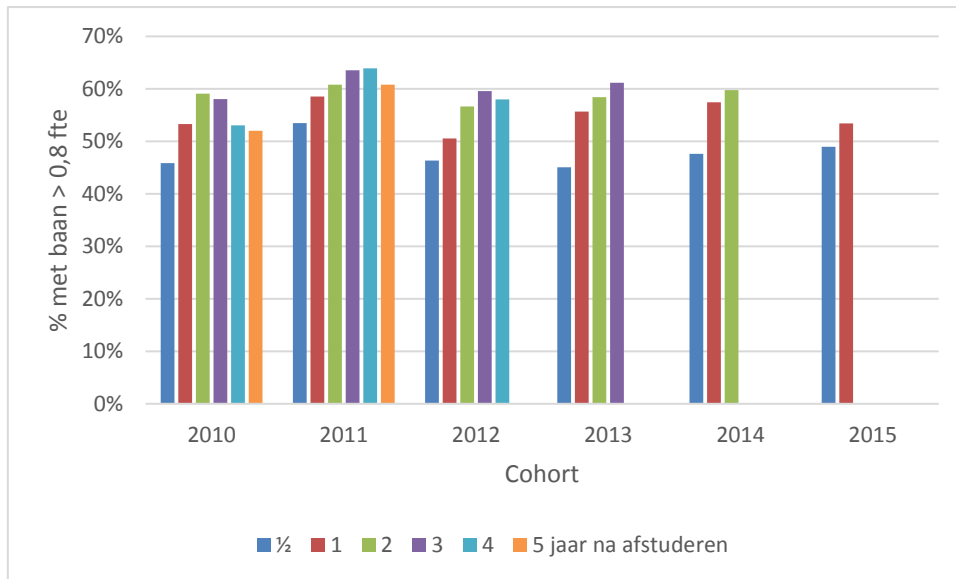
A. Pabo

B. Tweeдеgrads lerarenopleiding

C. Ulo

4.3 Provincie

Deze paragraaf beschrijft in welke provincie afgestudeerden 1 jaar na afstuderen zijn gaan werken in relatie tot de provincie waarin ze woonden ten tijde van afstuderen. Het betreft gegevens over alle cohorten heen. Ook dient hierbij te worden opgemerkt dat de leraar bij afstuderen al verhuisd zou kunnen zijn naar de provincie waarin hij/zij werkt of gaat werken. Verder is alleen de provincie van de *hoofdvesting* bekend van de werkgever.

Resultaten

Figuur 4.3 laat het percentage afgestudeerden van de pabo, lerarenopleiding vo (tweedegraads) en ulo zien dat binnen dezelfde provincie is gaan werken als waar men ten tijde van afstuderen woonde.

Pabo

Gemiddeld blijven de pabo-afgestudeerden vaker in dezelfde provincie werken (81%) dan afgestudeerden aan een tweedegraads lerarenopleiding (72%) en ulo (68%). Tussen de provincies zijn er grote verschillen te zien. Zo is de mobiliteit voor pabo-afgestudeerden uit Groningen en Drenthe relatief hoog en die uit Zuid-Holland en Noord-Holland relatief laag. Dit hangt uiteraard mede samen met het aantal beschikbare pabo-instellingen, het aantal in de provincie beschikbare banen en de (geografische) omvang en ligging van de provincie.

Tweedegraads lerarenopleiding

Voor afgestudeerden aan een tweedegraads lerarenopleiding verschilt de mobiliteit per vak, maar over het algemeen is de mobiliteit hoog in Drenthe en Flevoland, waar slechts 43% respectievelijk 45% na afstuderen in dezelfde provincie blijft om er te werken. Net als voor pabo-afgestudeerden zijn ook veel afgestudeerden aan een tweedegraads lerarenopleiding uit Zuid- en Noord-Holland die binnen dezelfde provincie blijven werken (84% en 85%). Als we specificeren naar vak dan is bij de culturele/creatieve vakken sprake van een hoge mobiliteit en bij de verzorgende vakken juist van een lage mobiliteit. Voor de technische vakken verschilt het relatief sterk per provincie of afgestudeerden er blijven om er te gaan werken. Zo gaat 72% van de afgestudeerden uit Flevoland met een technisch

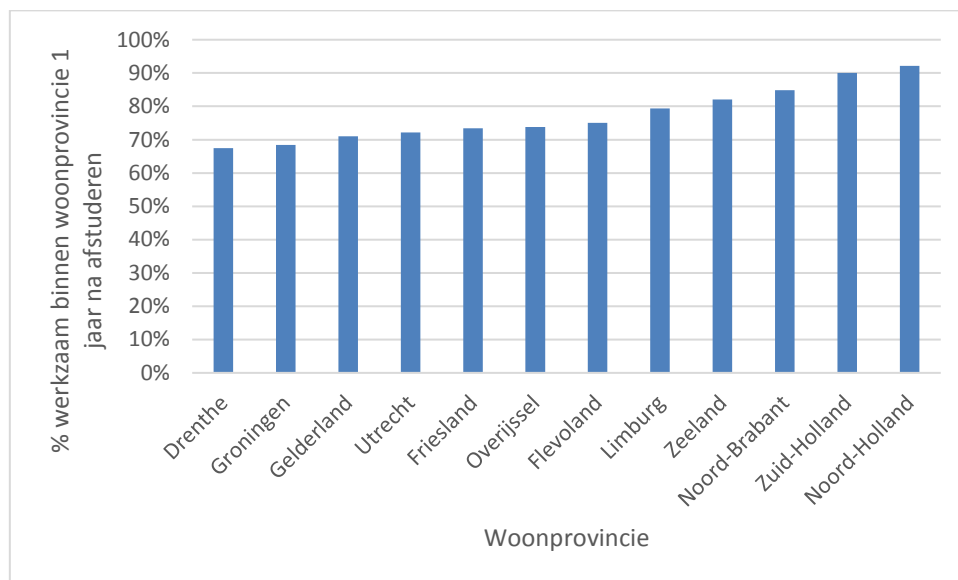
vakgebied in een andere provincie werken, tegenover gemiddeld ongeveer 35% in de overige provincies.

Ulo

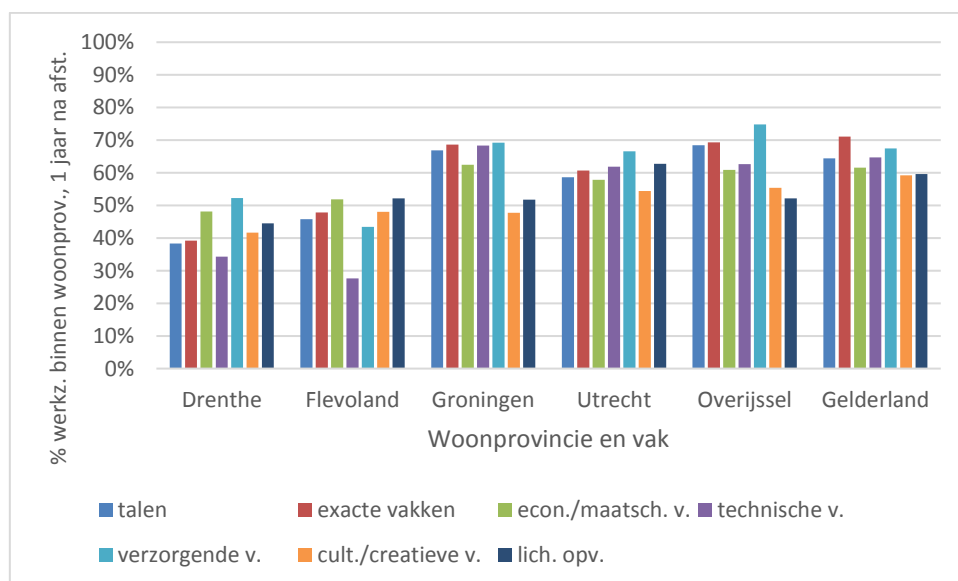
In verband met de grootte van de betrokken groepen moesten bij de ulo afgestudeerden een aantal vakken en provincies worden samengevoegd om het onthullingsrisico te minimaliseren. Hier blijkt de mobiliteit het grootst in Utrecht en Groningen en Friesland, waarbij met name afgestudeerden in de naast talen en exacte vakken onderscheiden overige vakken een relatief grote mobiliteit vertonen. Afgestudeerden uit Noord-Holland en Zuid-Holland (hier samengevoegd met Zeeland) vertonen net als onder de hierboven besproken groepen afgestudeerden de laagste mobiliteit.

Figuur 4.3. Percentage werkzame afgestudeerden dat 1 jaar na afstuderen in dezelfde provincie werkt als waar men woonde tijdens afstuderen

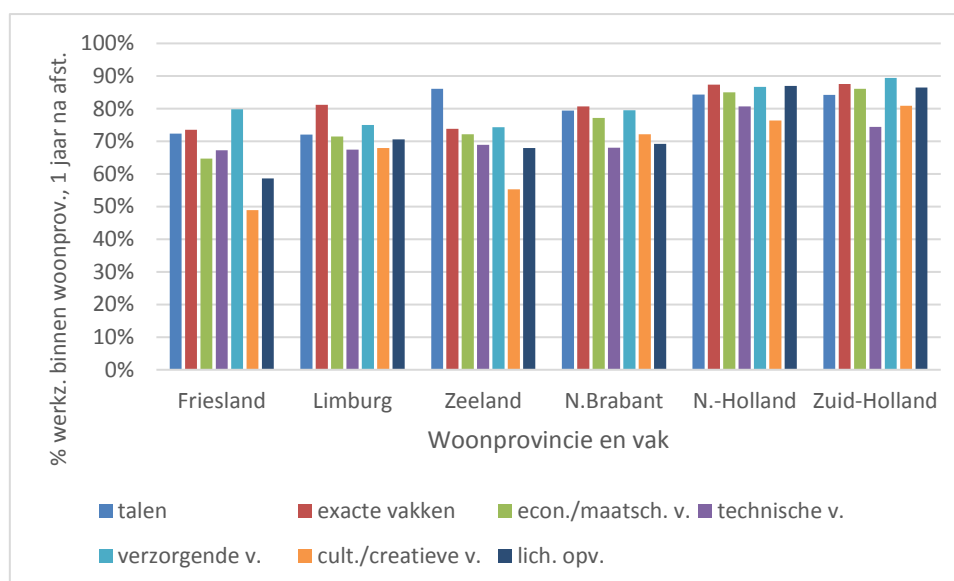
A. Pabo

B. Tweedegraads lerarenopleiding – provincies deel 1

C. Tweedegraads lerarenopleiding – provincies deel 2

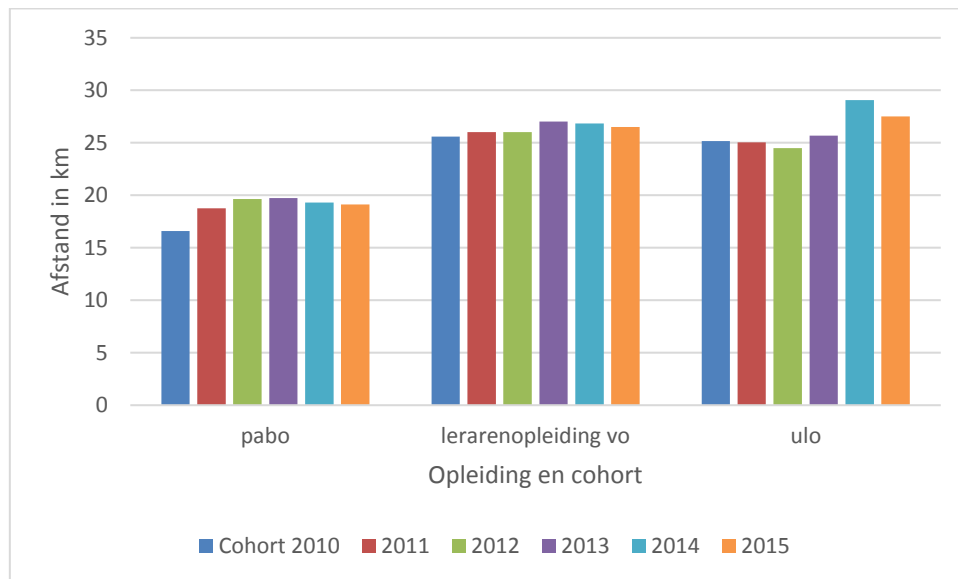
4.4 Afstand woongemeente en werkgemeente

Om een verder inzicht te geven in de mobiliteit van afgestudeerden in het onderwijs wordt in deze paragraaf de gemiddelde afstand besproken tussen de gemeente waarin men woonde ten tijde van afstuderen en de gemeente waarin men werkte één jaar na afstuderen. Tabel 4.3 en figuur 4.4 toont deze informatie voor de cohorten 2010 t/m 2015 per soort opleiding.

Tabel 4.3. Gemiddelde afstand in kilometers tussen de woongemeente ten tijde van afstuderen en de werkgemeente 1 jaar na afstuderen

Cohort	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Pabo	17	19	20	20	19	19
Tweedegraads lerarenopleiding	26	26	26	27	27	26
Ulo	25	25	25	26	29	28

Figuur 4.4. Gemiddelde afstand in kilometers tussen de woongemeente ten tijde van afstuderen en de werkgemeente 1 jaar na afstuderen

Wat direct opvalt, is dat afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleiding en de ulo over het algemeen een baan vinden die een stuk verder van de woongemeente ten tijde van afstuderen ligt dan voor afgestudeerden van de pabo. Dit is geen verrassend resultaat aangezien er veel minder scholen zijn voor het voortgezet onderwijs dan voor het basisonderwijs. Voor de pabo en de tweedegraads lerarenopleidingen geldt dat het aantal kilometers vanaf 2011 vrijwel stabiel is over de cohorten heen. Onder de ulo afgestudeerden ligt de afstand in de cohorten 2014 en 2015 gemiddeld enkele kilometers hoger dan in de eerdere cohorten.

5 Verdieping arbeidsmarktsituatie niet-werkenden en uitstromers

Dit hoofdstuk gaat nader in op degenen die tussen 2010 en 2015 zijn afgestudeerd aan een lerarenopleiding en in deze periode op enig peilmoment geen betaalde baan (in loondienst) hadden. Paragraaf 5.1 onderzoekt welk deel van de niet-werkende afgestudeerden op een bepaald peilmoment een uitkering⁹ ontvangt. Paragraaf 5.2 beschrijft welk deel van de afgestudeerden zonder betaalde baan een (vervolg)studie doet, op basis van analyses op registraties in BRON HO.

5.1 Ontvangers uitkering

Tabel 5.1 en Figuur 5.1 tonen de ontwikkeling in het aandeel van de niet-werkende afgestudeerden dat een uitkering ontvangt.

Gemiddeld over alle peilmomenten en cohorten, ontvangt 17% van de niet-werkzame afgestudeerden van de pabo en ulo en 16% van de afgestudeerden aan de tweedegraads lerarenopleidingen een uitkering. In absolute aantallen gaat het in beide gevallen om kleine groepen: bijna steeds om minder dan 100 per groep. Daarnaast laten Tabel 5.1 en Figuur 5.1 zien dat er in alle drie de groepen aanzienlijke verschillen bestaan binnen en tussen cohorten. Bij de pabo zien we voor alle cohorten een groei in het aandeel dat een uitkering ontvangt in de eerste periode na afstuderen. Opvallend is de piek in het percentage uitkeringsontvangers drie jaar na afstuderen in cohort 2010, en, op iets lager niveau, twee jaar na afstuderen in cohort 2013. Het betreft hier respectievelijk 156 en 96 personen.

Ook onder afgestudeerden aan de tweedegraads lerarenopleidingen zonder betaalde baan neemt het percentage uitkeringsontvangers toe in de eerste jaren na afstuderen. Hier piekt dit percentage één jaar na afstuderen voor cohort 2012, en drie jaar na afstuderen voor cohort 2010. Het gaat hier om maximaal 154, respectievelijk 126 uitkeringsontvangers. Onder ulo afgestudeerden zonder betaalde baan ligt het percentage uitkeringsontvangers in bijna alle cohorten één jaar na afstuderen het hoogst. Hier gaat het met gemiddeld minder dan 20 om een zeer kleine groep.

Het antwoord op de vraag waar de afgestudeerden zonder betaalde baan van leven, gegeven het feit dat de meeste van hen geen uitkering ontvangen, valt buiten het bestek van het onderhavige onderzoek. Een mogelijkheid is dat zij kiezen voor een vervolgstudie. Deze groep komt in de volgende paragraaf aan de orde.

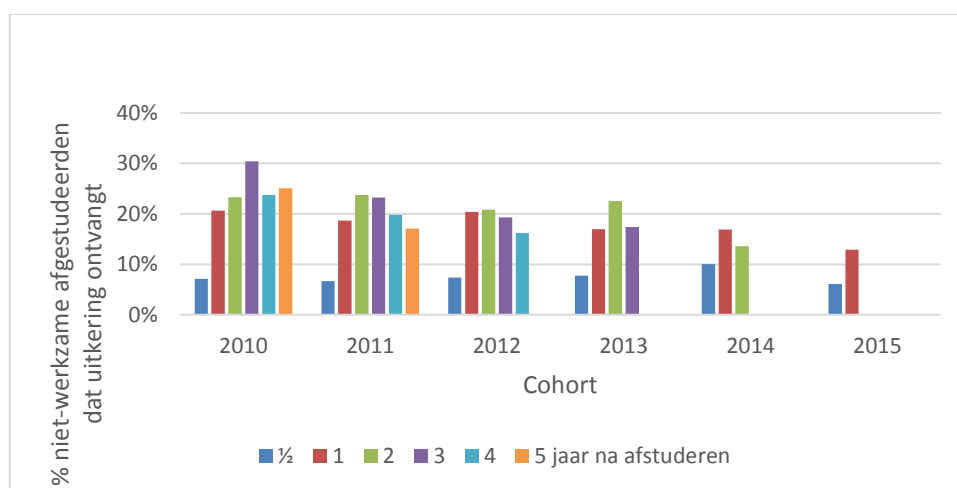
⁹ Dit betreft uitkeringen ww, wao/wia en bijstand.

Tabel 5.1. Ontvangers uitkering als % van niet-werkzame afgestudeerden

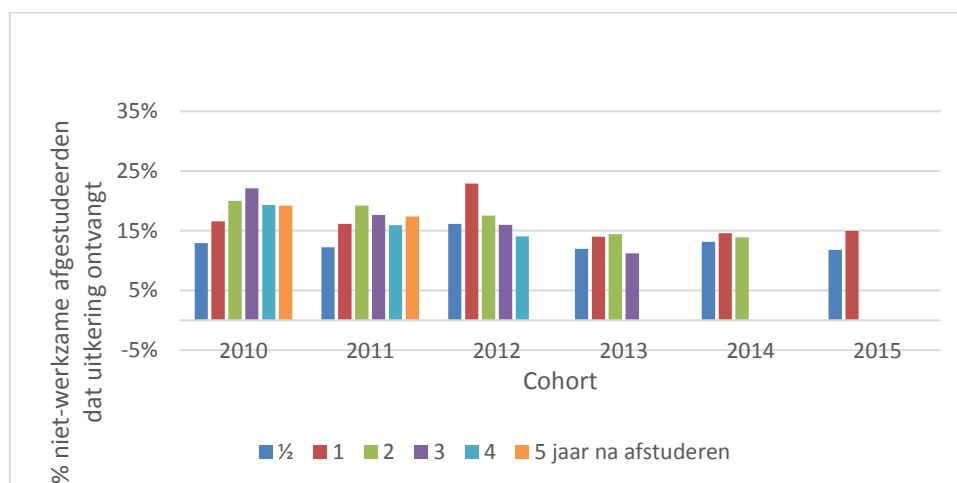
Jaren na afstuderen	Pabo			Tweedegraads lerarenopleiding			Ulo		
	1	3	5	1	3	5	1	3	5
Cohort 2010	21	30	25	17	22	19	17	18	12
Cohort 2011	19	23	17	16	18	17	22	20	16
Cohort 2012	20	19		23	16		22	11	
Cohort 2013	17	17		14	11		23	9	
Cohort 2014	17			15			21		
Cohort 2015	13			15			19		

Figuur 5.1. Ontvangers uitkering onder niet-werkzame afgestudeerden

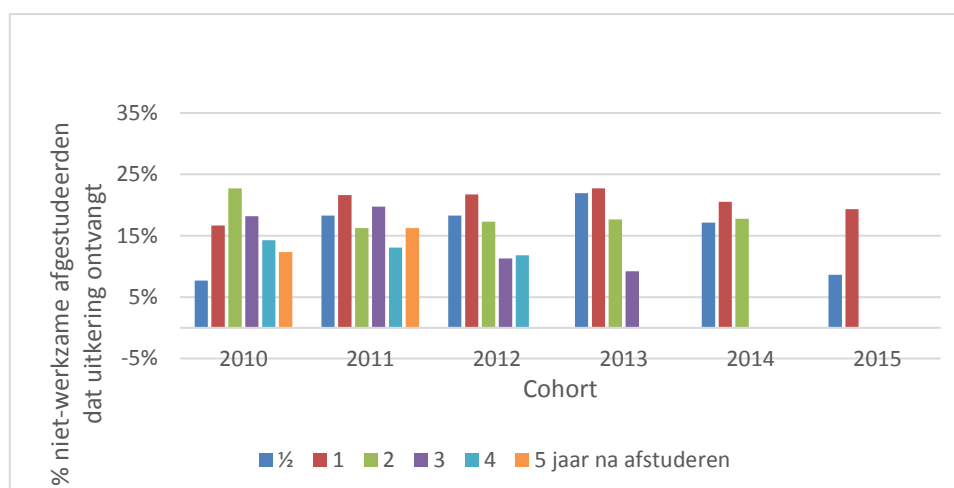
A. Pabo

B. Tweedegraads lerarenopleiding

C. Ulo

5.2 Inschrijvingen als student

De ontwikkeling in het aandeel van de afgestudeerden van lerarenopleidingen dat volgens BRON HO als student ingeschreven staat bij een opleiding in het hbo of wo is weergegeven in Tabel 5.2 en Figuur 5.2. We onderscheiden hier afgestudeerden van de pabo en de tweedegraads lerarenopleidingen. De ulo afgestudeerden blijven buiten beschouwing omdat het hier om zeer kleine absolute aantallen inschrijvingen gaat (onthullingsrisico). Vanaf een jaar na afstuderen staat gemiddeld 13% van de niet-werkzame afgestudeerden aan de pabo en tweedegraads lerarenopleidingen ingeschreven als student. Ook dit betreft in absolute zin dus kleine groepen.

Tabel 5.2. Percentage van de niet werkende afgestudeerden dat ingeschreven staat als student

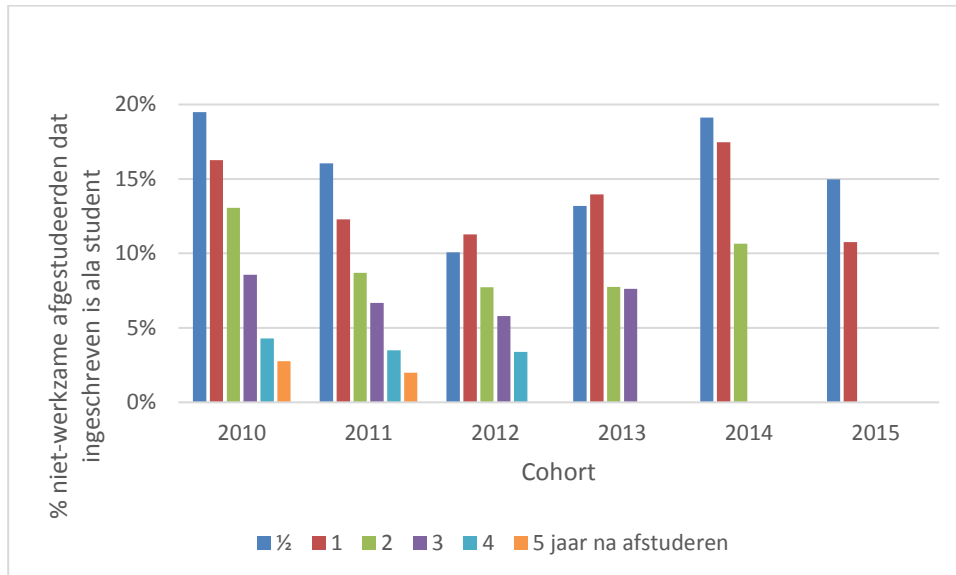
Jaren na afstuderen	Pabo			Tweedegraads lerarenopleiding		
	1	3	5	1	3	5
2010	16	9	3	16	7	4
2011	12	7	2	14	7	4
2012	11	6		13	7	
2013	14	8		12	7	
2014	17			10		
2015	11			12		

Het aandeel van de niet-werkzame afgestudeerden pabo dat ingeschreven staat als student in het hoger onderwijs (vanaf een jaar na afstuderen) is vertoont met name in de eerste jaren na afstuderen behoorlijke variatie van cohort tot cohort. Binnen cohorten is het aandeel dat ingeschreven staat als student zoals verwacht het hoogst in de eerste twee jaar na afstuderen en neemt het daarna sterk af. Van de afgestudeerden van cohort 2010 en 2011 die vijf jaar na afstuderen geen betaalde baan hebben staat nog maximaal 3% ingeschreven als student. Ook onder de afgestudeerden van de tweedegraads

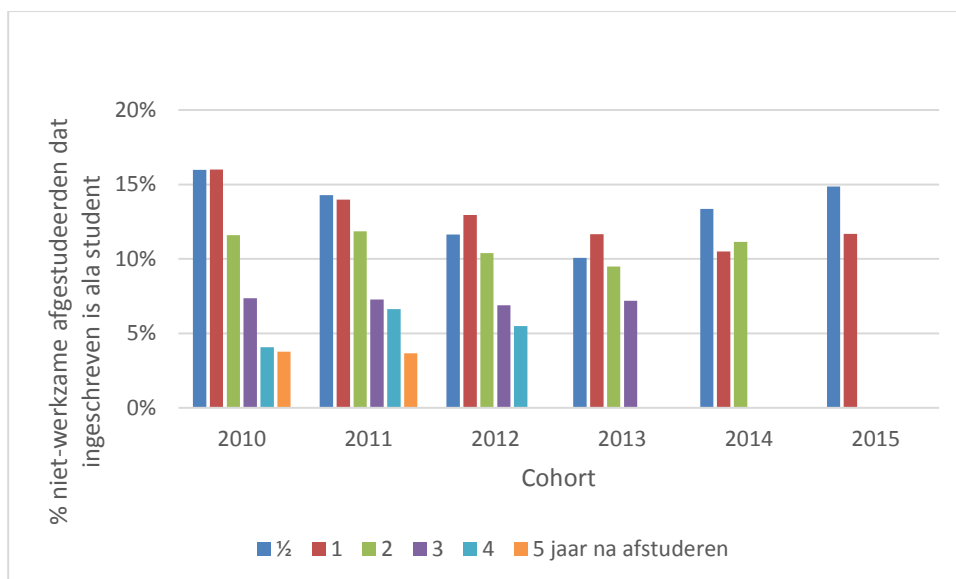
lerarenopleiding varieert het percentage inschrijvingen een jaar na afstuderen, waarna het snel daalt tot gemiddeld 7% drie jaar na afstuderen en 4% vijf jaar na afstuderen.

Figuur 5.2. Inschrijvingen als student onder niet-werkzame afgestudeerden

A. Pabo

B. Tweedegraads lerarenopleiding

6 Arbeidsmarktsituatie indien werkzaam buiten het onderwijs

In dit hoofdstuk gaan we nader in op de arbeidsmarktsituatie van afgestudeerden die werkzaam zijn buiten het onderwijs. We onderzoeken in welke sector afgestudeerden die buiten het onderwijs gaan werken terechtkomen, en hoe hun aanstellingsomvang en salariering zich verhoudt tot die van afgestudeerden die in het onderwijs gaan werken.

6.1 Sector buiten het onderwijs

In tabel 6.1 en figuur 6.1 is de verdeling over de arbeidsmarktsectoren weergegeven van afgestudeerden die buiten het onderwijs een betaalde baan hebben. Het betreft hier zowel personen die uitsluitend een baan buiten het onderwijs hebben als personen die zowel binnen als buiten het onderwijs werken.

Tabel 6.1. Procentuele verdeling over arbeidsmarktsectoren van afgestudeerden die werken buiten het onderwijs

A. Pabo

Cohort	Jaren na afstuderen	Landbouw, industrie, bouw, openbaar nut	Handel, vervoer, horeca	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur, onderwijs	Zorg	Maatschappelijke dienstverlening	Sport, recreatie, cultuur, overig non-profit
2010	1	4	24	23	10	11	17	12
	3	4	18	31	8	14	14	11
	5	4	16	30	9	16	15	10
2011	1	3	28	23	7	12	17	10
	3	3	19	36	8	12	12	10
	5	3	16	31	10	14	14	11
2012	1	3	30	29	5	11	12	9
	3	3	21	32	10	13	10	11
2013	1	4	34	30	5	9	8	10
	3	3	21	34	10	12	9	10
2014	1	4	30	31	7	9	9	10
2015	1	3	27	37	10	8	6	9

B. Tweedegraads lerarenopleiding

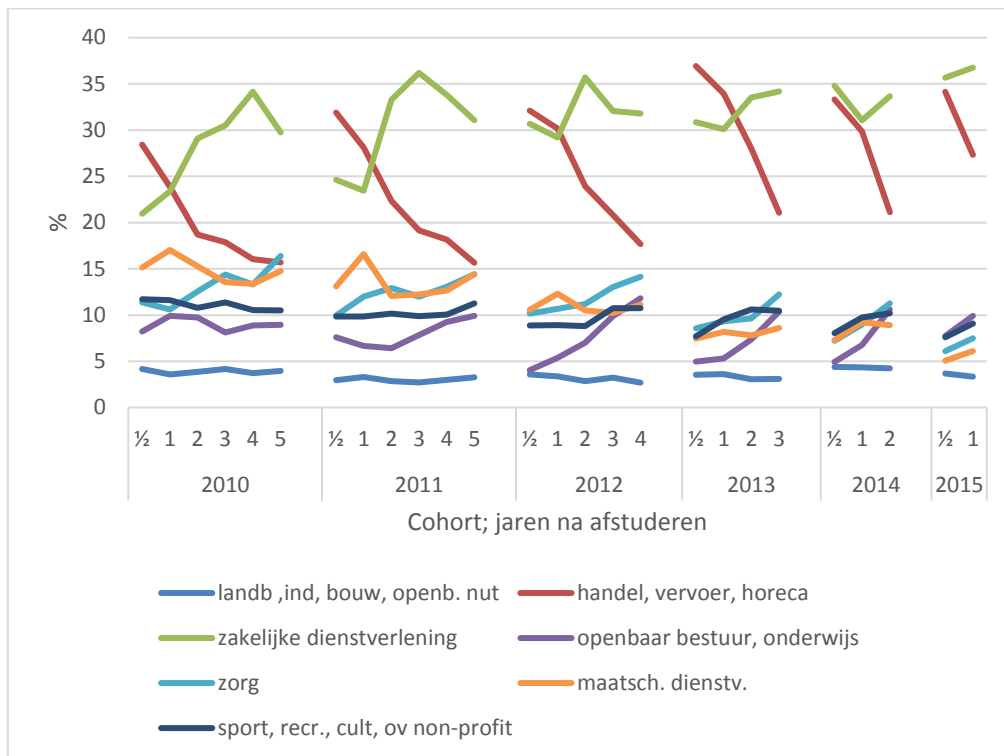
Cohort	Jaren na afstuderen	Landbouw, industrie, bouw, openbaar nut	Handel, vervoer, horeca	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur, onderwijs	Zorg	Maatschappelijke dienstverlening	Sport, recreatie, cultuur, overig non-profit
2010	1	5	15	22	13	17	10	18
	3	6	12	22	13	19	9	19
	5	6	12	23	13	20	8	18
2011	1	4	16	24	13	17	9	17
	3	5	14	23	14	17	8	18
	5	5	12	27	13	18	8	17
2012	1	4	18	25	12	15	10	16
	3	5	14	25	14	15	10	16
2013	1	4	19	29	13	12	9	15
	3	4	13	30	15	14	8	15
2014	1	4	20	28	13	11	7	17
2015	1	3	18	30	12	10	9	18

C. Ulo

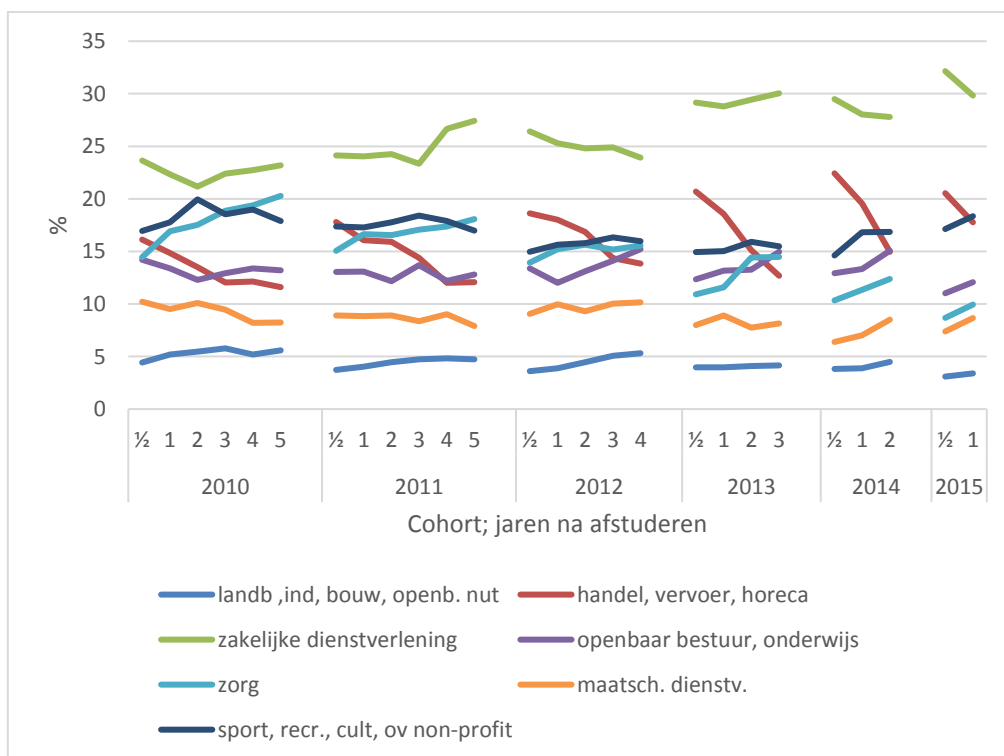
Cohort	Jaren na afstuderen	Landbouw, industrie, bouw, openbaar nut	Handel, vervoer, horeca	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur, onderwijs	Zorg	Maatschappelijke dienstverlening	Sport, recreatie, cultuur, overig non-profit
2010	1	3	8	32	36	8	13	1
	3	5	6	37	35	9	9	3
	5	6	9	30	37	11	8	5
2011	1	6	9	37	34	6	7	1
	3	5	5	35	36	8	11	3
	5	7	5	36	37	6	9	5
2012	1	4	11	35	32	8	11	1
	3	6	6	39	29	8	14	3
2013	1	2	13	40	28	7	11	1
	3	6	5	32	40	5	13	3
2014	1	5	13	34	33	8	8	1
2015	1	3	9	41	33	4	9	1

Figuur 6.1. Procentuele verdeling over arbeidsmarktsectoren van afgestudeerden die werken buiten het onderwijs

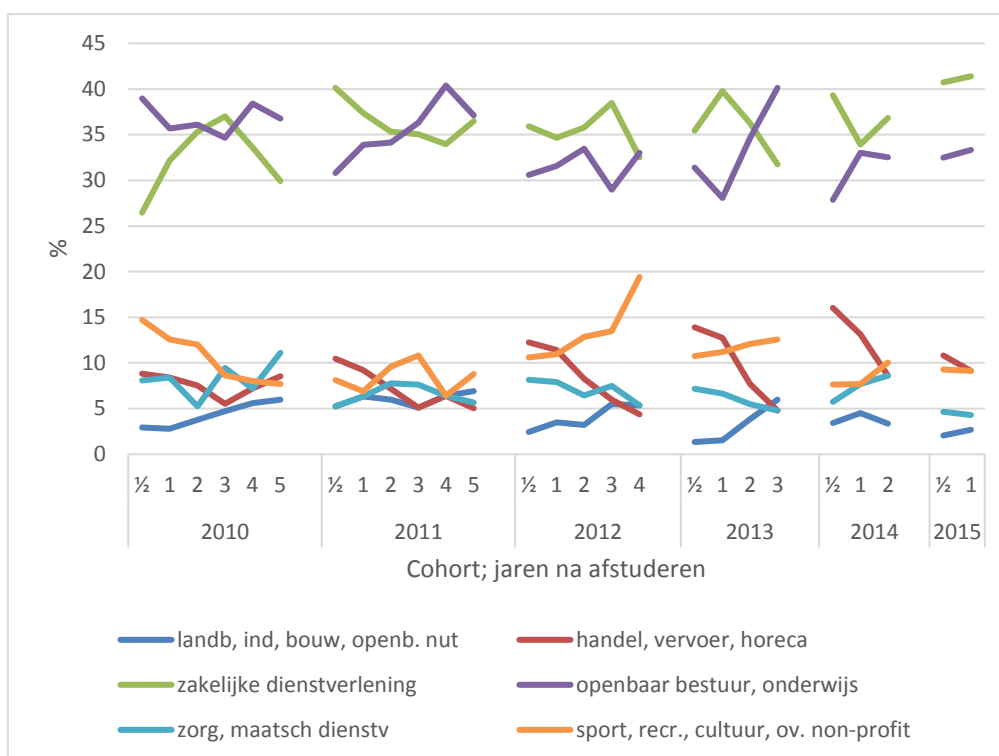
A. Pabo

B. Tweedegraads lerarenopleiding

C. Ulo

Voor de afgestudeerden van de pabo die buiten het onderwijs gaan werken zijn "handel, vervoer en horeca" en zakelijke dienstverlening¹⁰ de grootste sectoren, met in de meeste cohorten en jaren samen meer dan de helft van de banen. Zorg en maatschappelijke dienstverlening vormen met beide bijna steeds meer dan 10% van de banen ook nog belangrijke bestemmingen voor deze groep. Opvallend is dat het aandeel van de sector "handel, vervoer en horeca" per cohort na verloop van tijd afneemt, terwijl het aandeel van de sector zakelijke dienstverlening juist toeneemt. Waarschijnlijk heeft dit te maken met het feit dat het aantal personen dat zowel binnen als buiten het onderwijs werkt afneemt naarmate men langer afgestudeerd is. Het belang van de sectoren met de meeste bijbaantjes, zoals bijvoorbeeld de horeca, neemt daarmee ook af.

De verdeling over de sectoren van de afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen wijkt aanzienlijk af van die van de pabo afgestudeerden. De zakelijke dienstverlening vormt hier de grootste sector, waarvan het aandeel in de latere cohorten toeneemt tot zo'n 30%. Met name voor de cohorten t/m 2011 zijn hier echter de sectoren zorg en "sport, recreatie, cultuur etc." populairder dan de sector "handel, vervoer en horeca". Ook "openbaar bestuur en onderwijs" neemt in deze groep nog meer dan 10% van de banen voor zijn rekening.

Afgestudeerden van de ulo komen behalve in de sector zakelijke dienstverlening ook vaak terecht in de sector "openbaar bestuur en onderwijs". In die laatste sector zullen de universiteiten een belangrijke bestemming vormen.

¹⁰ Merk op dat uitzendbureaus tot de zakelijke dienstverlening worden gerekend. Het kan in deze sector dus ook gaan om personen die via een uitzendbureau in het onderwijs werken (bv. PNIL: personeel niet in loondienst).

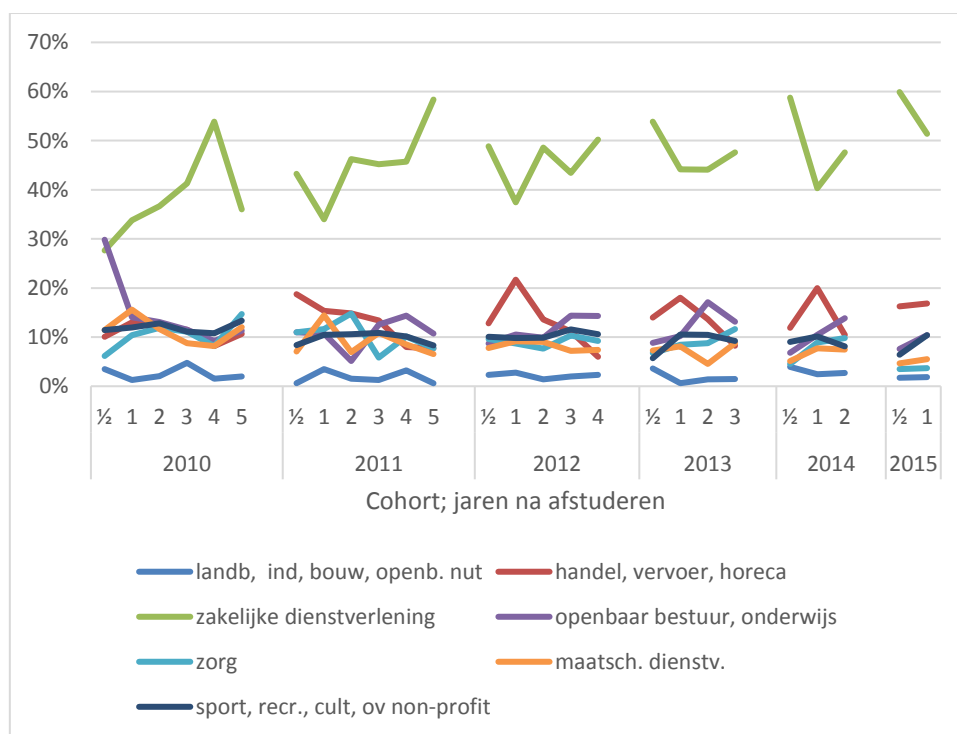
6.2 Bestemming uitstroom

In tabel 6.2 en figuur 6.2 is de verdeling over de arbeidsmarktsectoren weergegeven van afgestudeerden die in het onderwijs hebben gewerkt maar niet langer werkzaam zijn in deze sector. Merk op dat we op basis van deze gegevens niet kunnen concluderen in hoeverre het hier gaat om personen die het leraarsvak vrijwillig de rug toekeren dan wel om personen die door het verlies van hun (tijdelijke) aanstelling gedwongen zijn het onderwijs te verlaten omdat zij geen passende baan in het onderwijs konden vinden.

Tabel 6.2. Bestemming uitstromers

Cohort	Jaren na afstuderen	Landbouw, industrie, bouw, openbaar nut	Handel, vervoer, horeca	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur, onderwijs	Zorg	Maatschappelijke dienstverlening	Sport, recreatie, cultuur, overig non-profit
2010	1	1	13	34	14	10	16	12
	3	5	12	41	12	11	9	11
	5	2	11	36	11	15	12	13
2011	1	3	15	34	11	12	14	10
	3	1	13	45	13	6	11	11
	5	1	8	58	11	8	7	8
2012	1	3	22	37	11	9	9	10
	3	2	11	43	14	10	7	12
2013	1	1	18	44	10	8	8	11
	3	1	8	48	13	12	9	9
2014	1	2	20	40	10	9	8	10
2015	1	2	17	51	10	4	6	10

Figuur 6.2. Bestemming uitstromers

Omdat het absolute aantal personen dat het onderwijs verlaat vrij klein is hebben we ervoor gekozen de drie groepen afgestudeerden samen te voegen. In alle cohorten blijkt de zakelijke dienstverlening de belangrijkste bestemming van uitstromers, met aandelen die oplopen tot meer dan 50%. Met in de meeste gevallen aandelen tussen de 10 en 15% vormen de sectoren "handel, vervoer en horeca" en "openbaar bestuur en onderwijs" een veel minder populaire bestemming. Voor de sectoren zorg, maatschappelijke dienstverlening en "sport, recreatie, cultuur etc." resteren in de meeste gevallen ook nog aandelen van rond de 10%.

Zowel binnen als tussen de cohorten is sprake van een vrij grote variatie in de verdeling van de uitstroom over de sectoren. Dit weerspiegelt waarschijnlijk het heterogene karakter van deze groep, en van de redenen waarom het onderwijs werd verlaten.

6.3 Aanstellingsomvang

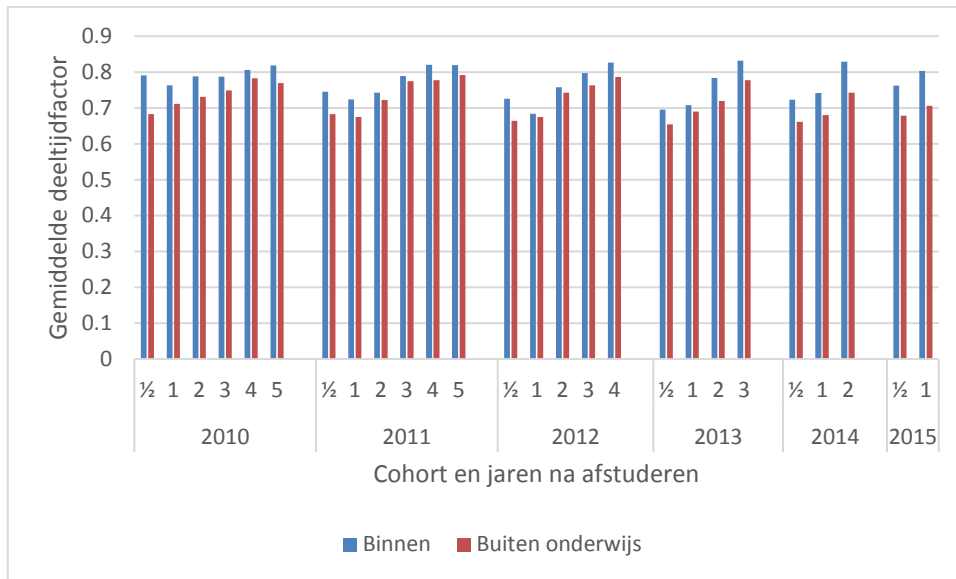
Tabel 6.3 en figuur 6.3 vergelijken de aanstellingsomvang van personen met uitsluitend een baan buiten het onderwijs met de aanstellingsomvang van personen met een baan in het onderwijs.

Tabel 6.3. Gemiddelde aanstellingsomvang binnen en buiten het onderwijs

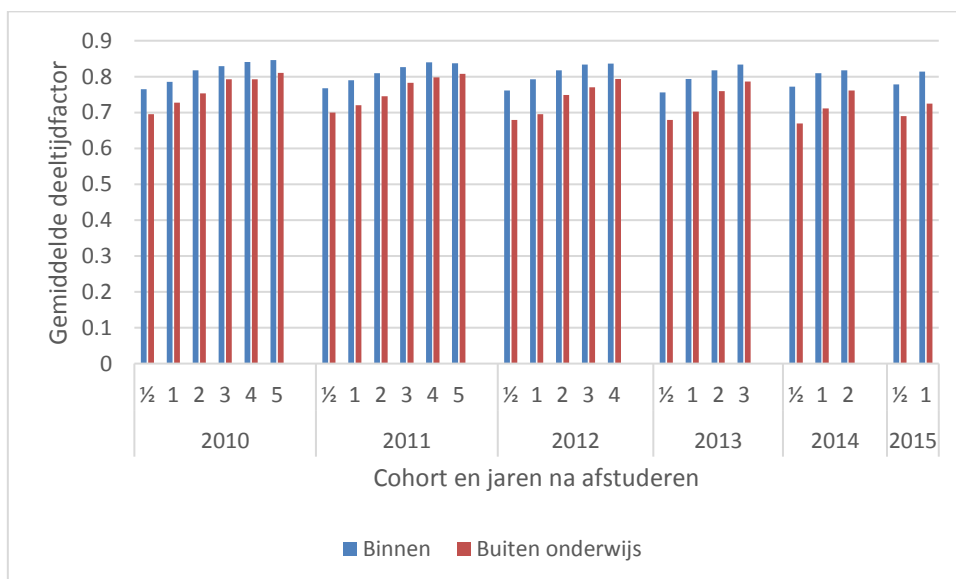
Cohort	Jaren na afstuderen	Pabo		Tweedegraads lerarenopleiding		Ulo	
		Binnen	Buiten	Binnen	Buiten	Binnen	Buiten
2010	1	0,763	0,711	0,785	0,727	0,777	0,806
	3	0,788	0,748	0,829	0,792	0,803	0,809
	5	0,818	0,770	0,846	0,810	0,787	0,863
2011	1	0,724	0,675	0,790	0,720	0,806	0,822
	3	0,789	0,775	0,826	0,782	0,830	0,842
	5	0,819	0,792	0,838	0,808	0,822	0,832
2012	1	0,684	0,674	0,793	0,695	0,780	0,755
	3	0,797	0,763	0,834	0,770	0,813	0,863
2013	1	0,708	0,690	0,793	0,703	0,802	0,798
	3	0,832	0,778	0,834	0,786	0,815	0,865
2014	1	0,742	0,680	0,809	0,711	0,806	0,804
2015	1	0,803	0,706	0,814	0,725	0,792	0,811

Figuur 6.3. Gemiddelde aanstellingsomvang binnen en buiten het onderwijs

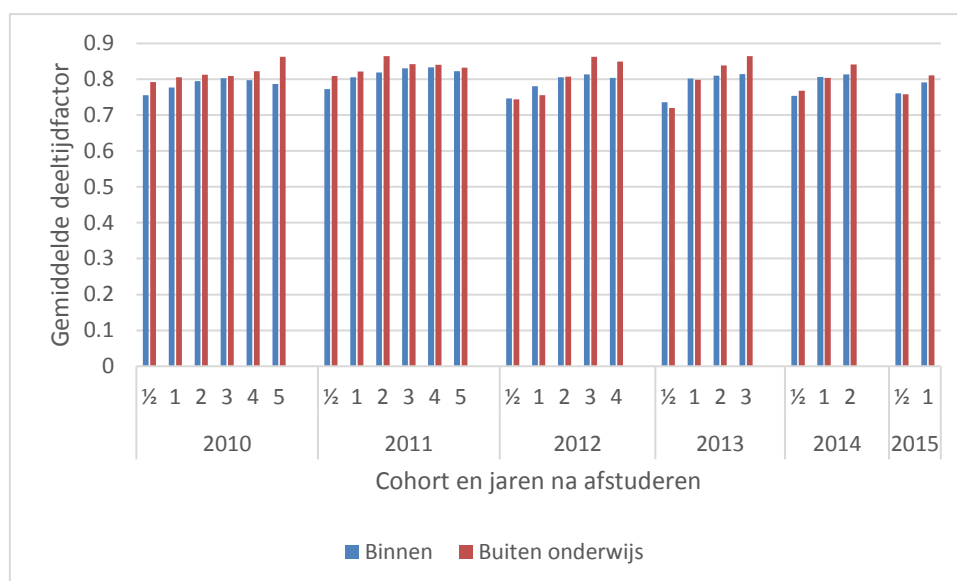
A. Pabo

B. Tweedegraads lerarenopleiding

C. Ulo

Pabo-afgestudeerden die buiten het onderwijs werken hebben gemiddeld een iets lagere aanstellingsomvang dan personen die in het onderwijs werken. Dit geldt voor alle cohorten en alle perioden. Zowel van personen in het onderwijs als van personen die buiten het onderwijs werken neemt in de meeste gevallen de gemiddelde aanstellingsomvang na verloop van tijd wat toe. Ook onder afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen ligt de gemiddelde aanstellingsomvang binnen het onderwijs steeds wat hoger dan buiten het onderwijs.

Voor de afgestudeerden van de ulo geldt in de meeste gevallen juist dat de gemiddelde aanstellingsomvang in het onderwijs iets onder de aanstellingsomvang buiten het onderwijs ligt. Waar de gemiddelde aanstellingsomvang in het onderwijs voor ulo afgestudeerden vrijwel op het zelfde niveau ligt als die van afgestudeerden aan de tweedegraads lerarenopleidingen geldt voor de ulo afgestudeerden dat zij buiten het onderwijs gemiddeld een duidelijk grotere aanstellingsomvang hebben dan de afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen. Dit kan erop wijzen dat de arbeidsmarktpositie van ulo afgestudeerden buiten het onderwijs sterker is dan die van afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen.

6.4 Uurloon

Tabel 6.4 en figuur 6.4 vergelijken het loon van personen werkzaam buiten het onderwijs met dat van personen werkzaam binnen het onderwijs. Als indicator is hier het uurloon genomen, d.w.z. het totale loon (voor loonbelasting en premieheffing, exclusief bijzondere beloningen) in de betreffende maand¹¹ gedeeld door het aantal gewerkte uren (reguliere uren plus betaalde overwerkuren)¹². Daarbij blijven inkomenscomponenten zoals vakantietoeslag, een eventuele 13^e maand en een uitkering in het kader van de dag van de leraar buiten beschouwing. In de presentatie van de cijfers is per jaar en per cohort geïndiceerd op het gemiddelde uurloon van afgestudeerden van de pabo die in het

¹¹ Een half jaar na afstuderen betreft dit april, voor de hele jaren betreft dit oktober.

¹² Outliers en observaties met een niet-plausibele verhouding tussen reguliere uren en basisuren zijn buiten de analyses gehouden.

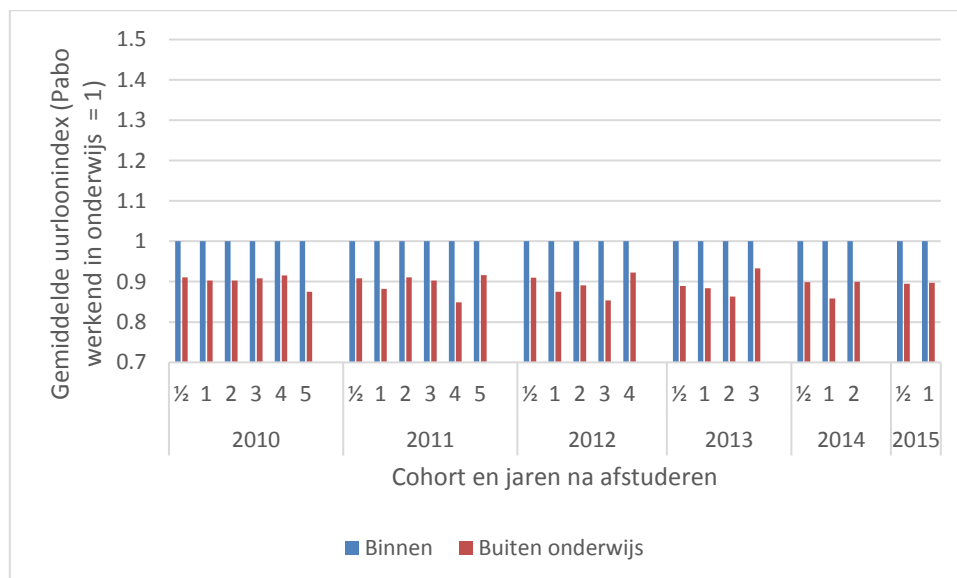
onderwijs werken¹³. Merk overigens op dat in deze vergelijking geen rekening wordt gehouden met mogelijke verschillen in andere arbeidsvoorwaarden (zoals pensioenvoorziening, vakantiedagen, inkomen in natura etc).

Tabel 6.4. Gemiddeld uurloon binnen en buiten het onderwijs (pabo werkend in onderwijs = 1).

Cohort	Jaren na afstuderen	Pabo		Tweedegraads lerarenopleiding		Ulo	
		Binnen	Buiten	Binnen	Buiten	Binnen	Buiten
2010	1	1,000	0,903	1,188	1,011	1,255	1,068
	3	1,000	0,908	1,167	1,010	1,269	1,148
	5	1,000	0,875	1,180	0,984	1,345	1,182
2011	1	1,000	0,882	1,160	0,958	1,205	1,029
	3	1,000	0,903	1,205	0,980	1,310	1,111
	5	1,000	0,917	1,272	1,007	1,427	1,223
2012	1	1,000	0,875	1,168	0,972	1,199	1,050
	3	1,000	0,854	1,157	0,920	1,246	1,057
2013	1	1,000	0,884	1,181	0,940	1,225	1,006
	3	1,000	0,933	1,248	1,004	1,339	1,151
2014	1	1,000	0,858	1,162	0,934	1,203	0,975
2015	1	1,000	0,897	1,226	0,960	1,291	1,064

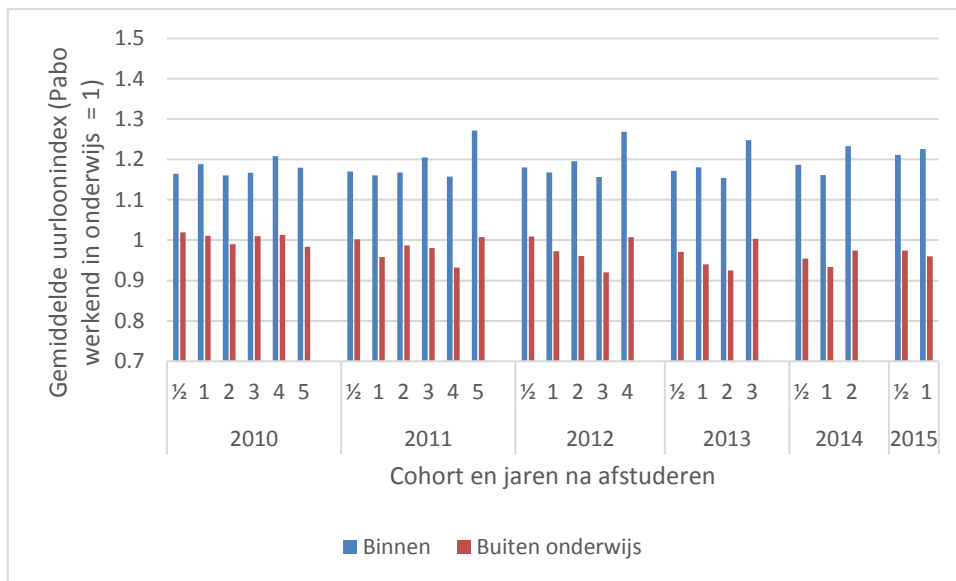
Figuur 6.4. Gemiddeld uurloon binnen en buiten het onderwijs.

A. Pabo

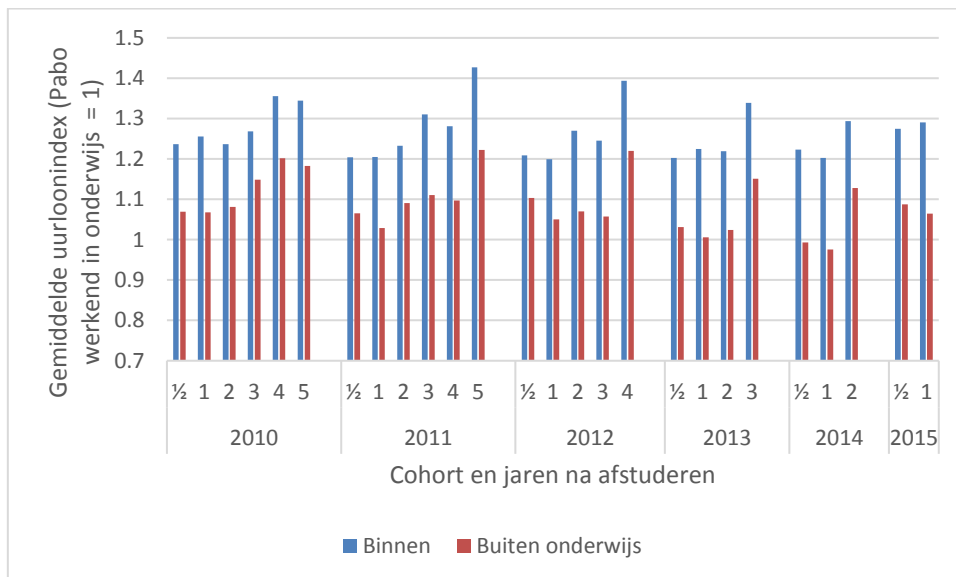

¹³ Vanwege definitiewijzigingen in de CBS data worden alleen uurlonen binnen een jaar vergeleken.

B. Tweedegraads lerarenopleiding

C. Ulo

Pabo afgestudeerden verdienen in het onderwijs per uur duidelijk meer dan buiten het onderwijs. De conclusie lijkt dus gerechtvaardigd dat pabo afgestudeerden niet kiezen voor een baan buiten het onderwijs omdat zij daar meer kunnen verdienen, temeer omdat ook hun aanstellingsomvang binnen het onderwijs in het algemeen hoger is.

Ook afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen en de ulo verdienen in het onderwijs gemiddeld duidelijk meer dan buiten het onderwijs, en ook voor deze groep lijkt de salariëring niet doorslaggevend als motief om buiten het onderwijs een baan aan te nemen. Voor deze groepen zijn de verschillen nog aanzienlijk groter dan voor pabo afgestudeerden¹⁴.

¹⁴ ROA (De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2018, ROA-R-2013/11) vindt ook voor andere HBO- en WO-gediplomeerden dat zij buiten hun eigen richting gemiddeld minder verdienen dan in de eigen richting, waarbij dit loonverschil ("wage penalty") een maatstaf zou zijn voor het productiviteitsverschil.

Opgemerkt zij dat we hier uitsluitend gemiddelden vergelijken. In individuele gevallen zouden getalenteerde afgestudeerden in de marktsector uiteraard wel degelijk een hoger loon kunnen bedingen, waar zij in het onderwijs veelal de salarisschalen volgens de onderwijscao zullen doorlopen.

6.5 Uurloon uitstromers

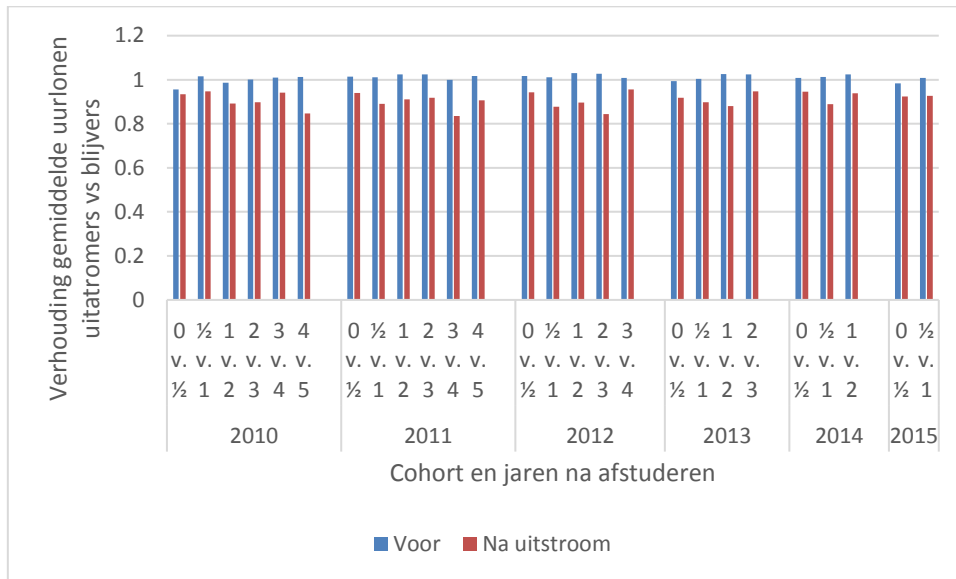
Tabel 6.5 en figuur 6.5 vergelijkt de urenlonen van afgestudeerden die op een zeker meetmoment een baan in het onderwijs hadden en deze op het volgende meetmoment hebben ingeruild voor een baan buiten het onderwijs met die van personen die op achtereenvolgende meetmomenten binnen het onderwijs blijven werken. Gemiddeld verdienen personen die buiten het onderwijs gaan werken per uur voordat zij uitstromen vrijwel even veel als personen die in het onderwijs blijven werken maar verdienen zij na uitstromen duidelijk minder dan personen die in het onderwijs blijven werken¹³. Dit geldt zowel voor pabo afgestudeerden als afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen. (De groep uitstromers onder de ulo afgestudeerden is te klein om zinvolle cijfers te kunnen presenteren). De salarissen van uitstromers kunnen desondanks uiteraard stijgen als ze een baan met een grotere betrekkingsovervang aannemen. Opnieuw lijkt het salarisniveau op zich geen doorslaggevend factor om het onderwijs vaarwel te zeggen. Waarschijnlijk spelen andere factoren een rol zoals arbeidssatisfactie, of is na afloop van een tijdelijke baan binnen het onderwijs geen andere passende baan binnen het onderwijs beschikbaar.

Tabel 6.5. Verhouding gemiddelde urenlonen uitstromers en personen die in het onderwijs blijven werken voor en na uitstromen

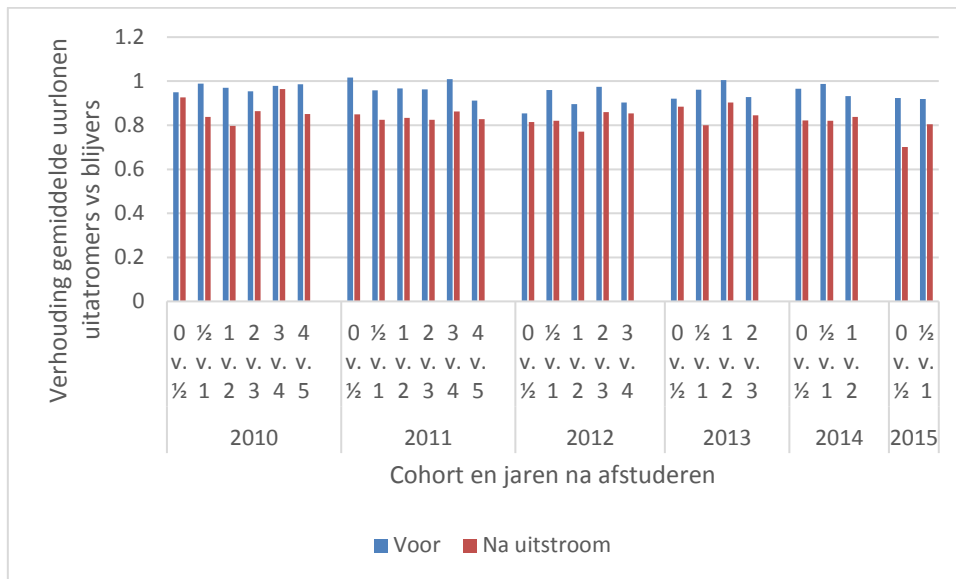
Cohort	Jaren na afstuderen	Pabo		Tweedegraads lerarenopleiding	
		Voor	Na	Voor	Na
2010	½ vs. 1	1,015	0,947	0,989	0,838
	2 vs. 3	1,000	0,898	0,954	0,864
	4 vs. 5	1,012	0,847	0,985	0,851
2011	½ vs. 1	1,011	0,890	0,958	0,824
	2 vs. 3	1,024	0,918	0,962	0,825
	4 vs. 5	1,017	0,906	0,912	0,828
2012	½ vs. 1	1,010	0,878	0,960	0,820
	2 vs. 3	1,027	0,843	0,974	0,860
2013	½ vs. 1	1,004	0,897	0,962	0,800
	2 vs. 3	1,024	0,946	0,927	0,845
2014	½ vs. 1	1,012	0,889	0,988	0,820
2015	½ vs. 1	1,008	0,927	0,920	0,805

Figuur 6.5. Verhouding gemiddelde uurlonen uitstromers en personen die in het onderwijs blijven werken voor en na uitstromen

A. Pabo

B. Tweedegraads Lerarenopleiding

7 Regressie-analyses

In dit hoofdstuk gaan we nader in op het beroepsrendement en de invloed van persoonskenmerken daarop. Wij hebben daarbij de volgende kansen geanalyseerd:

1. Kans dat men één jaar na afstuderen werkzaam is in het onderwijs
2. Kans dat men één jaar na afstuderen werkzaam is buiten het onderwijs
3. Kans dat men vijf jaar na afstuderen werkzaam is in het onderwijs
4. Kans dat men vijf jaar na afstuderen werkzaam is buiten het onderwijs

De kans dat men in het geheel niet werkzaam is, is niet geanalyseerd.

Om deze kansen te schatten, hebben we gebruik gemaakt van logitmodellen. De uitkomsten daarvan (geschatte coëfficiënten) zijn echter lastig te interpreteren. Daarom is er voor gekozen om een persoon met bepaalde karakteristieken als basis te nemen (verder aangeduid als referentiepersoon). In de bespreking van de uitkomsten bezien we in hoeverre de baankansen wijzigen als de karakteristieken van deze persoon anders waren geweest.

In vergelijking met de voorgaande edities van de Loopbaanmonitor zijn aan de regressies een aantal extra verklarende variabelen toegevoegd. Dit betreft enerzijds indicatoren betreffende regionale werkloosheid en regionale groei, en anderzijds indicatoren met betrekking tot de voor de lerarenopleiding gevolgde vooropleiding (in de meeste gevallen havo of vwo), te weten het gemiddelde eindcijfer en het gekozen profiel.

We starten het vervolg van dit hoofdstuk met een samenvatting van de belangrijkste resultaten. Voor meer details wordt verwezen naar de paragrafen daarna, alsmede het Excelbestand met uitkomsten van de logitmodellen dat als bijlage bij dit rapport beschikbaar is.

7.1 Belangrijkste resultaten

De onderstaande uitspraken gelden *ceteris paribus*, d.w.z. indien alle overige variabelen constant gehouden worden, oftewel bij verder gelijke omstandigheden.

Regio

- De regiovariabelen geven aan dat de kans om na één jaar in het onderwijs te werken voor pabo afgestudeerden en afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen in het westen van het land het hoogst is, in het noorden het laagst;
- Voor pabo afgestudeerden en afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen is de kans om alleen buiten het onderwijs te werken juist het hoogst in het noorden van het land en het laagst in het westen;

Geslacht

- De kans om één jaar na afstuderen in het onderwijs te werken is voor mannen onder afgestudeerden aan pabo en tweedegraads lerarenopleidingen hoger dan voor vrouwen;

Etniciteit

- Autochtonen hebben een duidelijk hogere kans op een baan in het onderwijs dan allochtonen; dit geldt voor afgestudeerden van pabo en tweedegraads lerarenopleidingen ook na vijf jaar;

Type huishouden

- Van afgestudeerden van de pabo en tweedegraads lerarenopleidingen hebben degenen met partner een lagere kans om na één jaar een baan buiten het onderwijs te hebben;
- Van de afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen hebben personen met een partner de grootste kans op een baan in het onderwijs;
- Onder ulo afgestudeerden hebben alleenstaanden, personen met een partner en thuiswonenden een lagere kans op een baan buiten het onderwijs dan de overigen;

Cohorten

- Het meest opvallend, qua cohortjaren, is de verlaagde baankans in het onderwijs voor afgestudeerden van de pabo voor de cohorten 2011 t/m 2015, één jaar na afstuderen, gecombineerd met de verhoogde kans op een baan buiten het onderwijs na één jaar voor deze groep; merk echter op dat de gevonden coëfficiënten alleen in samenhang met de coëfficiënten van regionale groei en werkloosheid dienen te worden bekeken

Leeftijd

- De kans op een baan binnen en buiten het onderwijs hangt significant samen met de leeftijd van de afgestudeerden. Voor afgestudeerden aan de ulo geldt dit alleen voor de kans op een baan buiten het onderwijs

Eindcijfer

- Voor afgestudeerden aan de pabo geldt dat de kans op een baan in het onderwijs iets groter wordt naarmate het gemiddelde eindcijfer op de vooropleiding lager ligt; merk echter op dat van een aanzienlijk deel van de afgestudeerden het eindcijfer niet bekend is
- Voor afgestudeerden aan de tweedegraads lerarenopleidingen geldt dat de kans op een baan buiten het onderwijs lager ligt naarmate het eindcijfer hoger ligt

Profiel

- Voor pabo afgestudeerden geldt dat de kans op een baan in het onderwijs voor personen van wie het gekozen profiel op de vooropleiding onbekend is groter is dan voor personen van wie het profiel wel bekend is; van deze laatsten hebben degenen met het profiel natuur en gezondheid en natuur en techniek de kleinste kans op een baan in het onderwijs
- Voor afgestudeerden aan de tweedegraads lerarenopleidingen geldt dat personen met het profiel natuur en techniek juist een grotere kans op een baan in het onderwijs hebben en een kleinere kans op een baan buiten het onderwijs terwijl het profiel cultuur en maatschappij juist samenhangt met een lage kans op een baan in het onderwijs
- Van de afgestudeerden aan de ulo hebben personen met het profiel natuur en techniek eveneens de grootste kans op een baan in het onderwijs en de kleinste kans op een baan buiten het onderwijs; voor personen met het profiel economie en maatschappij is de kans op een baan in het onderwijs ook hoger dan voor personen met de overige profielen en degenen van wie het profiel onbekend is

Regionale groei

- Voor pabo afgestudeerden geldt dat de kans op een baan in het onderwijs groter is en de kans op een baan buiten het onderwijs kleiner, naarmate de regionale groei hoger ligt; dit geldt ook voor de kans op een baan vijf jaar na afstuderen
- Voor afgestudeerden aan de tweedegraads lerarenopleidingen vinden we alleen een kleinere kans op een baan buiten het onderwijs één jaar na afstuderen, naarmate de regionale groei hoger ligt

Regionale werkloosheid

- Opmerkelijk genoeg vinden we voor pabo afgestudeerden ook een grotere kans op een baan binnen het onderwijs en een kleinere kans op een baan buiten het onderwijs één jaar na afstuderen, naarmate de werkloosheid hoger ligt; na vijf jaar is de kans op een baan binnen het onderwijs juist lager naarmate de (gemiddelde) regionale werkloosheid hoger ligt
- Voor afgestudeerden aan de tweedegraads lerarenopleidingen geldt dat de kans op een baan in het onderwijs één jaar na afstuderen groter is naarmate de werkloosheid hoger ligt; dit geldt ook na vijf jaar maar een toename van de werkloosheid verlaagt hier juist kans op een baan in het onderwijs

7.2 Kans 1 jaar na afstuderen

Voor de kans op een baan binnen het onderwijs en de kans op een baan buiten het onderwijs 1 jaar na afstuderen zijn de volgende variabelen meegenomen:

- Dummy's voor het cohort (2010-2015);
- Dummy's voor regio (noord/west/oost/zuid);
- Dummy's voor plaats in huishouden (thuiswonend/alleenstaand/partner/ander soort huishouden);
- Geslacht;
- Leeftijd (ten tijde van afstuderen) en leeftijd in het kwadraat.
- Gemiddeld eindcijfer vooropleiding
- Dummy indien eindcijfer vooropleiding onbekend
- Dummy indien vooropleiding havo
- Dummy's voor de gekozen profielen
- Regionale groei
- Regionale werkloosheid

De logitmodellen zijn per opleiding geschat (pabo, tweedegraads lerarenopleiding, ulo). Per opleidingscategorie zijn specifieke verklarende variabelen alleen meegenomen in de regressies indien zij een significant effect hadden op minimaal een van de beide kansen.

Als referentiepersoon gaat het in deze analyses steeds om een autochtone vrouw uit het westen die in 2010 haar diploma heeft behaald. Leeftijd, plaats in het huishouden, gemiddeld eindcijfer, vooropleiding en profiel verschillen per soort lerarenopleiding, waarbij we zoveel mogelijk hebben aangesloten bij de meest voorkomende situatie.

7.2.1 Werkzaam binnen onderwijs

In deze paragraaf wordt gekeken naar de kans dat een afgestudeerde leraar 1 jaar na afstuderen werkzaam is binnen het onderwijs. Dat doen we per soort lerarenopleiding: pabo, tweedegraads lerarenopleiding en ulo.

Voor pabo-afgestudeerden nemen we als basis een 26-jarige, thuiswonende, autochtone vrouw uit het westen die in 2010 afstudeerde met vooropleiding havo waarop zij een niet gespecificeerd profiel volgde en gemiddeld een eindcijfer van 6,608 behaalde. Tabel 6.1 toont de kans dat zij 1 jaar na afstuderen werkzaam is in het onderwijs en het effect op de kans als één kenmerk¹⁵ van deze referentiepersoon verschilt.

¹⁵ Met dien verstande dat als regio of cohort verschillen ook de gemiddelde werkloosheid en regionale groei worden aangepast.

Tabel 7.1. Effect op kans werkzaam binnen onderwijs 1 jaar na afstuderen in procentpunt voor referentiepersoon pabo

Kenmerk	(Effect op) kans in procentpunt
Referentiegroep	80,5
Cohort 2011	0,1
Cohort 2012	-2,9
Cohort 2013	-0,6
Cohort 2014	0,4
Cohort 2015	0,3
Leeftijd: 32	-6,3
Leeftijd: 38	-8,7
Allochtoon	-4,8
Regio: Oost	-4,0
Regio: Zuid	-2,6
Regio: Noord	-6,5
Alleenstaand	-6,7
Met partner	-1,6
Man	2,3
Eindcijfer + 0,5	-1,4
Eindcijfer - 0,5	1,3
Vooropleiding vwo	-1,2
Profiel cultuur en maatschappij	-4,4
Profiel economie en maatschappij	-2,3
Profiel natuur en gezondheid	-5,3
Profiel natuur en techniek	-5,6
Regionale groei + 1%	0,6
Regionale groei - 1%	-0,6
Regionale werkloosheid + 1%	2,0
Regionale werkloosheid - 1%	-2,2

Voor de tweedegraads lerarenopleiding nemen we als basis een 30-jarige, autochtone vrouw die samenwoont in het westen en in 2010 haar lerarendiploma heeft gehaald met een niet-gespecificeerde vooropleiding met eindcijfer 6,648 als voorbeeld. Tabel 7.2 laat wederom de kans zien, en het effect op de kans als we een specifieke variabele variëren en de overige variabelen constant houden.

Tabel 7.2. Effect op kans werkzaam binnen onderwijs 1 jaar na afstuderen in procentpunt voor referentiepersoon tweedegraads lerarenopleiding

Kenmerk	(Effect op) kans in procentpunt
Referentiegroep	72,4
Cohort 2011	0,6
Cohort 2012	-1,9
Cohort 2013	-0,9
Cohort 2014	2,3
Cohort 2015	4,8
Leeftijd: 45	5,2
Leeftijd: 25	-4,7
Allochtoon	-3,2
Regio: Oost	-0,6
Regio: Zuid	-1,6
Regio: Noord	-4,5
Met partner	-7,3
Man	2,8
Eindcijfer + 0,5	0,2
Eindcijfer - 0,5	-0,2
Profiel cultuur en maatschappij	-4,1
Profiel economie en maatschappij	0,0
Profiel natuur en gezondheid	-1,1
Profiel natuur en techniek	6,5
Regionale groei + 1%	0,6
Regionale groei - 1%	-0,6
Regionale werkloosheid + 1%	1,6
Regionale werkloosheid - 1%	-1,7

De referentiepersoon ulo is een 31-jarige autochtone persoon die in het westen samenwoont en in 2010 het lerarendiploma heeft behaald, met een niet-gespecificeerde vooropleiding met als gemiddeld eindcijfer 7,042. Tabel 7.3 toont de kans dat zij na 1 jaar werkzaam is in het onderwijs en de effecten op deze kans als we voor deze referentiepersoon steeds één variabele variëren.

Tabel 7.3. Effect op kans werkzaam binnen onderwijs 1 jaar na afstuderen in procentpunt voor referentiepersoon ulo

Kenmerk	(Effect op) kans in procentpunt
Referentiegroep	76,9
Cohort 2011	0,2
Cohort 2012	-3,6
Cohort 2013	-0,8
Cohort 2014	0,7
Cohort 2015	1,0
Leeftijd: 45	2,3
Leeftijd: 25	-3,0
Allochtoon	-4,3
Regio: Oost	0,0
Regio: Zuid	0,0
Regio: Noord	0,0
Thuiswonend kind	-8,0
Eindcijfer + 0,5	0,5
Eindcijfer - 0,5	-0,5
Profiel cultuur en maatschappij	3,4
Profiel economie en maatschappij	-0,1
Profiel natuur en gezondheid	-0,8
Profiel natuur en techniek	-7,5

7.2.2 Werkzaam buiten onderwijs

Vervolgens is het interessant te bekijken wat de factoren zijn die invloed hebben op de kans dat een afgestudeerde aan een lerarenopleiding 1 jaar na afstuderen werkzaam is buiten het onderwijs. Daarvoor zijn soortgelijke logitmodellen gebruikt als voor de kans op een baan binnen het onderwijs.

Tabel 7.4 toont de kans dat de bovengenoemde pabo afgestudeerde referentiepersoon 1 jaar na afstuderen werkzaam is buiten het onderwijs, en het effect op die kans als we een variabele variëren.

Tabel 7.4. Effect op kans werkzaam buiten onderwijs 1 jaar na afstuderen in procentpunt voor referentiepersoon pabo

Kenmerk	(Effect op) kans in procentpunt
Referentiegroep	23,5
Cohort 2011	2,7
Cohort 2012	7,4
Cohort 2013	8,4
Cohort 2014	2,8
Cohort 2015	-1,3
Leeftijd: 32	0,6
Leeftijd: 38	-0,2
Allochtoon	-2,6
Regio: Oost	11,4
Regio: Zuid	9,8
Regio: Noord	18,4
Alleenstaand	3,0
Met partner	-3,2
Man	-2,7
Eindcijfer + 0,5	-0,6
Eindcijfer - 0,5	0,6
Vooropleiding vwo	0,6
Profiel cultuur en maatschappij	0,0
Profiel economie en maatschappij	-0,1
Profiel natuur en gezondheid	0,7
Profiel natuur en techniek	2,9
Regionale groei + 1%	-0,3
Regionale groei - 1%	0,3
Regionale werkloosheid + 1%	-2,4
Regionale werkloosheid - 1%	2,5

Zie tabel 7.5 voor de effecten op deze kans als we kenmerken variëren voor de bovengenoemde referentiepersoon tweedegraads lerarenopleiding en tabel 7.6 voor de ulo.

Tabel 7.5. Effect op kans werkzaam buiten onderwijs 1 jaar na afstuderen in procentpunt voor referentiepersoon tweedegraads lerarenopleiding

Kenmerk	(Effect op) kans in procentpunt
Referentiegroep	24,9
Cohort 2011	-0,9
Cohort 2012	-0,9
Cohort 2013	-0,4
Cohort 2014	-2,4
Cohort 2015	-4,5
Leeftijd: 45	-7,4
Leeftijd: 25	6,6
Allochtoon	-3,9
Regio: Oost	1,7
Regio: Zuid	1,8
Regio: Noord	2,6
Met partner	8,0
Man	0,9
Eindcijfer + 0,5	-2,0
Eindcijfer - 0,5	2,1
Profiel cultuur en maatschappij	-0,6
Profiel economie en maatschappij	-1,4
Profiel natuur en gezondheid	0,4
Profiel natuur en techniek	-8,0
Regionale groei + 1%	-0,8
Regionale groei - 1%	0,8
Regionale werkloosheid + 1%	-0,5
Regionale werkloosheid - 1%	0,5

Tabel 7.6. Effect op kans werkzaam buiten onderwijs 1 jaar na afstuderen in procentpunt voor referentiepersoon ulo

Kenmerk	(Effect op) kans in procentpunt
Referentiegroep	19,3
Cohort 2011	0,1
Cohort 2012	1,1
Cohort 2013	0,7
Cohort 2014	0,4
Cohort 2015	-1,6
Leeftijd: 45	-2,2
Leeftijd: 25	4,9
Allochtoon	1,4
Regio: Oost	0,0
Regio: Zuid	0,0
Regio: Noord	0,0
Thuiswonend kind	1,4
Eindcijfer + 0,5	-1,3
Eindcijfer - 0,5	1,4
Profiel cultuur en maatschappij	-0,2
Profiel economie en maatschappij	4,9
Profiel natuur en gezondheid	3,5
Profiel natuur en techniek	7,2

7.3 Kans 5 jaar na afstuderen

Voor de kans op een baan binnen het onderwijs en de kans op een baan buiten het onderwijs 5 jaar na afstuderen zijn in eerste instantie de volgende variabelen meegenomen:

- Dummy's voor het cohort (2006-2011);
- Etniciteit (autochtoon/allochtoon);
- Geslacht;
- Leeftijd (ten tijde van afstuderen) en leeftijd in het kwadraat;
- Was werkzaam binnen het onderwijs 1 jaar na afstuderen;
- Was werkzaam buiten het onderwijs 1 jaar na afstuderen.
- Dummy's voor plaats in huishouden (thuiswonend/alleenstaand/partner/ander soort huishouden);
- Gemiddeld eindcijfer vooropleiding
- Dummy indien eindcijfer vooropleiding onbekend
- Dummy indien vooropleiding havo
- Dummy's voor de gekozen profielen
- Totale regionale groei
- Gemiddelde regionale werkloosheid
- Toename regionale werkloosheid

Ook hier zijn specifieke variabelen per opleidingscategorie in het uiteindelijk gebruikte logit-model alleen meegenomen indien zij een significant effect hadden op minimaal een van de beide kansen.

Als referentiepersoon gaat het in deze analyses steeds om een autochtone vrouw die in 2006 haar lerarendiploma haalde en die 1 jaar na afstuderen werkzaam is binnen het onderwijs (en niet daarbuiten). Leeftijd verschilt per soort lerarenopleiding, waarbij we zoveel mogelijk hebben aangesloten bij de meest voorkomende situatie. Waar relevant is het profiel van de vooropleiding niet gespecificeerd.

7.3.1 Werkzaam binnen onderwijs

Deze paragraaf beschrijft de regressie-uitkomsten van de kans dat een afgestudeerde leraar werkzaam is binnen het onderwijs 5 jaar na afstuderen.

Voor pabo-afgestudeerden is de referentiepersoon een thuiswonende autochtone vrouw van 26 uit het westen van het land met een diploma uit 2006 die 1 jaar na afstuderen alleen werkzaam is binnen het onderwijs. Tabel 7.7 toont de effecten als we een variabele variëren en de overige variabelen constant houden.

Tabel 7.7. Effect op kans werkzaam binnen onderwijs 5 jaar na afstuderen in procentpunt voor referentiepersoon pabo

Kenmerk	(Effect op) kans in procentpunt
Referentiegroep	89,1
Werkzaam buiten onderwijs na 1 jaar	-53,5
Werkzaam binnen en buiten na 1 jaar	-7,9
Niet werkzaam na 1 jaar	-38,0
Cohort 2007	0,9
Cohort 2008	0,8
Cohort 2009	-0,7
Cohort 2010	0,4
Cohort 2011	2,0
Leeftijd: 32	-2,4
Leeftijd: 40	-3,9
Man	1,0
Allochtoon	-1,1
Alleenstaand	-4,6
Met partner	-3,6
Regio: Oost	-2,2
Regio: Zuid	-2,3
Regio: Noord	-2,9
Eindcijfer + 0,5	-1,4
Eindcijfer - 0,5	1,3
Regionale groei + 5%	0,6
Regionale groei - 5%	-0,6
Regionale werkloosheid + 1%	-0,8
Regionale werkloosheid - 1%	0,7

Tabel 7.8 laat de effecten zien voor een referentiepersoon tweedegraads lerarenopleiding, een afgestudeerde autochtone vrouw van 30 jaar uit het westen van het land, die in 2006 is afgestudeerd en na 1 jaar alleen werkzaam was binnen het onderwijs.

Tabel 7.8. Effect op kans werkzaam binnen onderwijs 5 jaar na afstuderen in procentpunt voor referentiepersoon tweedegraads lerarenopleiding

Kenmerk	(Effect op) kans in procentpunt
Referentiegroep	84,0
Werkzaam buiten onderwijs na 1 jaar	-69,6
Werkzaam binnen en buiten na 1 jaar	-5,4
Niet werkzaam na 1 jaar	-64,6
Cohort 2007	2,2
Cohort 2008	1,9
Cohort 2009	3,6
Cohort 2010	5,2
Cohort 2011	6,8
Leeftijd: 40	-1,2
Leeftijd: 25	-0,1
Man	2,9
Allochtoon	-1,7
Regio: Oost	3,6
Regio: Zuid	1,0
Regio: Noord	2,2
Toename regionale werkloosheid + 2%	-2,6
Toename regionale werkloosheid - 2%	2,3
Regionale werkloosheid + 1%	1,4
Regionale werkloosheid - 1%	-1,5

Zie tabel 7.9 voor de effecten voor referentiepersoon ulo, een 31-jarige, autochtone vrouw met eerste diploma uit 2006, alleen werkzaam binnen het onderwijs na 1 jaar.

Tabel 7.9. Effect op kans werkzaam binnen onderwijs 5 jaar na afstuderen in procentpunt voor referentiepersoon ulo

Kenmerk	(Effect op) kans in procentpunt
Referentiegroep	89,7
Werkzaam buiten onderwijs na 1 jaar	-67,9
Werkzaam binnen en buiten na 1 jaar	-4,2
Niet werkzaam na 1 jaar	-60,5
Leeftijd: 40	2,1
Leeftijd: 25	-3,9
Profiel cultuur en maatschappij	4,8
Profiel economie en maatschappij	2,8
Profiel natuur en gezondheid	2,3
Profiel natuur en techniek	1,0

7.3.2 Werkzaam buiten onderwijs

Vervolgens bekijken we de resultaten van de logitmodellen voor de kans dat een afgestudeerde aan een lerarenopleiding werkzaam is buiten het onderwijs, 5 jaar na afstuderen.

Voor elke soort lerarenopleiding nemen we weer als referentiepersoon de bovengenoemde autochtone vrouwen die in 2006 hun lerarendiploma hebben gehaald en die 1 jaar na afstuderen alleen werkzaam waren in het onderwijs, en niet daarbuiten.

In tabel 7.10 t/m 7.12 wordt weergegeven hoe groot de kans is dat de referentiepersoon na vijf jaar werkzaam is buiten het onderwijs en wat de effecten zijn op de kans dat iemand werkzaam is buiten het onderwijs 5 jaar na afstuderen als we een specifieke variabele van de referentiepersoon variëren en de overige variabelen constant houden.

Tabel 7.10. Effect op kans werkzaam buiten onderwijs 5 jaar na afstuderen in procentpunt voor referentiepersoon pabo

Kenmerk	(Effect op) kans in procentpunt
Referentiegroep	8,6
Werkzaam buiten onderwijs na 1 jaar	51,6
Werkzaam binnen en buiten na 1 jaar	22,6
Niet werkzaam na 1 jaar	15,3
Cohort 2007	-0,5
Cohort 2008	-0,3
Cohort 2009	0,1
Cohort 2010	-1,0
Cohort 2011	-1,9
Leeftijd: 32	1,2
Leeftijd: 40	1,8
Man	1,6
Allochtoon	-1,1
Alleenstaand	0,9
Met partner	-0,1
Regio: Oost	1,4
Regio: Zuid	1,1
Regio: Noord	3,6
Eindcijfer + 0,5	1,0
Eindcijfer - 0,5	-0,9
Regionale groei + 5%	-0,4
Regionale groei - 5%	0,5
Regionale werkloosheid + 1%	-0,3
Regionale werkloosheid - 1%	0,3

Tabel 7.11. Effect op kans werkzaam buiten onderwijs 5 jaar na afstuderen in procentpunt voor referentiegroep tweedegraads lerarenopleiding

Kenmerk	(Effect op) kans in procentpunt
Referentiegroep	9,6
Werkzaam buiten onderwijs na 1 jaar	63,7
Werkzaam binnen en buiten na 1 jaar	31,9
Niet werkzaam na 1 jaar	19,6
Cohort 2007	-1,0
Cohort 2008	-1,4
Cohort 2009	-2,0
Cohort 2010	-2,4
Cohort 2011	-3,5
Leeftijd: 40	-0,6
Leeftijd: 25	0,3
Man	1,0
Allochtoon	-2,8
Regio: Oost	-0,4
Regio: Zuid	0,0
Regio: Noord	0,4
Toename regionale werkloosheid + 2%	0,5
Toename regionale werkloosheid - 2%	-0,5
Regionale werkloosheid + 1%	-0,5
Regionale werkloosheid - 1%	0,6

Tabel 7.12. Effect op kans werkzaam buiten onderwijs 5 jaar na afstuderen in procentpunt voor referentiegroep ulo

Kenmerk	(Effect op) kans in procentpunt
Referentiegroep	6,3
Werkzaam binnen onderwijs na 1 jaar	58,0
Werkzaam binnen en buiten na 1 jaar	21,4
Niet werkzaam na 1 jaar	17,7
Leeftijd: 40	-1,8
Leeftijd: 25	1,9
Profiel cultuur en maatschappij	-1,5
Profiel economie en maatschappij	2,1
Profiel natuur en gezondheid	0,1
Profiel natuur en techniek	6,2

Deel 2 – Enquête

Samenvatting

Voldoende en goed opgeleide leraren vormen de basis voor goed onderwijs. In de Lerarenagenda is dit verwoord in de titel: "de leraar maakt het verschil". Het ministerie van OCW zet daarbij in op zeven punten om de kwaliteit (verder) te verbeteren. Dit betreft onder meer de kwaliteit van de lerarenopleidingen en de begeleiding van beginnende leraren. Om de ontwikkelingen op dit terrein te volgen, laat het ministerie jaarlijks de loopbaanmonitor uitvoeren. Dit betreft een onderzoek naar de arbeidsmarktpositie en begeleiding van pas afgestudeerde leraren.

Voor het onderzoek wordt jaarlijks een enquête gehouden onder pas afgestudeerden leraren en een aantal verdiepende analyses uitgevoerd op basis van CBS-gegevens. In dit deel van het rapport presenteren we de belangrijkste uitkomsten van het enquêteonderzoek. We richten ons daarbij vooral op de begeleiding van starters, maar gaan daarnaast ook in op de kwaliteit van de lerarenopleidingen en de werkbeleving.

Tevredenheid over de lerarenopleidingen

In de afgelopen jaren is door de Inspectie van het Onderwijs en de NVAO uitgebreid onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de lerarenopleidingen. Hieruit komt een gemêleerd beeld naar voren. De opleidingen zijn over het algemeen van voldoende kwaliteit, maar wel is er op onderdelen ruimte voor verbetering. Dit onderzoek bevestigt dat beeld. Beginnende leraren zijn over het algemeen redelijk tevreden over de door hen gevolgde lerarenopleiding en over de voorbereiding op de beroepspraktijk. Dit geldt zeker voor de afgestudeerden van de pabo en de tweedegraadsopleidingen. Bij de universitaire lerarenopleidingen (ulo) is de onvrede groter en wel in het bijzonder wat betreft het aanleren van differentiatievaardigheden. Slechts één op de vijf afgestudeerden van de ulo is hierover (zeer) tevreden.

Uit regressieanalyse blijkt dat de tevredenheid met de (gevolgde) lerarenopleiding in sterke mate wordt bepaald door het niveau van de opleiding, de studiebegeleiding en de begeleiding tijdens de eindstage. Daarnaast spelen ook de tevredenheid over de pedagogisch-didactische en de differentiatievaardigheden die tijdens de opleiding zijn geleerd een rol, maar deze is kleiner.

Afgezien van deze factoren, zijn er opmerkelijke verschillen in de mate van tevredenheid per instelling. Dit geldt zowel voor de pabo's, als ook de universitaire en tweedegraads lerarenopleidingen. Verreweg de meeste pabo's scoren ruim voldoende, maar er zijn er ook die matig of juist heel goed worden beoordeeld. Daarbij valt op dat de tevredenheidsscores nauw samenhangen met cijfers uit de Nationale Studentenenquête (NSE), en de kwaliteitsoordelen van de NVAO.

Verder blijkt uit het onderzoek dat de specialisatie in de eindfase sterk bepalend is voor de voorbereiding op de beroepspraktijk. Circa 90 procent van de pabo-gediplomeerden oordeelt positief over de voorbereiding op het lesgeven in de gekozen afstudeerrichting. Bij de tweedegraadsopleidingen zien we iets soortgelijks, als we kijken naar de eindstage. Daarbij valt op dat de stageplek (vmbo, mbo, havo/vwo) sterk bepalend is voor de voorbereiding op het algemeen vormend en beroepsgerichte onderwijs.

Verbetering arbeidsmarktpositie

In het eerste deel van dit rapport is uitgebreid ingegaan op de arbeidsmarktpositie van pas afgestudeerde leraren. Daarbij is gebruik gemaakt van CBS gegevens. Het beeld dat hieruit naar voren komt, is aangevuld met enquêtemateriaal. Dit levert een gunstig plaatje op. Uit de analyses blijkt dat het aandeel afgestudeerden dat in het onderwijs werkt is toegenomen, en dat de starters met een pabo-diploma ook

steeds vaker een reguliere baan hebben en een langdurig contract. Dit laatste hangt vermoedelijk samen met de invoering van de WWZ en de toegenomen spanning op de onderwijsarbeidsmarkt.

Om het dreigende tekort aan leraren aan te pakken, is eerder dit jaar een Plan van Aanpak gemaakt door het ministerie van OCW. Eén van de maatregelen hierin betreft het stimuleren van deeltijders om meer uren te gaan werken. Op grond van dit onderzoek kunnen we concluderen dat dit een kansrijke optie is. Circa 30 procent van de starters met een deeltijdbaan is zonder meer bereid om meer te gaan werken en nog eens 30 procent wil dat onder voorwaarden. De belangrijkste voorwaarden daarbij zijn: een salarisverbetering, een vast contract en duidelijke afspraken over de werkbelasting. Daarnaast noemen pabo-gediplomeerden ook regelmatig het hebben van een reguliere baan (geen invalwerk). Afgestudeerden zonder baan of met een baan buiten het onderwijs noemen dezelfde voorwaarden om in het onderwijs te gaan werken.

Begeleiding beginnende leraren

In de Lerarenagenda is de ambitie opgenomen dat alle nieuwe leraren in 2020 de begeleiding krijgen die ze nodig hebben. Op dit moment is dat nog niet het geval en krijgt ruim 80 procent een of ander vorm van begeleiding. Bij de pabo-gediplomeerden zien we daarbij een duidelijk stijgende lijn (van 72% in 2015 naar 83% nu). Onder afgestudeerden van de lerarenopleidingen vo/mbo is het aandeel met begeleiding daarentegen iets gedaald (van 89% naar 85%). De begeleidingsintensiteit is bij deze groep overigens nog wel duidelijk beter, e ook nemen zij vaker deel aan een inductieprogramma.

Net als vorig jaar, worden starters vaak begeleid door een ervaren leraar. Maar daarnaast nemen zij ook deel aan andere begeleidingsactiviteiten. Daarbij valt op dat starters in het primair onderwijs relatief vaak door de schoolleider worden begeleid, terwijl afgestudeerden van de lerarenopleidingen vo/mbo vaker aan introductiebijeenkomsten en intervisiegroepen deelnemen. Daarnaast worden hun lessen ook vaker bijgewoond en nabesproken met een ervaren docent.

Gevraagd naar de onderwerpen die tijdens de begeleidingsactiviteiten aan bod komen, dan is het op de hoogte brengen van het organisatorisch reilen en zeilen van de school nog steeds belangrijk, maar 'inhoudelijke' zaken komen ook steeds vaker aan bod. Dit geldt vooral voor de pabo-gediplomeerden. Daarbij valt op dat de aandacht voor didactische vaardigheden en het omgaan met leerlingen duidelijk is toegenomen. Als we dieper inzoomen op de inhoudelijke onderwerpen, dan blijkt er relatief vaak aandacht te worden besteed aan het afstemmen van de instructie op verschillen tussen leerlingen. Dit is uiteraard niet verwonderlijk, omdat het ook een van de complexere vaardigheden betreft. De meeste behoefte hebben starters aan ondersteuning bij het bieden van maatwerk aan zorgleerlingen.

Naast afspraken over begeleiding is in het Bestuursakkoord PO eveneens afgesproken dat scholen gebruik gaan maken van een gevalideerd instrument om de didactische vaardigheden van leraren in beeld te brengen. Ruim 40 procent van de starters geeft aan dat een dergelijk instrument wordt gebruikt. Dit is een duidelijke toename ten opzichte van vorig jaar, toen ongeveer een kwart van de starters aangaf dat er gebruik werd gemaakt van een gevalideerde instrument.

Uit regressieanalyse blijkt dat het werkklimaat op school sterk van invloed is op het krijgen van begeleiding en dan met name de samenwerking en ondersteuning. Starters die hierover tevreden zijn, krijgen niet alleen vaker begeleiding, maar ook intensiever. Daarnaast speelt ook het type contract een rol; starters met een (kort) tijdelijk contract krijgen relatief minder vaak begeleiding dan starters met een langdurig contract. Ook vorig jaar was dit het geval. Het onderzoek bevestigt hiermee opnieuw dat er in tijdelijk personeel minder wordt geïnvesteerd dan in vast. Ondanks de sterk verbeterde arbeidsmarktpositie van starters, blijft de begeleiding van invallers dan ook een punt van zorg.

Ondanks het feit dat niet alle starters begeleiding krijgen, is de tevredenheid met de begeleiding aanzienlijk. Bijna twee derde van de beginnende leraren is (zeer) tevreden over de begeleiding op school. De *begeleidingsintensiteit* is daarbij zeer bepalend: hoe intensiever de begeleiding, hoe meer tevreden. Daarnaast heeft ook de begeleiding door een ervaren docent en/of mentor een positief effect. Op grond hiervan kan voorzichtig worden geconcludeerd dat een uitgewerkt begeleidingsarrangement, dat bestaat uit meerdere activiteiten, meer effect sorteert dan deelname aan losse activiteiten.

Werkbeleving van beginnende leraren

De werkdruk in het onderwijs is hoog, ook onder startende leraren. Uit de enquête blijkt dat bijna twee derde van alle starters (zeer) veel werkdruk ervaart. Onder pabo-gediplomeerden ligt dit aandeel zelfs nog hoger (73%). Desondanks zijn beginnende leraren heel tevreden met hun baan. Vooral over de inhoud van hun werk zijn zij zeer te spreken. Gemiddeld genomen beoordelen zij de inhoud van hun werk met een 7,8 en de tevredenheid met de organisatie en het werk in het onderwijs met een 7,4 en een 7,5

Uit verklarende analyse blijkt dat de begeleiding van starters een positief effect heeft op de tevredenheid met het werk. Dit geldt zowel voor de afgestudeerden van de pabo, als de afgestudeerden van de lerarenopleiding vo/mbo. Het begeleidingseffect is echter *beperkt*. Minstens zo belangrijk zijn:

- het *werkklimaat*: een goede samenwerking in het team leidt tot meer tevredenheid;
- de *werkdruk*: hoe hoger de werkdruk des te lager de werktevredenheid;
- en de *person-job fit*; starters voor wie het werk in het onderwijs is wat zij ervan hadden verwacht zijn meer tevreden dan degenen voor wie de fit minder is.

Naast deze factoren, blijkt ook de *self-efficacy* van invloed op de werktevredenheid. Starters die geloven in eigen kunnen, zijn meer tevreden met hun werk dan degenen met een geringe self-efficacy. Ook vorig jaar zagen we dit effect.

Om inzicht te krijgen in het bekwaamheidsgevoel van beginnende leraren, is in de enquête een serie stellingen opgenomen over docentvaardigheden. Op grond hiervan kan worden geconcludeerd dat de meeste starters geloof hebben in eigen kunnen. Ze zijn in staat om tijdens de les een veilig leerklimaat te creëren, leerlingen er van te overtuigen dat ze het goed kunnen doen op school en als leerlingen iets niet begrijpen een alternatieve uitleg te geven. Ook geven ze aan dat ze (goed) in staat zijn om leerlingen duidelijk te maken welk gedrag ze van hen verwachten en leerlingen zich aan klassenregels te laten houden. Hierbij valt op dat de self-efficacy onder afgestudeerden van de universitaire lerarenopleidingen lager ligt dan onder starters die de pabo hebben gedaan of een tweedegraads lerarenopleiding. Vooral op het terrein van klassenmanagement en het motiveren van leerlingen voelen zij zich minder bekwaam.

Uit verklarende analyses blijkt dat begeleiding een gunstig effect heeft op het bekwaamheidsgevoel van startende leraren. Ook hierbij blijkt het begeleidingseffect echter beperkt te zijn. Minstens zo belangrijk zijn de (gepercipieerde) *kwaliteit van de lerarenopleiding* en de *person-job fit*. Starters die positief oordelen over hun opleiding, hebben meer geloof in eigen kunnen dan degenen die negatief oordelen over hun opleiding. En starters die aangeven dat het werk in het onderwijs is zoals ze hadden verwacht, scoren beter dan degenen voor wie de fit minder is. Wat de kwaliteit van de opleiding betreft, valt op dat vooral het aanleren van *pedagogisch-didactische* vaardigheden en *differentiatievaardigheden* van invloed is op het bekwaamheidsgevoel van startende leraren. Een sterkere focus op het pedagogisch-didactisch handelen en het 'omgaan met verschillen' leidt derhalve ook tot meer kwaliteit voor de klas. Dit is een belangrijke bevinding in het licht van de Lerarenagenda, die ook aanknopingspunten biedt om heel gericht te werken aan kwaliteitsverbetering bij de lerarenopleidingen.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Om inzicht te krijgen in de ontwikkelingen op de onderwijsarbeidsmarkt laat het ministerie van OCW jaarlijks een aantal onderzoeken uitvoeren. Eén daarvan is de Loopbaanmonitor. Dit onderzoek is gericht op de arbeidsmarktpositie en begeleiding van pas afgestudeerde leraren.

Voor het onderzoek wordt gebruik gemaakt van een combinatie van onderzoeksmethoden. Door middel van data-analyse wordt de arbeidsmarktpositie van pas afgestudeerde leraren in kaart gebracht en wordt inzicht gegeven in het beroepsrendement van de lerarenopleidingen. Daarnaast wordt periodiek een enquête gehouden onder afgestudeerden van de lerarenopleidingen. Het doel hiervan is vooral om inzicht te krijgen in de begeleiding van starters op de werkplek en de effecten daarvan. Daarnaast wordt ook ingegaan op de vakbekwaamheid van pas afgestudeerde leraren.

In het vervolg van dit rapport presenteren we de uitkomsten van het enquêteonderzoek. Daarbij staan de volgende onderwerpen centraal:

- Het oordeel van pas afgestudeerden over de kwaliteit van de lerarenopleiding;
- De begeleiding van beginnende leraren op de werkplek, en
- Het geloof in eigen kunnen (ook wel self-efficacy genoemd).

Daarnaast gaan we kort in op de arbeidsmarktpositie van starters en de motieven op in het onderwijs te gaan werken.

1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van de Loopbaanmonitor is tweeledig. Het onderzoek beoogt inzicht te geven in de arbeidsmarktpositie van pas afgestudeerde leraren en daarnaast ook beleidsinformatie op te leveren over de begeleiding van starters op de werkplek en het bekwaamheidsgevoel van beginnende leraren.

In dit rapport wordt, op basis van een alumni-enquête, inzicht verschaft in de begeleiding van beginnende leraren. Daarbij staat de volgende vragen centraal:

1. Hoe beoordelen pas afgestudeerden de kwaliteit van hun lerarenopleiding en specifiek de mate waarin deze hen heeft voorbereid op het beroep?
2. Wat vinden beginnende leraren van de begeleiding door de school bij de start van hun loopbaan?
 - a. In hoeverre worden starters begeleid op de werkplek?
 - b. Om wat voor soort activiteiten gaat het hierbij, en in hoeverre sluiten deze aan bij de individuele behoeften (ontwikkelpunten)?
 - c. Hoe tevreden zijn starters over de begeleiding die zij krijgen vanuit de school en/of de opleiding?
 - d. Wat zijn de effecten van een goede begeleiding op de professionele ontwikkeling van pas afgestudeerde leraren?
3. Hoe beoordelen startende leraren hun geloof in eigen kunnen (self-efficacy), en in hoeverre zijn zij tevreden over de organisatie en waarin zij werken, de inhoud van het werk en het werken in het onderwijs?

Over de arbeidsmarktpositie van pas afgestudeerden is in het eerste deel van dit rapport uitgebreid gerapporteerd, op basis van CBS gegevens. In dit deel van het rapport beperken we ons daarom tot de belangrijkste uitkomsten van de enquête op dit terrein.

1.3 Werkwijze

Voor het beantwoorden van genoemde onderzoeksvragen, is in april/mei een internetenquête gehouden onder pas afgestudeerden van de lerarenopleidingen. Voor deze enquête zijn alle afgestudeerden benaderd die in 2015 en 2016 (voor het eerst) een diploma hebben gehaald van de pabo of de lerarenopleiding vo/mbo. De selectie van deze groep is gemaakt op basis van bestanden van DUO.

Voor het onderzoek zijn 16.057 afgestudeerden uitgenodigd per brief¹. Hiervan hebben er uiteindelijk 3.432 de vragenlijst ingevuld. Dit komt neer op een respons van 21,4 procent. Onder de afgestudeerden uit 2016 lag de respons een stuk hoger dan onder degenen die in 2015 hun diploma hebben gehaald (resp. 25,6% en 17,3%). Daarnaast zijn er ook verschillen naar type opleiding (zie Tabel 1.1). Daarbij valt op dat de respons onder afgestudeerden van de universitaire lerarenopleiding hoger is dan onder die van de tweedegraadsopleidingen.

Tabel 1.1 – Responsoverzicht, naar cohort en type opleiding (%)

	Cohort 2015	Cohort 2016	Totaal
Pabo	16,3	27,8	21,8
Lerarenopl. vo/mbo	16,0	22,4	19,2
Universitaire lerarenopl.	27,9	31,4	29,6
Totaal	17,3	25,6	21,4

In de analyse is een *weging* toegepast, om representatieve uitspraken te kunnen doen over de arbeidsmarktpositie en begeleiding van pas afgestudeerde leraren. Hierbij is gecorrigeerd voor afwijkingen in de verdeling naar leeftijd, etniciteit, opleidingsvorm, afstudeerkwartaal en vakgebied (vo). In het vervolg van dit rapport geven we de gewogen uitkomsten weer in tabellen, plus de ongewogen responsaantallen.

De primaire focus in dit rapport is gericht op de studenten die in 2016 voor het eerst een lerarenopleiding hebben afgerond. We richten ons daarbij naar de situatie in april/mei 2017, ongeveer een half jaar na afstuderen.

1.4 Leeswijzer

In het vervolg van dit rapport presenteren we de belangrijkste uitkomsten van de loopbaanmonitor. We gaan daarbij achtereenvolgens in op: het oordeel over de opleiding (H2), de arbeidsmarktpositie (H3), de begeleiding van starters (H4) en de werkbeleving (H5). Verder is in de bijlage een serie tabellen opgenomen met trendcijfers.

¹ De mailing is net als vorig jaar verzorgd door DUO.

2 Blick op de lerarenopleiding

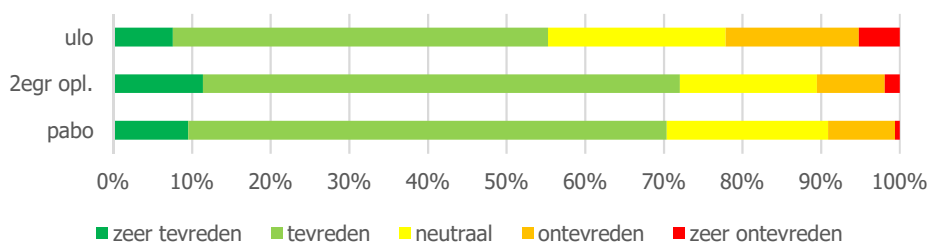
In de afgelopen jaren is door de Inspectie van het Onderwijs uitgebreid onderzoek gedaan naar de lerarenopleidingen in Nederland. Daarbij is aan beginnende leraren gevraagd om terug te kijken op hun opleiding. Hoe beoordelen zij de kwaliteit van hun opleiding en de voorbereiding op de praktijk? Uit de rapporten komt een gemêleerd beeld naar voren². Ten aanzien van de pabo's wordt geconcludeerd dat afgestudeerden vrij positief zijn over de pedagogisch-didactische vaardigheden die ze hebben geleerd, maar ontevreden zijn over de het niveau van de opleiding en de aandacht voor 'opbrengstgericht werken'. Ook ten aanzien van de tweedegraads opleidingen wordt geconcludeerd dat er nog slagen gemaakt kunnen worden. De meeste afgestudeerden zijn tevreden over de vakinhoud, maar vinden dat er meer aandacht mag worden besteed aan de pedagogisch-didactische kant van het beroep. Dit laatste geldt ook voor de universitaire lerarenopleidingen. Daarbij wordt bovendien geconstateerd dat afgestudeerden van die laatste opleidingen relatief ontevreden zijn over de voorbereiding op het beroep en de aandacht voor differentiatievaardigheden.

In aansluiting op dit Inspectie-onderzoek, is in de loopbaanmonitor dit jaar een aantal vragen opgenomen over de tevredenheid met de opleiding en de voorbereiding op de beroepspraktijk. In het vervolg van dit hoofdstuk gaan we daar nader op in.

2.1 Tevredenheid over de lerarenopleidingen

Beginnende leraren zijn over het algemeen redelijk tevreden over de door hen gevolgde lerarenopleiding (zie Figuur 2.1). Dit geldt met name voor degenen die de pabo hebben gedaan of een tweedegraads-opleiding; circa 70 procent hiervan is (zeer) tevreden over de gevolgde opleiding. Bij de universitaire opleidingen ligt dit aandeel lager (55%) en is ruim een vijfde (zeer) ontevreden. Ook vorig jaar was dit het geval. Het beeld is wat dat betreft niet gewijzigd.

Figuur 2.1 - Tevredenheid met de gevolgde lerarenopleiding, naar type opleiding (% , cohort 2016)

Figuur 2.2 toont de tevredenheid van pas afgestudeerden met verschillende aspecten van de lerarenopleiding. Hieruit blijkt dat de universitaire lerarenopleidingen over de hele linie lager worden beoordeeld, en vooral de aandacht voor differentiatievaardigheden sterk achterblijft. Slechts één op de vijf afgestudeerden is hierover (zeer) tevreden.

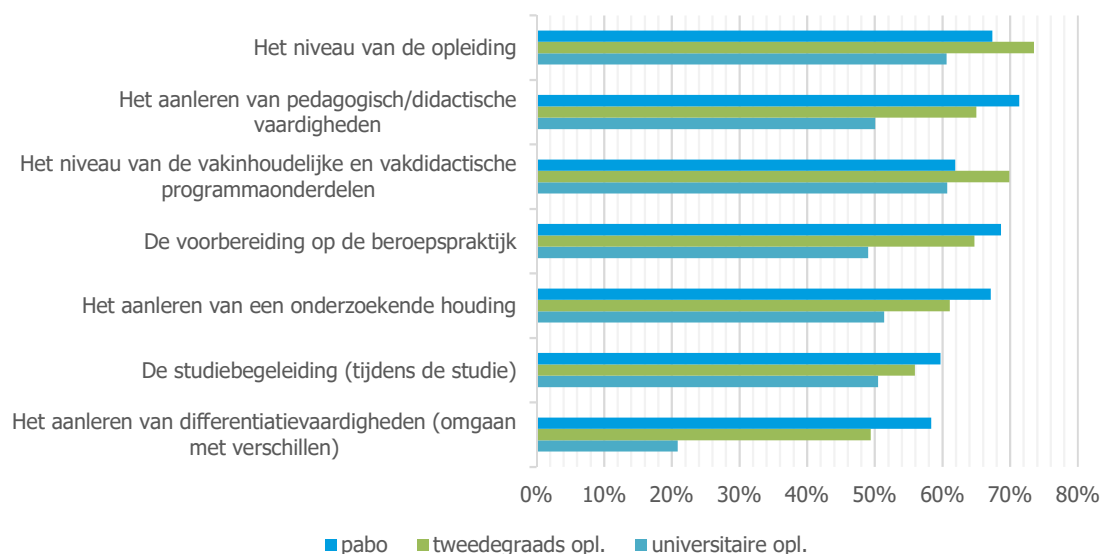
Kijken we naar de voorbereiding op de beroepspraktijk, dan zien we ook forse verschillen. Van de pabogediplomeerden is bijna 70 procent hierover (zeer) tevreden en van degenen die een tweedegraads-opleiding hebben gedaan bijna 65 procent. Onder afgestudeerden van de universitaire lerarenopleiding is

² IvHO (2015) *Beginnende leraren kijken terug. Deel 1 – De Pabo*. Utrecht.
IvHO (2015) *Beginnende leraren kijken terug. Deel 2 – De tweedegraads lerarenopleidingen*. Utrecht.
IvHO (2016) *Beginnende leraren kijken terug. Deel 3 – De universitaire lerarenopleidingen*. Utrecht.

de tevredenheid op dit punt een stuk kleiner; slechts 49 procent is (zeer) tevreden over de voorbereiding op de beroepspraktijk. Dit beeld komt overeen met dat van de Inspectie.

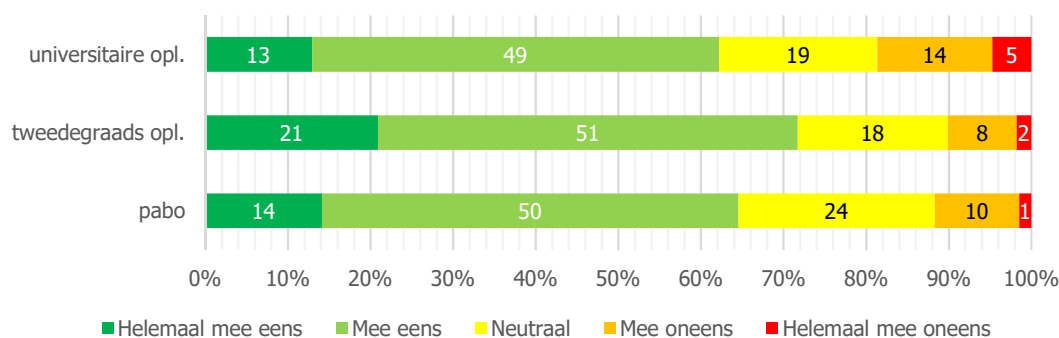
Interessant is verder dat de meeste pabo-gediplomeerden (zeer) tevreden zijn over het niveau van de opleiding (67%) en de pedagogisch-didactische vaardigheden die ze hebben geleerd (71%). Voor de afgestudeerden van de tweedegraadsopleidingen geldt dit ook. Een ruime meerderheid (70%) van hen is bovendien (zeer) tevredenheid over de vakinhoudelijke en -didactische programmaonderdelen.

Figuur 2.2 - Tevredenheid met aspecten van de lerarenopleiding, naar type opleiding (% , cohort 2016)

Gezien de tevredenheid van pas afgestudeerden, is het niet verwonderlijk dat de meeste alumni hun opleiding van voldoende kwaliteit vinden om als leraar aan de slag te gaan (zie Figuur 2.3). Van de pabogediplomeerden is 64 procent deze mening toegedaan en van de afgestudeerden van de tweedegraadsopleidingen zelfs 72 procent. Opmerkelijk is dat ook de alumni van de universitaire lerarenopleidingen overwegend positief zijn over de kwaliteit van de opleiding, terwijl zij vrij kritisch zijn over de voorbereiding op de beroepspraktijk en de differentiatievaardigheden die zij hebben geleerd.

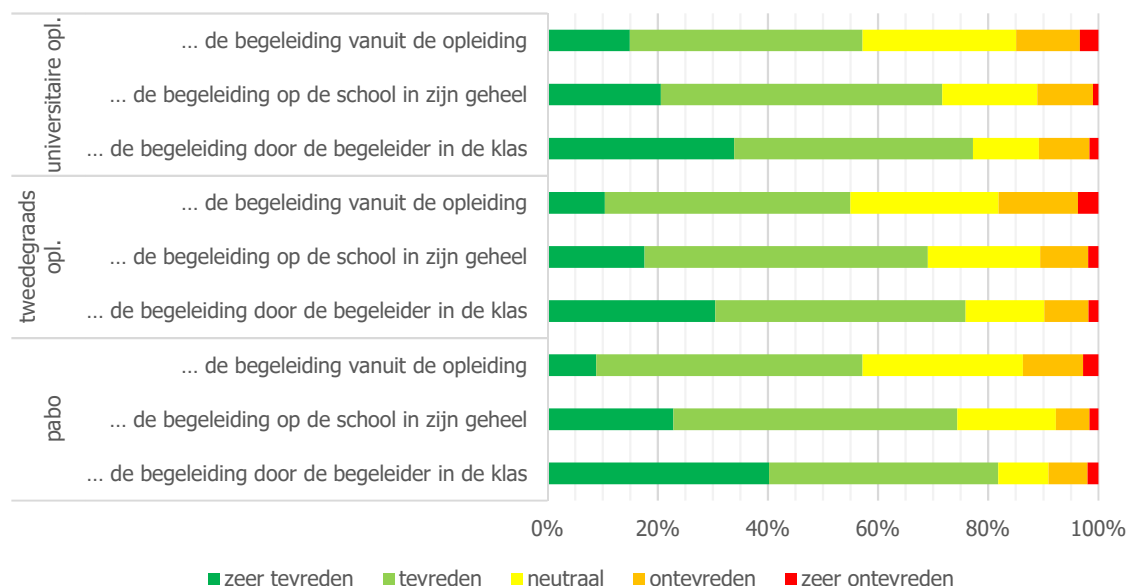
Figuur 2.3 - Mijn lerarenopleiding was van voldoende kwaliteit om aan de slag te gaan als leraar (%)

Kijken we naar de tevredenheid van pas afgestudeerde leraren over de begeleiding tijdens de eindstage, dan ontstaat een gevarieerd beeld (zie Figuur 2.4). Daarbij valt op dat de begeleiding door de

stagebegeleider of werkplekbegeleider in regel het beste wordt beoordeeld. Ongeveer driekwart van alle afgestudeerden is hierover (zeer) tevreden. De tevredenheid over de begeleiding vanuit de opleiding (tijdens de eindstage), ligt duidelijk lager. Dit geldt voor alle drie de opleidingstypen.

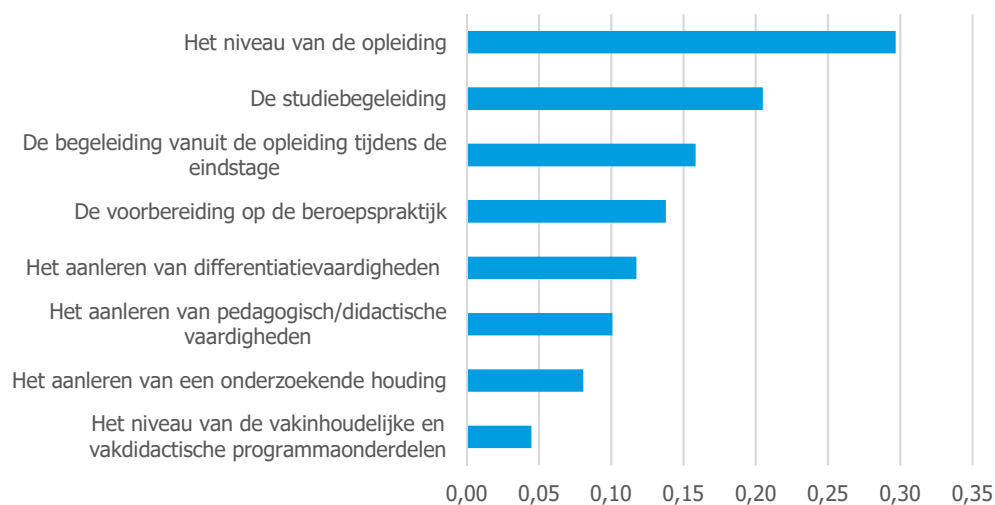
Figuur 2.4 - Tevredenheid over begeleiding tijdens de eindstage, door:

Bepalende factoren voor tevredenheid met de lerarenopleiding

Uit regressieanalyses blijkt dat het niveau van de opleiding verreweg de belangrijkste determinant is voor de tevredenheid met de lerarenopleiding (zie Figuur 2.5). Dit geldt voor alle drie de opleidingstypen. Naast het niveau, zijn ook de studiebegeleiding en de begeleiding tijdens de eindstage sterk van invloed. De tevredenheid over de pedagogisch-didactische vaardigheden en de differentiatievaardigheden die tijdens de opleiding zijn geleerd, zijn minder bepalend. En hetzelfde geldt voor het niveau van de vakinhoudelijke en -didactische programmaonderdelen. Al met al verklaren deze factoren circa 60 procent van de variantie in de tevredenheid met de opleiding.

Figuur 2.5 - Determinanten voor de tevredenheid met lerarenopleiding (gestandaardiseerde beta's)

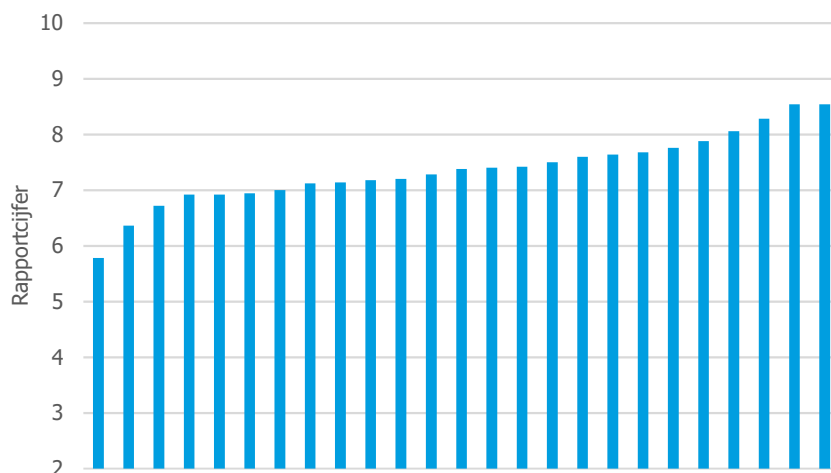

Uit variantieanalyse blijkt verder dat de tevredenheid met de (gevolgde) opleiding ook tussen instellingen sterk uiteenloopt. Figuur 2.6 illustreert dit voor de pabo's. In de figuur zijn de schaalscores omgezet in rapportcijfers, zodat ze beter te interpreteren zijn³. De instellingsnamen zijn daarbij achterwege gelaten, om anonimiteit te waarborgen. Uit de figuur blijkt dat de gemiddelde tevredenheid sterk uiteenloopt tussen de pabo's. Verreweg de meeste pabo's scoren ruim voldoende, maar er zijn er ook die matig worden beoordeeld of juist heel goed. Het verschil tussen beide uitersten bedraagt bijna 3 punten, hetgeen vrij veel is. Bij de tweedegraads lerarenopleidingen zijn de onderlinge verschillen iets kleiner, en lopen de rapportcijfers uiteen van een 6,5 naar een 8,1. En bij de universitaire lerarenopleidingen zien we een vergelijkbaar patroon.

De verschillen in tevredenheid tussen de instellingen zien we overigens ook bij de deelaspecten die we hiervoor hebben besproken. De scores op instellingsniveau zijn daarbij een vrij consistent. Sommige instellingen scoren over de hele linie vrij hoog en anderen vrij laag. Daarbij valt op dat de tevredenheidsscores nauw samenhangen met cijfers uit de Nationale Studentenenquête (NSE), en de kwaliteitsoordelen van de NVAO. Pabo's die door de NVAO als *goed* worden beoordeeld, scoren gemiddeld 0,6 punt hoger dan degenen die als *voldoende* worden beoordeeld. Dit betekent dat kwaliteit en tevredenheid in de praktijk vaak hand in hand gaan.

³ De tevredenheid is gemeten op een schaal van 1 tot 5. De gemiddelde scores per pabo zijn met 2 vermenigvuldigd om tot een rapportcijfer te komen.

Figuur 2.6 - Gemiddelde tevredenheid met de opleiding, per pabo (rapportcijfers)

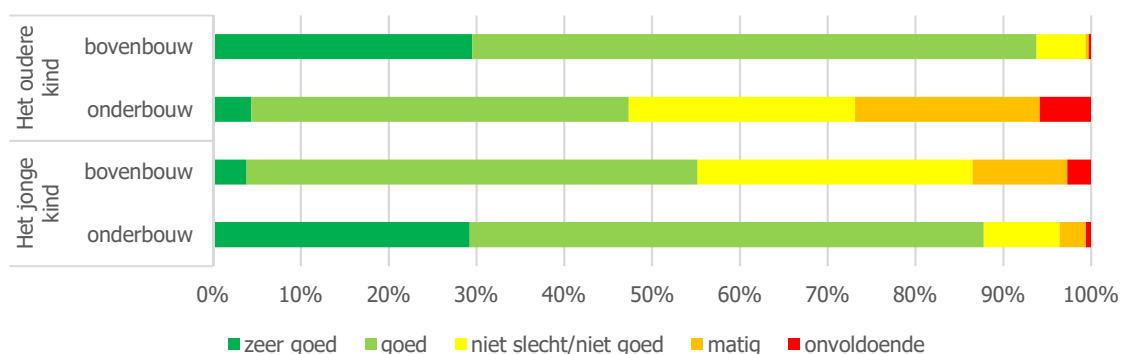
2.2 Voorbereiding op de beroepspraktijk

Pas afgestudeerde leraren zijn over het algemeen redelijk tevreden over hun opleiding en over de voorbereiding op de beroepspraktijk. Dit geldt met name voor degenen die zijn afgestudeerd aan de pabo en de tweedegraads lerarenopleiding. Toch zijn er ook bij deze twee groepen wel verschillen, die voor een deel samenhangen met de gekozen afstudeerrichting.

Van de pabo-gediplomeerden geeft circa 65 procent aan (zeer) goed te zijn voorbereid op het lesgeven in de onderbouw van het basisonderwijs en 78 procent (zeer) goed te zijn voorbereid op het lesgeven in de bovenbouw (zie Tabel A.3). De voorbereiding op het lesgeven in het speciaal basisonderwijs wordt als zwak beoordeeld; circa 68 procent van de pabo-gediplomeerden geeft aan niet of nauwelijks te zijn voorbereid op dit type onderwijs.

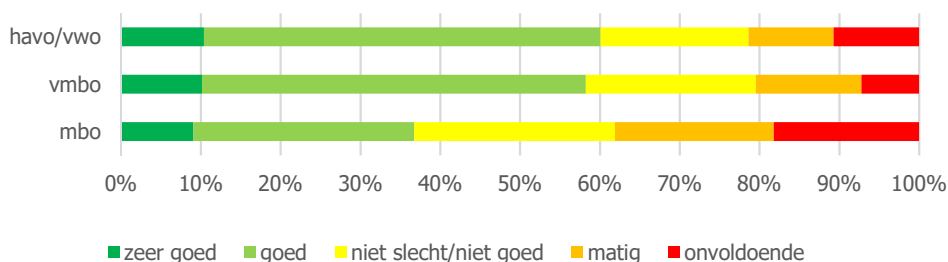
Het oordeel over de voorbereiding op de onder- en bovenbouw hangt nauw samen met de gekozen afstudeerrichting of specialisatie. Afgestudeerden die de specialisatie hebben gedaan gericht op het *jonge kind* beoordelen de voorbereiding op het lesgeven in de onderbouw significant hoger dan degenen die zich hebben gespecialiseerd in het *oudere kind*. Omgekeerd geldt dit ook voor de bovenbouw. Figuur 2.7 illustreert dit. Opmerkelijk is in dit verband dat circa 90 procent van de afgestudeerden positief oordeelt over de voorbereiding op het lesgeven in de gekozen richting. De specialisatie in de eindfase van de opleiding is daarmee een heel belangrijke factor in de voorbereiding op de beroepspraktijk.

Figuur 2.7 - In hoeverre bent u voorbereid op lesgeven in de onder- of bovenbouw, naar specialisatie (%)

Voor afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen geldt iets soortgelijks. Ongeveer 60 procent van deze groep geeft aan (zeer) goed te zijn voorbereid op het lesgeven in vmbo en havo/vwo (zie Figuur 2.8). De voorbereiding op het mbo wordt duidelijk minder beoordeeld; circa 37 procent van de afgestudeerden beoordeelt de voorbereiding op het mbo positief en 38 procent als matig of onvoldoende. Dit laatste sluit aan bij bevindingen van de Inspectie.

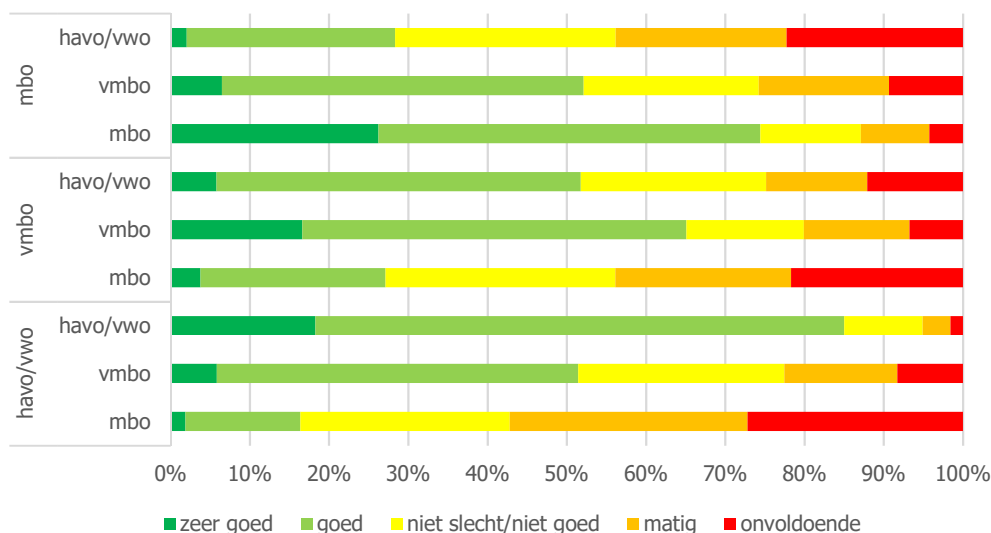
Figuur 2.8 - In hoeverre bent u voorbereid op lesgeven in vmbo, mbo en havo/vwo (%)*

* Selectie pas afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen (incl. LO en kunstvakken).

Om studenten beter voor te bereiden op het (v)mbo zijn afgelopen studiejaar (2016/17) twee afstudeerrichtingen ingevoerd; één gericht op het algemeen vormend onderwijs (avo) en één gericht op het beroepsgerichte onderwijs. De afgestudeerden die dit jaar zijn geënquêteerd, hebben echter nog het oude onderwijsprogramma gevolgd. Daarbij was er veelal geen specialisatiemogelijkheid. De voorbereiding op vmbo, mbo en havo/vwo hangt ook bij deze groep echter nauw samen met de stageplek (zie Figuur 2.9). Afgestudeerden die in het mbo stageliepen, oordelen overwegend positief over de voorbereiding op het mbo. En degenen die in havo/vwo hun eindstage liepen, beoordelen de voorbereiding daarop significant hoger dan die op het (v)mbo. Dit betekent dat de eindstage sterk bepalend is voor de voorbereiding op het algemeen vormend en beroepsgericht onderwijs, maar mogelijk ook tot verschillen leidt in het 'bekwaamheidsgevoel' van starters. Dit geldt vooral als zij in een andere richting gaan werken dan waar ze stage hebben gelopen. De voorbereiding op de beroepspraktijk is in dat geval namelijk niet optimaal, zo blijkt uit Figuur 2.9.

Figuur 2.9 - In hoeverre bent u voorbereid op lesgeven in vmbo, mbo en havo/vwo, naar stagepek (%)*

* Selectie pas afgestudeerden van de tweedegraads lerarenopleidingen (incl. LO en kunstvakken).

3 Arbeidsmarktpositie beginnende leraren

In het eerste deel van dit rapport is al uitgebreid ingegaan op de arbeidsmarktpositie van beginnende leraren. Daarbij is gebruik gemaakt van CBS microgegevens over de periode 2010-2016. In dit hoofdstuk presenteren we de uitkomsten van het enquêteonderzoek. Daarbij richten we ons vooral op het soort baan dat beginnende leraren hebben en op de motieven om leraar te worden.

3.1 Arbeidsmarktpositie beginnende leraren

De arbeidsmarkt voor leraren is de laatste jaren sterk in beweging. Door krimp en bezuinigingen is de werkgelegenheid in het onderwijs gedaald. Tegelijkertijd is het aantal werklozen fors gestegen, met name in het primair onderwijs⁴. Als gevolg van deze ontwikkelingen, hadden pas afgestudeerde leraren tot voorkort vaak moeite om een (reguliere) baan in het onderwijs te vinden. Die situatie lijkt nu echter voorbij. Door de invoering van de Wet Werk en Zekerheid (WWZ) en de toegenomen spanning op de onderwijsarbeidsmarkt⁵, krijgen pas afgestudeerden nu vaker een langdurig contract in het onderwijs.

Het aandeel pabo-gediplomeerden dat in het onderwijs werkt, is dit jaar gestegen naar circa 87 procent (zie Figuur 3.1). Daarbij vervult nog slechts 9% een combinatiebaan (binnen én buiten het onderwijs). Verder blijkt dat ook het aandeel afgestudeerden met een reguliere baan sterk is toegenomen. In 2013 had 38% van de pabo-gediplomeerden een reguliere baan in het onderwijs. Nu is dat ongeveer 68 procent. Het aandeel afgestudeerden dat is aangewezen op invalwerk is daarmee ook sterk gedaald. Voor afgestudeerden van de lerarenopleidingen vo/mbo is de arbeidsmarktpositie ook iets verbeterd. Na een sterke terugval in 2013, is het aandeel afgestudeerden dat in het onderwijs werkt sterk toegenomen (zie Figuur 3.1). Van de studenten die in 2016 hun diploma haalden, werkt ongeveer 82 procent in het onderwijs. Het beroepsrendement ligt daarmee ruim 10%-punt hoger dan bij degenen die in 2013 zijn afgestudeerd.

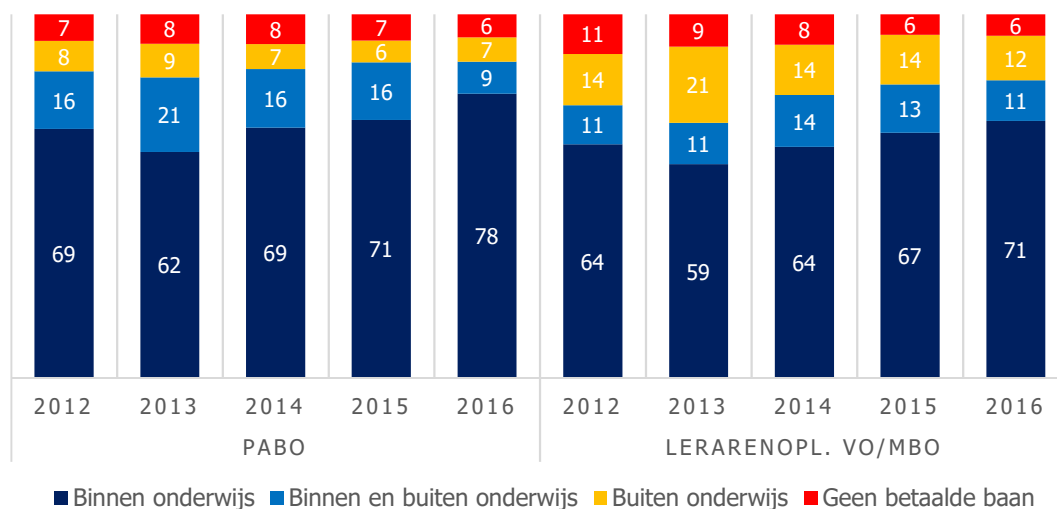
Opmerkelijk is verder dat het aandeel afgestudeerden met een kort-tijdelijk contract duidelijk is afgenomen, en dat met een langdurig contract is gestegen (zie Figuur 3.3). Dit geldt vooral voor de pabo-gediplomeerden (zie Tabel A.11, Tabel A.12). Voor afgestudeerden van de lerarenopleiding vo/mbo is de verdeling naar type contract niet wezenlijk veranderd.

Wel zijn er grote verschillen in de arbeidsmarktpositie naar vakgebied (zie Tabel A.14). Daarbij valt op dat de baankansen het beste zijn voor degenen die een talenstudie hebben gedaan of een lerarenopleiding voor de exacte vakken. Voor afgestudeerden van de lerarenopleiding lichamelijke opvoeding en creatieve vakken zijn de perspectieven op werk in het onderwijs het kleinst.

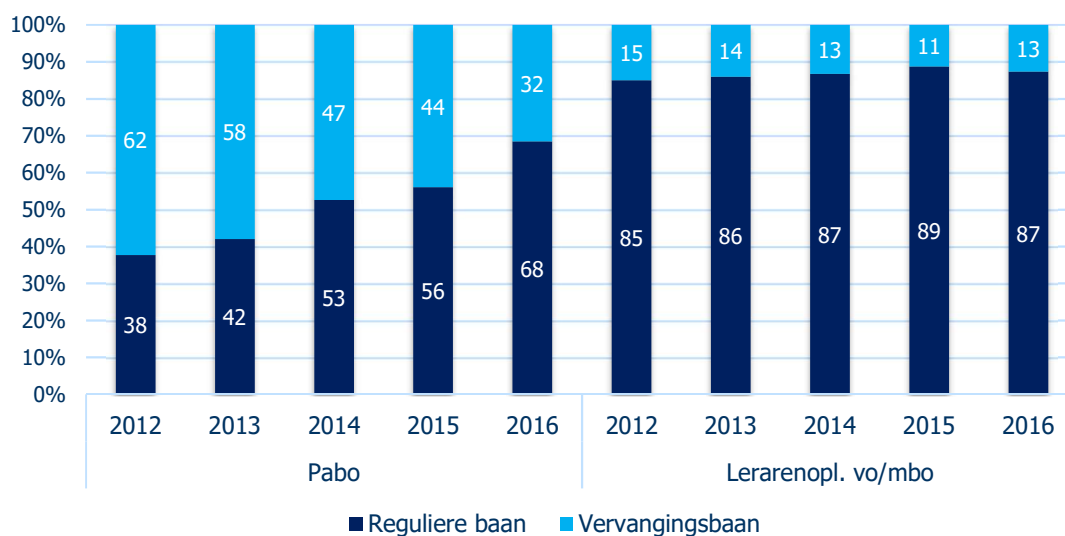
⁴ Ministerie van BZK (2016) *Trends & Cijfers*. Den Haag.

⁵ Ecorys (2017) *Arbeidsmarktbarometer PO, VO, MBO*. Rotterdam

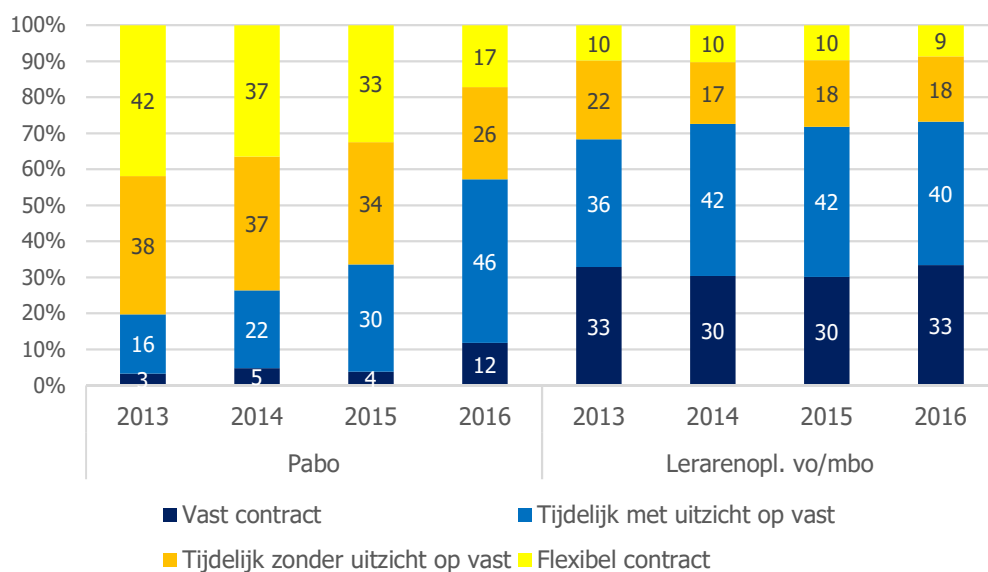
Figuur 3.1 - Arbeidsmarktpositie pas afgestudeerde leraren, cohort 2012-2016 (half jaar na afstuderen)

Figuur 3.2 - Pas afgestudeerde leraren, naar soort baan, cohort 2012-2016 (half jaar na afstuderen)

Figuur 3.3 - Pas afgestudeerde leraren, naar type dienstverband (peilmoment één jaar na afstuderen)

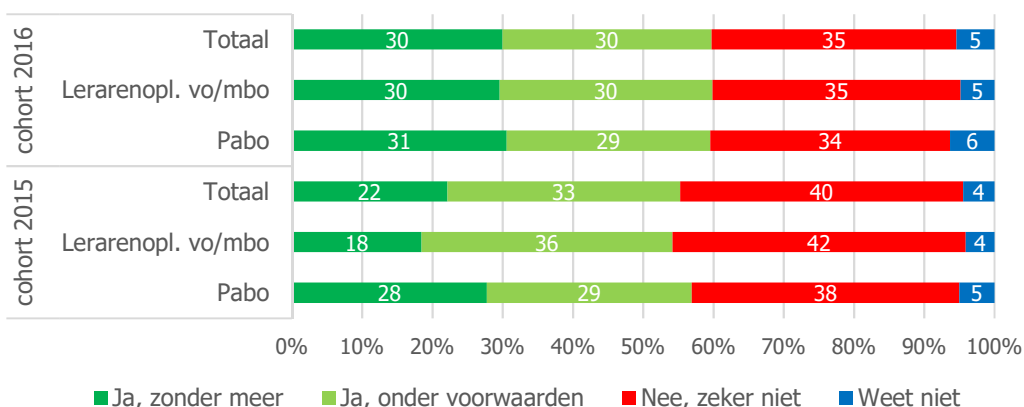

Eind februari publiceerde het ministerie van OCW een Plan van aanpak Lerarentekort. In dit plan werden vijf oplossingsrichtingen gegeven om het dreigende tekort aan leraren aan te pakken. Eén daarvan richt zich op het 'behoud van leraren'. Het gaat daarbij onder meer om het stimuleren van deeltijders meer uren te gaan werken.

Uit de loopbaanmonitor blijkt dat circa 60 procent van de pabo-gediplomeerden in het onderwijs in deeltijd werkt. Van degenen met een diploma van de lerarenopleiding vo/mbo is dat 77 procent (Tabel A.13). Voor een deel van deze afgestudeerden is dit een bewuste keuze. Zij willen niet meer uren werken in het onderwijs, vervullen naast hun baan ook zorgtaken of doen (nog) een studie naast hun werk (zie Tabel A.16). Ruim een kwart van de parttimers geeft aan dat ze geen grotere baan konden vinden.

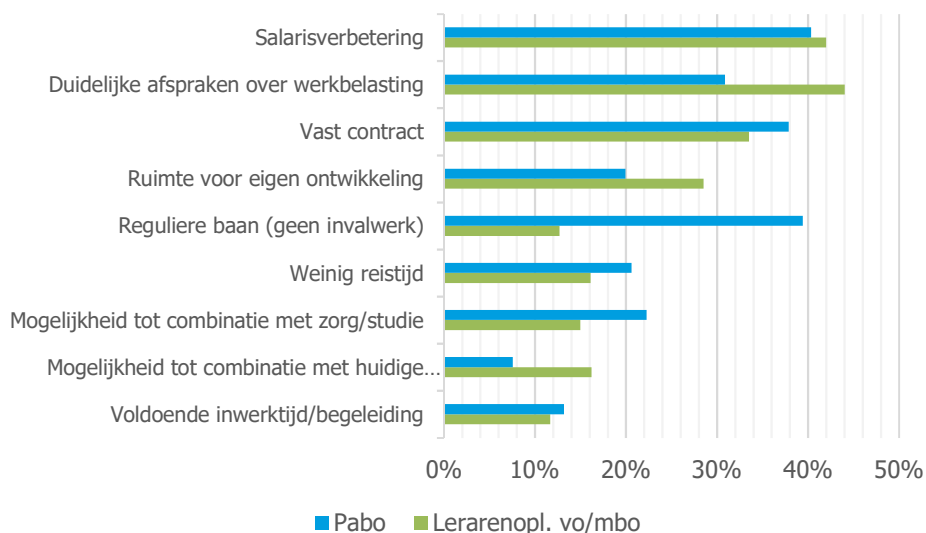
Op de vraag of men meer uren in het onderwijs zou willen werken, geeft 30 procent aan dat men dat zonder meer zou willen en nog eens 30 procent onder voorwaarden (zie Figuur 3.4). Dit geldt althans voor de gediplomeerden uit 2016. Onder degenen die in 2015 zijn afgestudeerd, is de bereidheid om meer te gaan werken kleiner. Dit geldt althans voor degenen die de lerarenopleiding vo/mbo hebben gedaan.

Figuur 3.4 - Zou u meer uren in het onderwijs willen werken? (%)*

De belangrijkste voorwaarden om meer te gaan werken, zijn: een salarisverbetering, een vast contract en duidelijke afspraken over de werkbelasting (zie Figuur 3.5). Daarnaast noemen pabo-gediplomeerden ook regelmatig het hebben van een reguliere baan (geen invalwerk). Voldoende inwerktijd/begeleiding wordt opmerkelijk genoeg maar weinig genoemd als voorwaarde om meer te gaan werken.

Figuur 3.5 - Voorwaarden waaronder men bereid is meer uren in het onderwijs te werken (%)

Of aan alle voorwaarden voldaan kan worden, is uiteraard de vraag. Dat er onder de parttimers nog een behoorlijk arbeidspotentieel is, is echter wel duidelijk. Daarbij moet overigens wel worden opgemerkt, dat de laatste jaren het aandeel starters met een voltijdbaan in het primair onderwijs al behoorlijk is gestegen. De druk van de markt doet klaarblijkelijk al z'n werk.

3.2 Motieven om in het onderwijs te gaan werken

Uit eerder onderzoek is bekend dat leraren over het algemeen zeer bevolgen zijn over hun vak en een sterke intrinsieke motivatie hebben om les te geven. Onder beginnende leraren is dat niet anders (zie Tabel A.19). Gevraagd naar de motieven om leraar te worden, geeft ruim 90 procent van de starters aan dat ze lesgeven interessant vinden en dat lesgeven hen de mogelijkheid biedt om de ontwikkeling van kinderen te beïnvloeden. Daarnaast noemt een grote groep het leveren van een bijdrage aan de samenleving en het delen van hun vakinhoudelijk interesse als motief om leraar te worden (zie Tabel A.19). Een betrouwbaar inkomen, een stabiele loopbaan en baan zekerheid worden minder vaak genoemd als motief om leraar te worden, vooral door starters met een pabo-diploma.

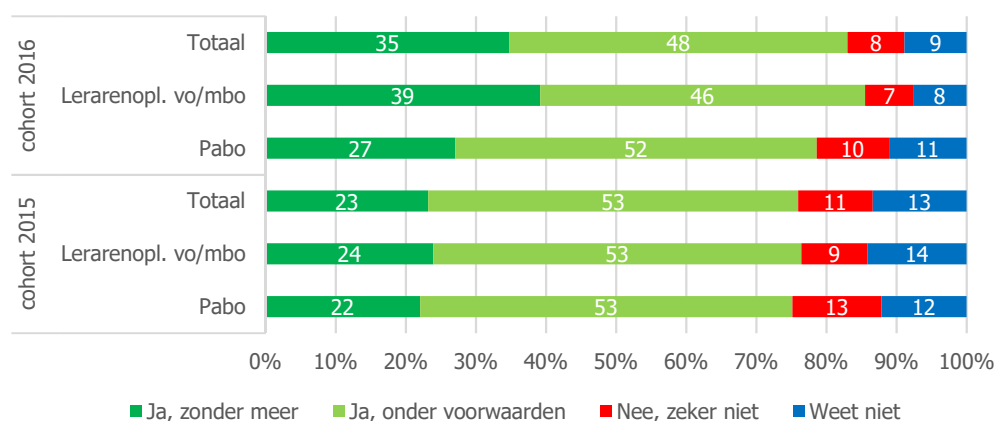
Dit laat overigens onverlet dat goede arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden van groot belang zijn om starters te binden en te boeien. Gegevens over het zoekgedrag van starters en de bereidheid om in het onderwijs te gaan werken ondersteunen dit. Uit de enquête blijkt dat circa 35 procent van de beginnende leraren op zoek is naar een andere baan (zie Tabel A.23). In de meeste gevallen richt men zich daarbij alleen op het onderwijs. Een relatief kleine groep zoekt (daarnaast ook) een baan buiten het onderwijs. Van de pabo-gediplomeerden doet 7 procent dit en van degenen met een diploma van de lerarenopleiding vo/mbo circa 13 procent. De voornaamste redenen om (ook) een baan buiten het onderwijs te zoeken, zijn de hoge werkdruk, het salaris en de baan zekerheid (zie Tabel A.24). Daarnaast

noemt 23 procent de lage status als reden om elders een baan te zoeken en circa 18 procent dat er alleen kleine deeltijdbanen te vinden zijn in het onderwijs.

Pas afgestudeerden die geen baan hebben of buiten het onderwijs werken, geven soortgelijke redenen waarom zij niet in het onderwijs werken (zie Tabel A.20). Ook voor hen staat de hoge werkdruk op plaats één. Vooral door pabo-gediplomeerden wordt dit vaak als reden genoemd om niet in het onderwijs te werken (60%).

Van de afgestudeerden zonder baan of met een baan buiten het onderwijs, wil ruim een derde graag in het onderwijs werken en is nog eens 48 procent onder voorwaarden bereid om dat te gaan doen, als er voldoende banen zijn (zie Figuur 3.6). Een beter salaris, duidelijke afspraken over de werkbelasting en een reguliere baan zijn voor deze groep de belangrijkste voorwaarden om in het onderwijs te gaan werken (zie Tabel A.22). Tussen pabo-gediplomeerden en afgestudeerden van de lerarenopleiding vo/mbo zijn daarbij kleine verschillen. Pabo-gediplomeerden noemen salarisverbetering relatief vaak (43%) als voorwaarde om in het onderwijs te gaan werken, en afgestudeerden van de lerarenopleidingen vo/mbo de mogelijkheid om in deeltijd te werken.

Figuur 3.6 - Zou u in het onderwijs willen werken? (%)*

* Selectie: pas afgestudeerden zonder baan of met een baan buiten het onderwijs.

Op grond van deze gegevens kunnen we concluderen dat startende leraren sterk intrinsiek gemotiveerd zijn om in het onderwijs te gaan werken, maar dat goede arbeidsvoorwaarden en –omstandigheden van belang zijn om hen ook te binden aan de sector.

4 Begeleiding van beginnende leraren

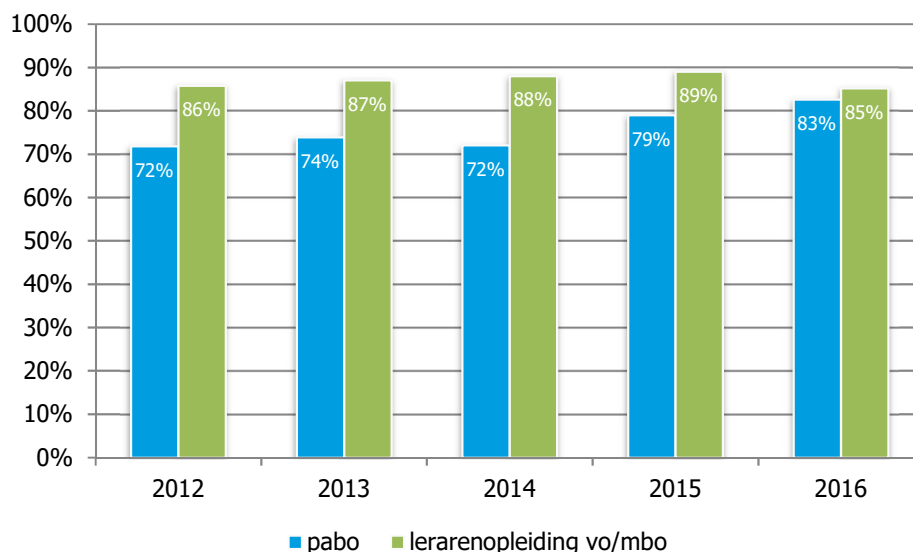
4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de begeleiding van beginnende leraren. Daarbij maken wij onderscheid tussen de afgestudeerden van de pabo en die van de lerarenopleidingen vo/mbo (hbo bachelors en universitaire lerarenopleidingen). In paragraaf 4.2 brengen we allereerst in kaart hoeveel starters begeleiding krijgen en hoe die begeleiding eruit ziet. Daarnaast geven we antwoord op de vraag of de begeleiding aansluit bij de individuele leerbehoeften. In paragraaf 4.3 gaan we na welke factoren bepalend zijn voor een (goede) begeleiding en in paragraaf 4.4 brengen we de tevredenheid met de begeleiding in beeld. We richten ons hierbij vooral op de studenten die in 2016 zijn afgestudeerd.

4.2 Begeleiding van beginnende leraren

In de Lerarenagenda is de ambitie opgenomen dat *alle* startende leraren in 2020 begeleiding krijgen op de werkplek. Op dit moment is dat nog niet het geval (zie Figuur 4.1). Van de pabo-gediplomeerden krijgt ongeveer 83 procent een of andere vorm van begeleiding en van degenen die een lerarenopleiding vo/mbo hebben gedaan circa 85 procent. Vergeleken met eerdere jaren is het aandeel pabo-gediplomeerden dat begeleid wordt iets gestegen. Onder de afgestudeerden van lerarenopleidingen vo/mbo is daarentegen sprake van een kleine terugval (van 89 naar 85 procent)⁶. Onduidelijk is wat de oorzaak hiervan is. Bij de pabo-gediplomeerden speelt waarschijnlijk mee dat ze de laatste jaren vaker een reguliere baan hebben, maar wat de verklaring is voor de terugval is niet bekend.

Figuur 4.1 Begeleiding van beginnende leraren, cohort 2012-2016 (in %)*

* Selectie beginnende leraren.

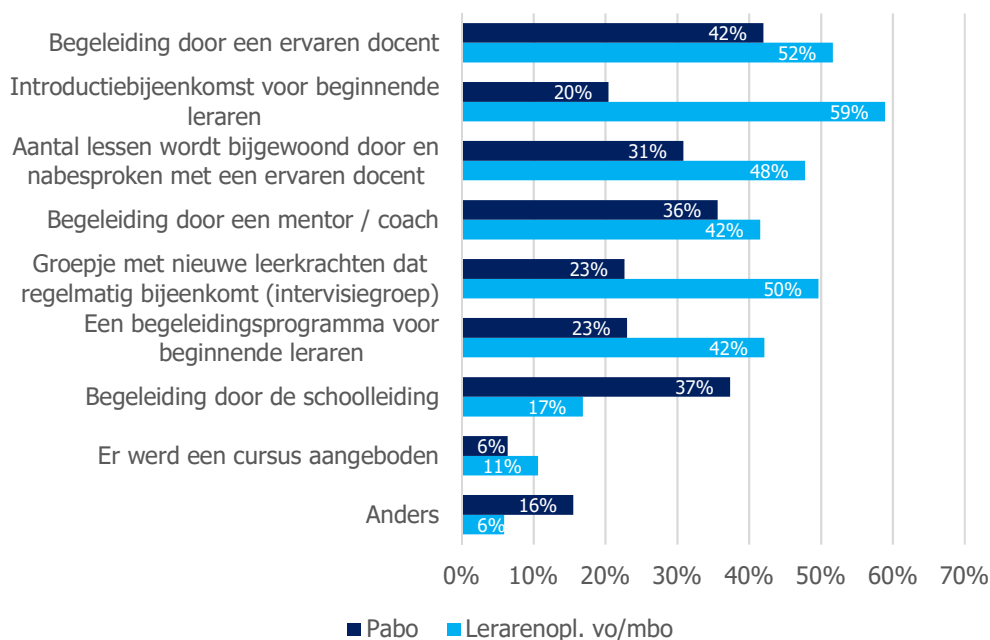
Begeleidingsactiviteiten

Uit eerder onderzoek is bekend dat het uitmaakt aan *welke* begeleidingsactiviteiten startende leraren deelnemen. Sommige activiteiten zijn effectiever dan andere. In de enquête is daarom opnieuw gevraagd hoe de begeleiding is georganiseerd. Net als vorig jaar, worden starters het vaakst begeleid door een

⁶ Het verschil ten opzichte van vorig jaar is significant.

ervaren leraar (zie Figuur 4.2). Pabo-gediplomeerden worden daarnaast ook regelmatig begeleid door de schoolleiding. Bij afgestudeerden van de lerarenopleidingen vo/mbo gebeurt dat minder. Zij nemen daarentegen vaker deel aan een introductiebijeenkomst voor beginnende leraren en intervisiegroepen. Ook nemen zij wat vaker deel aan een begeleidingsprogramma voor beginnende leraren. Het aandeel starters waarvan lessen worden bijgewoond en nabesproken, is beperkt, met name onder pabo-gediplomeerden. Ten opzicht van vorig jaar is dit aandeel wel iets toegenomen, maar er is op dit punt nog ruimte voor verbetering. Dit is vooral van belang omdat lesobservatie en feedback veel effect hebben op de ontwikkeling van starters.

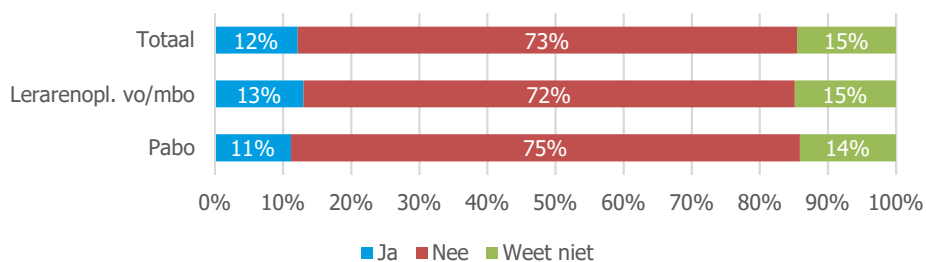
Figuur 4.2 Organisatie van de begeleiding, naar sector (%)*

* Selectie: beginnende leraren die begeleiding hebben gekregen (cohort 2016).

Starters die begeleiding hebben gekregen, is tevens gevraagd of de lerarenopleiding betrokken is (geweest) bij het verzorgen van de begeleidingsactiviteiten. Dit blijkt veelal *niet* het geval te zijn, althans in de ogen van beginnende leraren. Bij slechts één op de acht starters, verzorgt de lerarenopleiding (een deel van) de begeleidingsactiviteiten (zie Figuur 4.3). Overigens is het wel denkbaar dat de opleidingen op de achtergrond betrokken zijn bij de opbouw van het begeleidingsprogramma. Voor starters is dit echter niet zichtbaar.

Figuur 4.3 De lerarenopleiding verzorgt (een deel van) de begeleidingsactiviteiten, naar type lerarenopleiding (% beginnende leraren die begeleiding hebben gekregen)

Kijken we naar de onderwerpen die tijdens de begeleiding aan bod komen, dan zien we geen noemenswaardige verschillen met vorig jaar. Nog steeds wordt het vaakst aandacht gegeven aan het reilen en zeilen van de school en de omgang met leerlingen (zie Figuur 4.4). Daarnaast wordt in ongeveer 40 procent van de gevallen aandacht besteed aan didactische vaardigheden en aan orde handhaven in de klas.

Figuur 4.4 Inhoud van de begeleiding, naar type lerarenopleiding (%)*

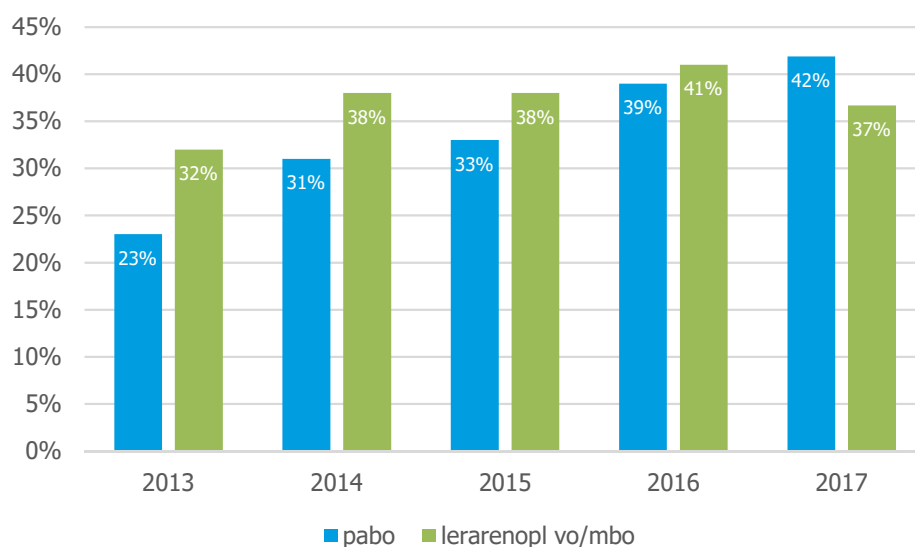
* Selectie: beginnende leraren die begeleiding hebben gekregen (cohort 2016).

In de afgelopen jaren is de aandacht voor didactische vaardigheden toegenomen, vooral bij pabo-ge diplomaerden (zie Figuur 4.5). In 2013 gaf 23 procent van deze groep aan dat er aandacht was besteed aan didactische vaardigheden. Dit jaar zegt 43 procent dat. Dit betekent dat de begeleiding van starters in het primair onderwijs een sterker inhoudelijk accent krijgt⁷. Het gaat niet langer alleen om praktische zaken, zoals het reilen en zeilen op school, maar steeds vaker om de inhoud. Dit is uiteraard een gunstige ontwikkeling, al moeten we constateren dat bij starters die een lerarenopleidingen vo/mbo hebben gedaan minder vaak aandacht is besteed aan didactische vaardigheden dan vorig jaar⁸.

⁷ Hetzelfde geldt als we kijken naar de aandacht voor het omgaan met leerlingen. Het aandeel starters waarbij dit aan bod kwam is gestegen van 28 naar 48 procent (bij pabo-ge diplomaerden).

⁸ Het verschil ten opzichte van 2016 is significant, maar vergeleken met 2014 en 2015 is er geen verschil.

Figuur 4.5 Aandacht voor didactische vaardigheden tijdens begeleiding, naar type lerarenopleiding (%)*

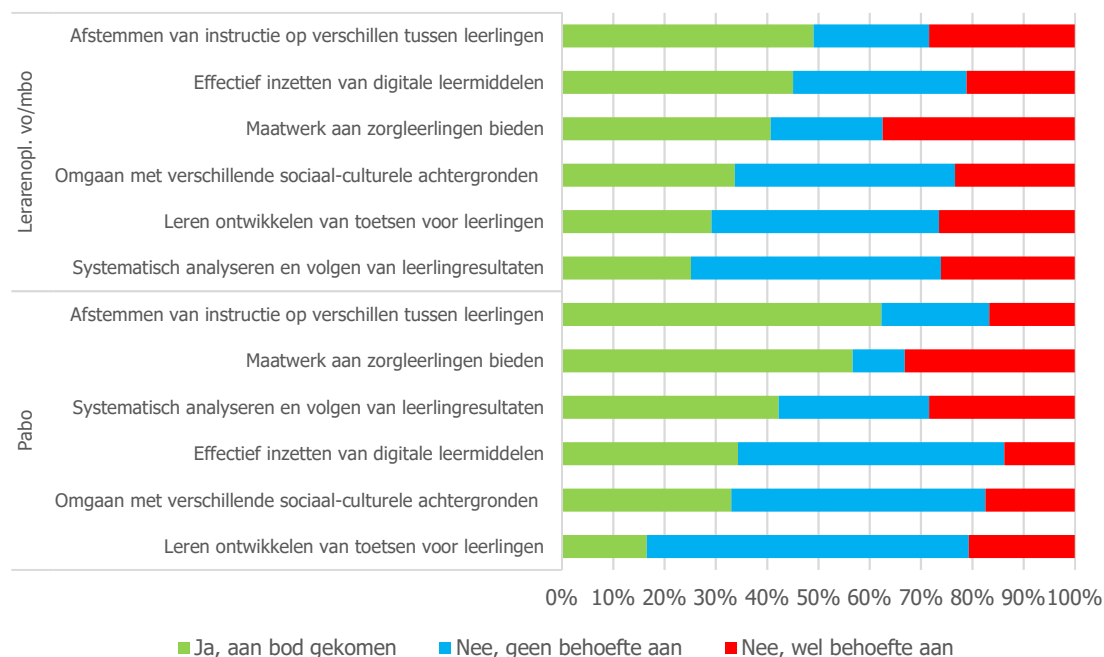

* Selectie: beginnende leraren die begeleiding hebben gekregen (cohort 2012-2016).

Om een goed beeld te krijgen van de begeleiding, is in de enquête ook gevraagd of een aantal specifieke onderwerpen aan bod zijn gekomen en zo nee, of men daar behoefte aan had. Het gaat daarbij onder meer om het afstemmen van de instructie op verschillen tussen leerlingen, het bieden van maatwerk en het inzetten van digitale leermiddelen. Figuur 4.6 laat zien dat met name in het primair onderwijs relatief vaak aandacht wordt besteed aan het afstemmen van de instructie op verschillen tussen leerlingen en het bieden van maatwerk aan zorgleerlingen. Bij afgestudeerden van de lerarenopleidingen vo/mbo gebeurt dat iets minder frequent en wordt opvallend weinig aandacht besteed aan het systematisch analyseren en volgen van leerling-resultaten.

Opmerkelijk is verder dat er veel behoefte is aan begeleiding bij het bieden van maatwerk aan zorgleerlingen. Van de pabo-gediplomeerden heeft 33 procent hier behoefte aan en van de afgestudeerden van de lerarenopleidingen 37 procent. Daarmee is dit het belangrijkste leerpunt van startende leraren.

Figuur 4.6 Zijn de volgende onderwerpen aan bod gekomen en had u er behoefte aan, naar type lerarenopleiding? (%)*

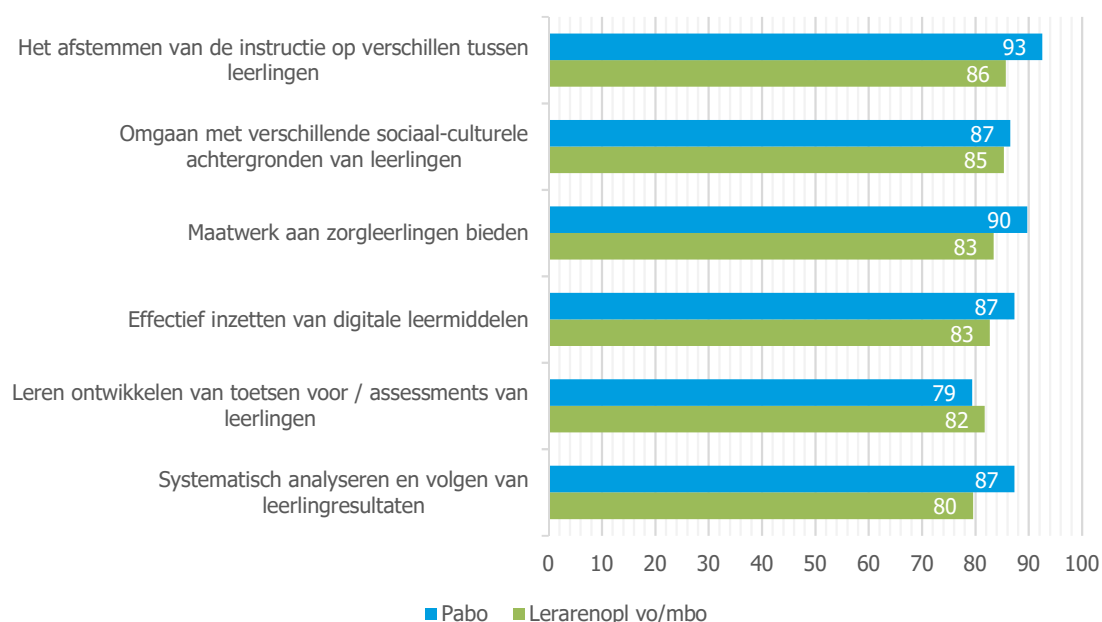
* Selectie: beginnende leraren die begeleiding hebben gekregen (cohort 2016).

Aan de starters die bepaalde onderwerpen behandeld hebben gekregen, is ook gevraagd in hoeverre deze aansloten op hun behoefte. De tevredenheid daarover is groot en verschilt nauwelijks per onderwerp (zie Figuur 4.7). Voor alle onderwerpen geldt dat de begeleiding over het algemeen (zeer) goed aansloot bij de individuele leerbehoeften van starters.

In het bestuursakkoord PO is afgesproken dat schoolbesturen uiterlijk in 2017 gebruik maken van een gevalideerd instrument om de didactische vaardigheden van leraren in beeld te brengen. Uit de enquête onder beginnende leraren blijkt dat dit nog lang geen usance is. Ongeveer 40 procent van de starters geeft aan dat een dergelijk instrument wordt gebruikt om de didactische vaardigheden van leraren in kaart te brengen (pabo, 42%, vo/mbo, 44%). Op de meeste scholen gebeurt dit (nog) niet, of heeft men er geen weet van. Daarbij valt wel op dat de starters die ervaring hebben met een observatie-instrument, daar over het algemeen zeer tevreden over zijn. Ruim 90 procent geeft aan dat een dergelijk instrument (zeer) nuttig is ter versterking van het lesgeven.

Ten opzichte van vorig jaar is het gebruik van gevalideerde instrumenten overigens wel toegenomen. Dit geldt zowel voor degenen met een pabo diploma als de afgestudeerden van de lerarenopleiding vo/mbo.

Figuur 4.7 Aandeel beginnende leraren met begeleiding die aangeven dat de onderwerpen (sterk) aan sloten op hun leerbehoefte, naar type lerarenopleiding (%)

Stellingen over de begeleiding en ondersteuning op school

Om een gedetailleerd beeld te krijgen van de begeleiding van starters, is in de enquête ook een serie stellingen opgenomen. Daaruit blijkt dat de meeste starters hulp krijgen van collega's, om hun weg te vinden als leraar (zie Figuur 4.8). En ook geeft een ruime meerderheid aan dat de schoolleiding hen helpt als ze problemen ondervinden. Toch is er ook ruimte voor verbetering, met name bij pabogediplomeerden. Circa 44 procent van deze groep geeft aan dat ze alles op eigen initiatief moeten ontdekken en slechts 17 procent geeft aan dat de school een uitgewerkt begeleidingsprogramma heeft voor beginnende leraren. Afgestudeerden van de lerarenopleiding vo/mbo scoren op beide punten hoger, maar ook bij hen kan de begeleiding beter. Slechts 42 procent van deze groep geeft aan dat ze goede begeleiding krijgen bij het geven van de lessen. De rest krijgt deze niet, of heeft geen uitgesproken mening over de begeleiding.

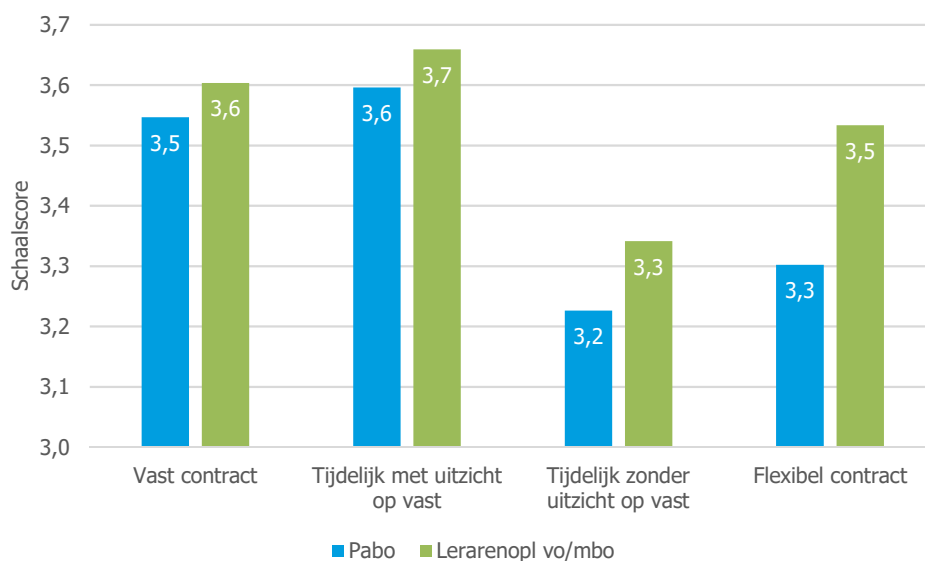
Figuur 4.8 Aandeel beginnende leraren dat (helemaal) eens is met de volgende stellingen (%)

* Selectie: beginnende leraren (cohort 2016).

Uit factoranalyse blijkt dat de stellingen over de begeleiding van starters onderling sterk correleren en kunnen worden samengevoegd tot een meetschaal die inzicht geeft in de *begeleidingsintensiteit* van starters. Deze schaal loopt van 1 (laag) tot 5 (hoog) en heeft een gemiddelde van 3,5, hetgeen als redelijk getypeerd kan worden. Uit variantieanalyse blijkt dat de begeleidingsintensiteit onder pabogediplomeerden wat lager ligt dan onder afgestudeerden van de lerarenopleidingen vo/mbo. Daarnaast zijn er significante verschillen naar aanstellingsomvang en soort dienstverband. Net als in eerdere jaren, worden voltijders en starters met een langdurig contract beter begeleid dan starters met een deeltijd baan en/of een flexibel contract. Figuur 4.9 illustreert dit.

Figuur 4.9 Gemiddelde begeleidingsintensiteit, naar type opleiding en contract (schaalscore)

4.3 Bepalende factoren voor (goede) begeleiding

Uit de hiervoor gepresenteerde analyse, blijkt dat er aanzienlijke verschillen zijn in de begeleiding van startende leraren. Sommige starters krijgen niet of nauwelijks begeleiding en andere heel veel. Dit is opmerkelijk omdat begeleiding een belangrijk instrument is voor de professionele ontwikkeling van starters. In deze paragraaf gaan we daarom na welke factoren van invloed zijn op het al dan niet krijgen van begeleiding. We baseren ons hierbij op (logistische) regressieanalyse.

In de analyses kijken we onder meer naar het effect van het werkklimaat op school en de samenwerking binnen het team. Net als vorig jaar, is in de enquête hierover een serie stellingen opgenomen. Tabel A.31 toont de uitkomsten hiervan. Uit factoranalyse blijkt dat deze stellingen twee dimensies van het werkklimaat indiceren. Dit betreft de *samenwerking binnen het team* en de *mate van zeggenschap*.⁹ In de regressieanalyses zijn beide factoren meegenomen. Uit de analyses blijkt dat vooral de *samenwerking* binnen het team van invloed is op het krijgen van begeleiding. Voor pas afgestudeerden van de pabo, is dit de belangrijkste determinant voor het al dan niet krijgen van begeleiding (zie Tabel B.1). Daarnaast spelen ook het soort dienstverband en de aanstellingsomvang een belangrijke rol; starters met een flexibel contract en/of een kleine deeltijdaanstelling krijgen relatief minder vaak begeleiding dan starters met een vast contract en/of een fulltime aanstelling.

Als we kijken naar de pas afgestudeerden van de lerarenopleidingen vo/mbo, dan zien we een soort gelijk patroon (zie Tabel B.2). Ook voor deze groep is het *werkklimaat* de belangrijkste voorspeller voor het al dan niet krijgen van begeleiding. Cruciaal is daarbij vooral het element van de *samenwerking en ondersteuning*. Daarnaast zijn ook het soort dienstverband, de schoolsoort, en de vooropleiding van belang:

- starters (kort) tijdelijk contract krijgen relatief minder vaak begeleiding dan starters met een langdurig contract (vast of tijdelijk met uitzicht op vast).
- starters die lesgeven in het mbo krijgen minder vaak begeleiding dan starters in het vmbo en havo/vwo.
- Starters met een mbo vooropleiding krijgen minder vaak begeleiding dan starters met een havo vooropleiding.

Factoren voor goede begeleiding (begeleidingsschaal)

Kijken we naar de factoren die van invloed zijn op de *begeleidingsintensiteit*, dan zien we een soortgelijk beeld. Uit regressieanalyse blijkt dat de *samenwerking* binnen het team verreweg de belangrijkste voorspeller is voor de 'omvang van het begeleidingsarrangement' (zie Tabel B.3). Dit geldt zowel voor de afgestudeerden van de pabo als de afgestudeerden van de lerarenopleiding vo/mbo. Een goede samenwerking binnen het team gaat klaarblijkelijk samen met een goede begeleiding van starters.

Daarnaast speelt in het primair onderwijs ook het *type contract* een rol. Starters met een kort tijdelijk contract scoren significant lager op de begeleidingsschaal dan starters met een langdurig contract. Ook vorig jaar was dit het geval. De analyses bevestigen hiermee dat er in tijdelijk personeel minder wordt geïnvesteerd dan in vast. Opmerkelijk is verder dat mannen intensiever worden begeleid dan vrouwen.

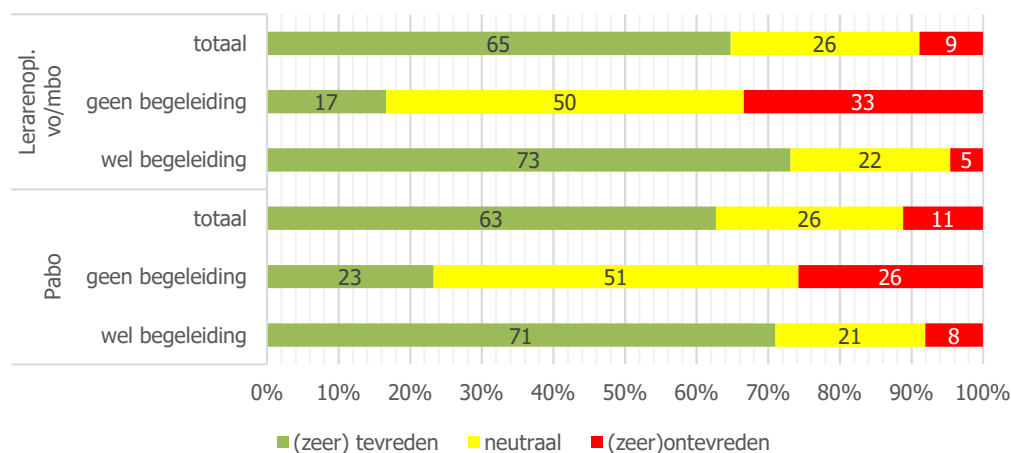
Voor de afgestudeerden van de lerarenopleidingen vo/mbo spelen, naast het werkklimaat, vooral het schooltype een rol (zie Tabel B.4). Daarbij valt op dat de begeleiding van starters in het mbo lager scoort dan die in het vmbo en havo/vwo. Daarnaast blijken mannen intensiever te worden begeleid dan vrouwen en starters met een tijdelijk contract minder intensief dan starters met een vast contract.

⁹ Beide meetschalen lopen van 1 (laag) tot 5 (hoog). Het gemiddelde van de schalen bedraagt respectievelijk een 3,9 (samenwerking) en een 3,7 (zeggenschap), hetgeen als redelijk/goed kan worden getypeerd.

4.4 Tevredenheid over de begeleiding

In paragraaf 4.2 is uitgebreid ingegaan op de begeleiding van beginnende leraren. Daarbij hebben we gezien dat de begeleidingsintensiteit verschilt. Sommige starters krijgen niet of nauwelijks begeleiding en andere heel veel. Ondanks deze verschillen, zijn de meeste starters wel tevreden over de begeleiding en ondersteuning vanuit de school. Dit geldt zowel voor degenen met een pabo-diploma, als degenen die zijn afgestudeerd aan een lerarenopleiding vo/mbo (zie Figuur 4.10). Ruim 60 procent van alle starters (zeer) tevreden over de begeleiding. Daarbij is er logischerwijs wel verschil tussen degenen die enige vorm van begeleiding hebben gekregen en de starters die geen begeleiding hebben gehad. (zie Figuur 4.10). Van de eerste groep is ruim 70 procent (zeer) tevreden over de begeleiding vanuit de school. Van de tweede groep is dat ongeveer 20 procent.

Figuur 4.10 Tevredenheid met de begeleiding vanuit de school, naar type lerarenopleiding (%)*

* Selectie: beginnende leraren (cohort 2016).

Vergeleken met vorig jaar is de tevredenheid over de begeleiding niet veranderd. Ook toen oordeelde circa 70 procent van starters die begeleiding kreeg daarover (zeer) positief.

Uit regressieanalyse blijkt dat de tevredenheid met de begeleiding nauw samenhangt met de begeleidingsintensiteit. Starters die intensief worden begeleid, zijn meer tevreden over de begeleiding dan degenen die niet of nauwelijks begeleiding krijgen. Daarnaast heeft ook de begeleiding door een ervaren docent en/of mentor een positief effect op de tevredenheid, en hetzelfde geldt voor de aandacht voor het reilen en zeilen op school. Al met al verklaren deze factoren bijna 60% van de variantie in de tevredenheid¹⁰.

In het primair onderwijs heeft het bijwonen en bespreken van lessen ook een beperkt effect op de tevredenheid (na controle voor de andere factoren). En als de begeleidingsintensiteit buiten de analyse wordt gelaten, blijkt dat ook de aandacht voor didactische vaardigheden een rol van betekenis speelt. Dit laatste is interessant omdat het dus niet alleen gaat om de aard van de begeleiding, maar ook om de inhoud.

¹⁰ Het verschil tussen pabo-gediplomeerden en afgestudeerden van de lerarenopleiding vo/mbo valt weg als de inductievariabelen zijn opgenomen in het model.

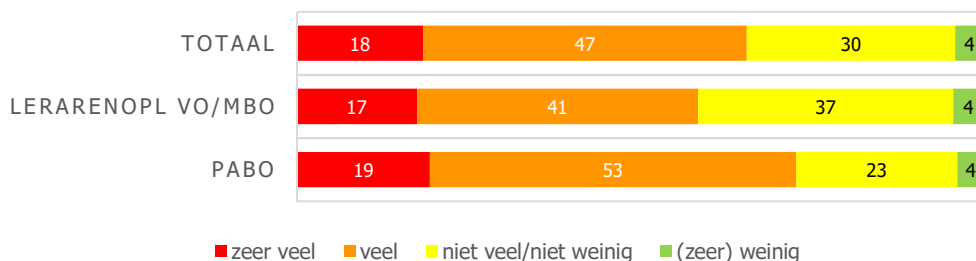
5 Werkbeleving van beginnende leraren

5.1 Werkdruk en werktevredenheid

De werkdruk in het onderwijs is hoog¹¹, zo blijkt uit onderzoek van TNO en BZK. Onder startende leraren is dat niet anders. Bijna twee derde van alle starters ervaart (zeer) veel werkdruk op hun school (Figuur 5.1). Onder pabo-geïndiceerden ligt dit aandeel nog hoger. Hiervan ervaart bijna 73 procent (zeer) veel werkdruk. De voornaamste oorzaken hiervan zijn: de hoeveelheid administratieve en niet-lesgebonden taken en de samenstelling van de leerlingenpopulatie (zie Tabel A.36). Daarnaast spelen ook de *omvang van de groep* en de *niveaoverschillen binnen de groep* een voorname rol. Dit laatste geldt vooral voor het primair onderwijs (Tabel A.36).

Uit nadere analyse blijkt dat de ervaren werkdruk samenhangt met samenwerking in het team. Starters die positief oordelen over de samenwerking ervaren gemiddeld genomen minder werkdruk dan starters die de samenwerking als matig of slecht beoordelen. Dit sluit aan bij de gedachte dat wederzijdse steun (support) leidt tot minder belasting c.q. werkdruk¹².

Figuur 5.1 - Ervaren werkdruk onder beginnende leraren (% , cohort 2016)

Ondanks de hoge werkdruk, zijn beginnende leraren redelijk tevreden met hun baan. Vooral over de inhoud zijn zij zeer te spreken (zie Tabel A.32). Gemiddeld genomen, beoordelen zij de inhoud van hun werk met een rapportcijfer 7,8. De tevredenheid met de *organisatie* en het *werken in het onderwijs* liggen een fractie lager, maar worden over het algemeen ook positief beoordeeld. Gemiddeld genomen, beoordelen starters de organisatie met een 7,4 en het werken in het onderwijs met een 7,5. Vergeleken met eerdere jaren is er op dit terrein niet veel veranderd.

Wel zijn er duidelijke verschillen in arbeidstevredenheid tussen diverse groepen starters. Zo blijkt dat starters die begeleiding krijgen over het algemeen meer tevreden zijn met het werk in het onderwijs en de organisatie dan degenen die geen begeleiding krijgen (zie Tabel A.33). Invallers zijn daarentegen minder tevreden met hun baan dan starters met een reguliere baan.

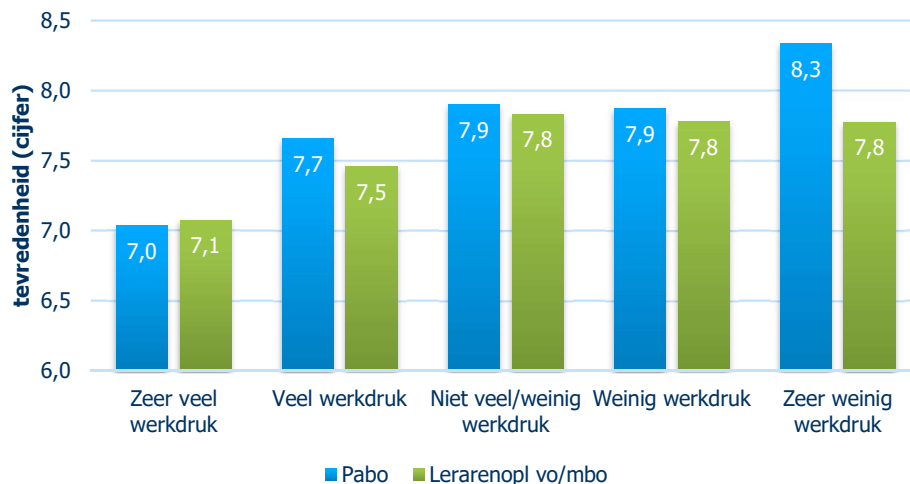
De werktevredenheid hangt daarnaast ook nauw samen met de door starters ervaren werkdruk en met het geloof in eigen kunnen (self-efficacy). De relatie tussen werkdruk en werktevredenheid is daarbij negatief (zie Figuur 5.2). Dit wil zeggen dat een hoge werkdruk samengaat met een lagere werktevredenheid, en omgekeerd.

¹¹ BZK (2016) *Personeels- en mobiliteitsonderzoek 2016*. Den Haag. | TNO (2016) *Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden*.

¹² Dit sluit aan bij de *job demand-control-support model* van Karasek.

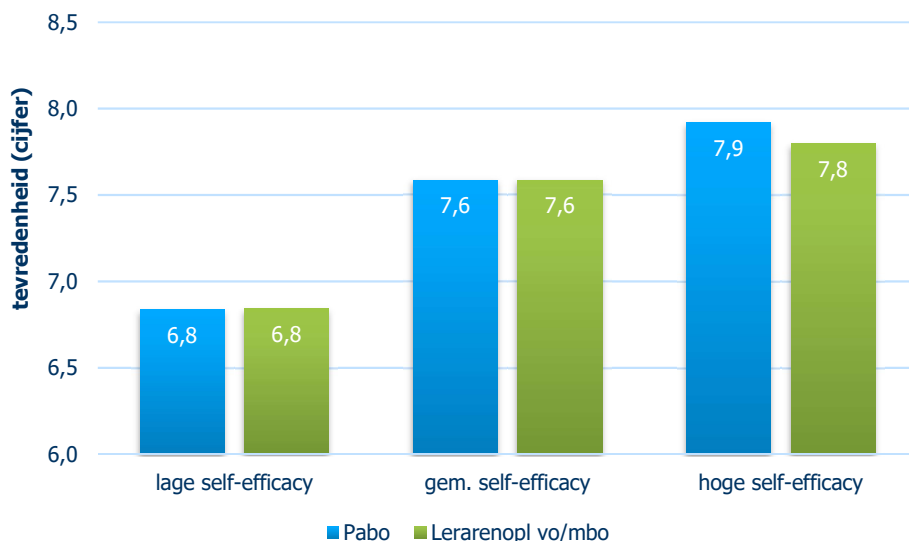
Figuur 5.3 toont verder dat starters die veel zelfvertrouwen hebben duidelijk meer tevreden zijn met hun werk dan degenen die weinig geloof hebben in eigen kunnen. Dit geldt zowel voor de pabo gediplomeerden, als voor de afgestudeerden van de lerarenopleidingen vo/mbo.

Figuur 5.2 - Algehele werktevredenheid in relatie tot werkdruk*

* Selectie beginnende leraren (cohort 2016) | rapportcijfers voor de alg. tevredenheid.

Figuur 5.3 - Algehele werktevredenheid in relatie tot self-efficacy*

* Selectie beginnende leraren (cohort 2016) | rapportcijfers voor de alg. tevredenheid.

5.2 Geloof in eigen kunnen ('self-efficacy')

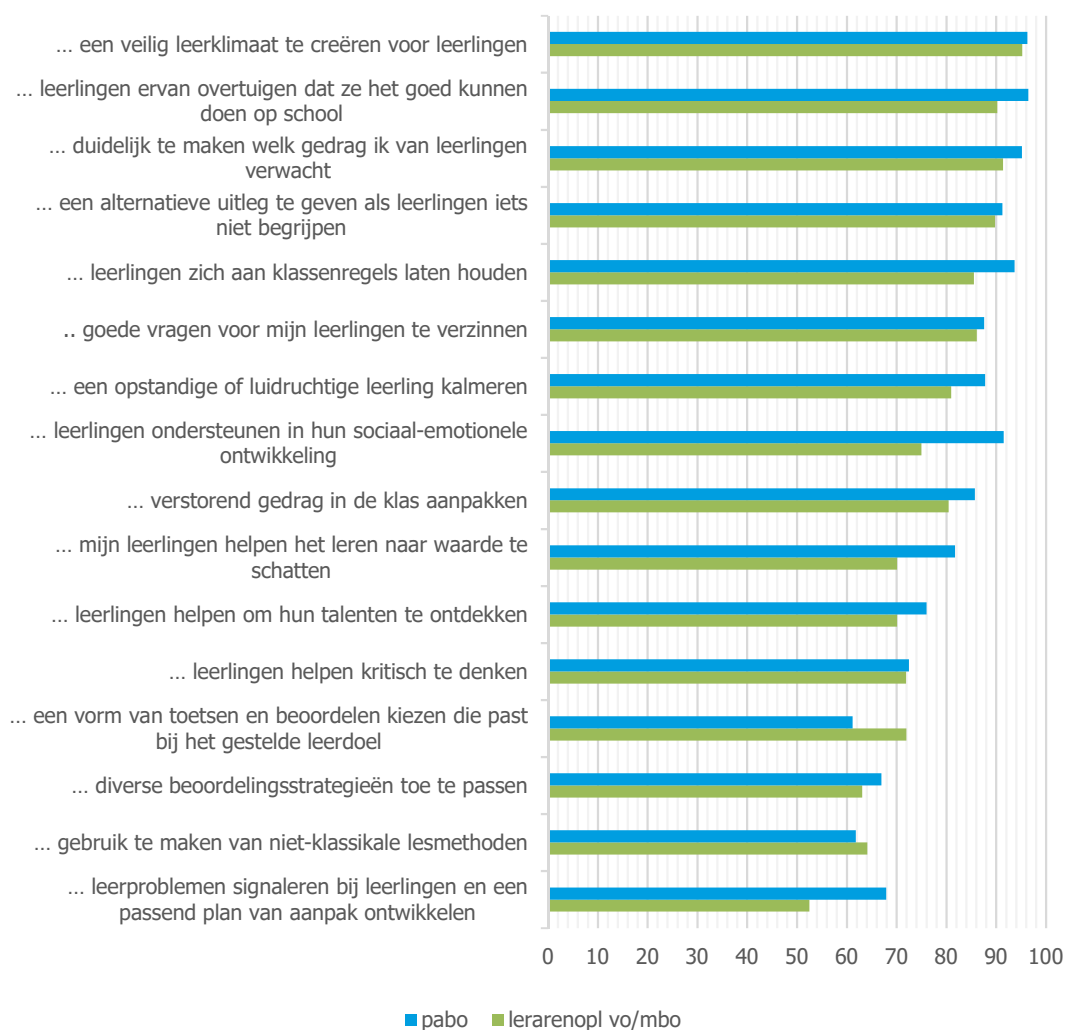
In hoofdstuk 2 is uitgebreid ingegaan op de tevredenheid van pas afgestudeerde leraren over de door hen gevolgde opleiding en de voorbereiding op de beroepspraktijk. Daarbij kwam naar voren dat de meeste afgestudeerden tevreden zijn over hun opleiding, maar er toch ook ruimte is voor verbetering, met name op het terrein van het omgaan met verschillen (differentiëren). Vooral onder afgestudeerden van de universitaire lerarenopleidingen leeft er onvrede over de aangeleerde vaardigheden.

Gezien deze kritiek, is het interessant om na te gaan hoe het staat met het *bekwaamheidsgevoel* van beginnende leraren. Op welk vlak voelen zij zich zeker van hun eigen kwaliteiten en op welk vlak minder. Hoewel dit 'geloof in eigen kunnen' geen objectieve kwaliteitsmaat is, blijkt uit diverse onderzoeken wel dat de mate van *self-efficacy* een goede indicatie geeft van de docentvaardigheden. In de enquête zijn daarom enkele stellingen opgenomen die inzicht geven in het bekwaamheidsgevoel van starters. Deze stellingen kunnen worden geïnterpreteerd als een soort 'zelf-assessment': in welke mate zijn startende leraren in staat om bepaalde vakinhoudelijke taken in praktijk te brengen? Figuur 5.4 toont de belangrijkste uitkomsten hiervan.

Uit de figuur blijkt dat de meeste starters geloof hebben in eigen kunnen. Ze zijn in staat om tijdens de les een veilig leerklimaat te creëren, leerlingen er van te overtuigen dat ze het goed kunnen doen op school en als leerlingen iets niet begrijpen een alternatieve uitleg te geven. Ook geven ze aan dat ze in staat zijn om leerlingen duidelijk te maken welk gedrag ze van hen verwachten en leerlingen zich aan klassenregels te laten houden. Minder bedreven voelen zij zich in het signaleren en aanpakken van leerproblemen en het toepassen van verschillende beoordelingsstrategieën en niet-klassikale lesmethoden. Dit laatste sluit aan bij bevindingen van de inspectie, dat beginnende leraren moeite hebben met differentiëren.

Opmerkelijk is overigens dat pas afgestudeerden van de pabo wat meer geloof hebben in eigen kunnen dan afgestudeerden van lerarenopleidingen vo/mbo. Dit geldt vooral voor het ondersteunen van leerlingen in hun sociaal-emotionele ontwikkeling, het signaleren en aanpakken van leerproblemen en het motiveren van leerlingen ('helpen het leren naar waarde te schatten'). Ook vorig jaar was dit het geval.

Figuur 5.4 – Aandeel starters dat – naar eigen zeggen – (goed) in staat is om ... (%)*

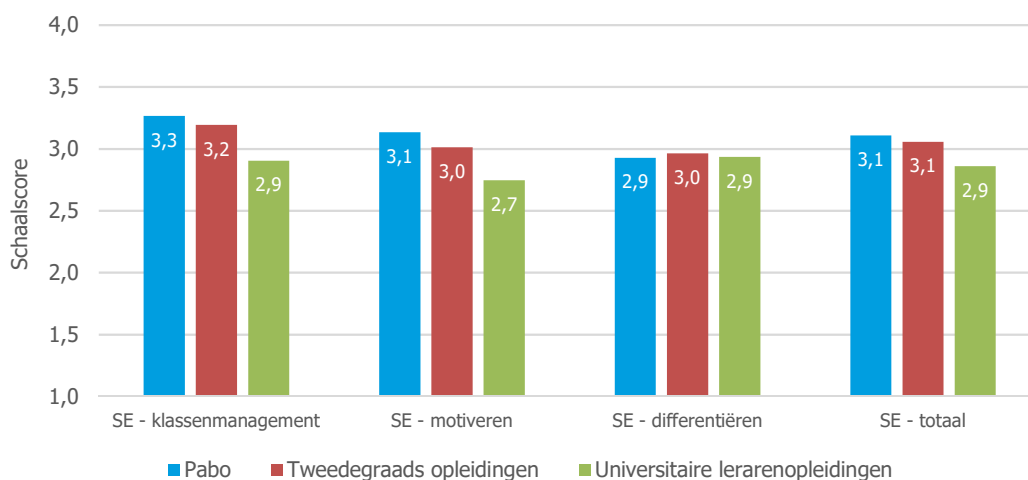

* Selectie beginnende leraren (cohort 2016).

Uit factoranalyse blijkt dat de stellingen over het bekwaamheidsgevoel van starters zijn samen te voegen tot drie samenhangende clusters. Deze hebben betrekking op: klassenmanagement, het motiveren van leerlingen en differentiëren¹³. Figuur 5.5 toont de gemiddelde schaalscores voor alle drie de factoren, plus een overall score voor de self-efficacy van starters. Uit de figuur blijkt dat de self-efficacy onder afgestudeerden van de universitaire lerarenopleidingen lager ligt dan onder de starters die de pabo hebben gedaan of een tweedegraadsopleiding. Vooral op het terrein van klassenmanagement en het motiveren van leerlingen voelen zij zich minder bekwaam. Wat betreft differentiëren, zijn er geen significante verschillen. Dit is opmerkelijk omdat de afgestudeerden van de universitaire lerarenopleidingen met name op dit punt ontevreden waren over hun opleiding.

¹³ Door middel van factoranalyses is bepaald welke 'bij elkaar horen'. Vervolgens is de 'interne betrouwbaarheid' van de geconstrueerde meetschalen gecheckt (Cronbach's α). Alle afzonderlijke items hebben een waarde van 1 tot 4.

Figuur 5.5 Self-efficacy onder beginnende leraren, naar type lerarenopleiding (schaalscores)*

* Selectie beginnende leraren (cohort 2016).

5.3 Bepalende factoren voor arbeidstevredenheid

Startende leraren zijn over het algemeen redelijk tevreden met hun baan, zo hebben we hiervoor gezien (§ 5.1). Er zijn echter wel verschillen. In deze paragraaf gaan we hier nader op in. Daarbij gaan we na welke factoren van invloed zijn op de algehele tevredenheid van starters. Is de begeleiding hierin dominant, of hangt de tevredenheid toch vooral samen met de ervaren werkdruk en de self-efficacy? Voor de beantwoording van deze vraag, maken we gebruik van regressieanalyse.

Uit de analyse blijkt dat de begeleiding van starters een beperkt effect heeft op de tevredenheid met het werk. Dit geldt zowel voor de afgestudeerden van de pabo, als voor de afgestudeerden van de lerarenopleiding vo/mbo (zie Tabel B.5 en Tabel B.6). De omvang van dit begeleidingseffect is echter bescheiden, zeker in vergelijking tot dat van andere factoren. Minstens zo belangrijk zijn: het *werkklimaat*, de *werkdruk* en de *person-job fit*.

Starters die positief oordelen over de samenwerking binnen het team, zijn significant meer tevreden met hun werk dan starters die de samenwerking slecht beoordelen. Werkdruk heeft daarnaast een negatief effect op de werktevredenheid van starters. Dit wil zeggen, dat hoe hoger de werkdruk, hoe lager de tevredenheid. Vermindering van de (ervaren) werkdruk leidt omgekeerd dus ook tot meer werkplezier. Dit is een belangrijke bevinding in het licht van de recente discussie in het primair onderwijs over de aanpak van 'personele knelpunten'.

Naast de werkdruk en het werkklimaat, speelt ook de *person-job fit* een rol in de verklaring van de werktevredenheid. Startende leraren voor wie het werk in het onderwijs is wat zij ervan verwacht hadden, zijn significant meer tevreden over hun werk dan degenen voor wie de person-job fit niet optimaal is. Ook in eerder jaren kwam dit duidelijk naar voren. De regressieanalyses onderstrepen daarmee opnieuw het belang van een goede voorbereiding op de beroepspraktijk.

Verder blijkt dat ook de mate van *self-efficacy* en de *intrinsieke motivatie* van starters van invloed is op de tevredenheid. Starters die geloven in eigen kunnen, zijn meer tevreden hun werk dan degenen met een geringe self-efficacy. En starters die intrinsiek gemotiveerd zijn om leraar te worden, zijn meer tevreden met hun werk dan degenen die (meer) extrinsiek gemotiveerd zijn.

5.4 Bepalende factoren voor het geloof in eigen kunnen

In paragraaf 5.2 zijn we ingegaan op het *bekwaamheidsgevoel* van beginnende leraren, en hebben we gezien dat de meeste starters geloof hebben in eigen kunnen. In deze paragraaf gaan we nader in op de verklarende factoren voor dit *geloof in eigen kunnen*; de algehele self-efficacy. We baseren ons daarbij opnieuw op regressieanalyse, waarbij we onderscheid maken tussen pas afgestudeerden van de pabo en pas afgestudeerden van de lerarenopleidingen vo/mbo.

Uit de analyses blijkt dat de begeleiding van starters een gunstig effect heeft op hun 'zelfvertrouwen' als leraar. Dit geldt zowel voor de afgestudeerden van de pabo als de afgestudeerden van de lerarenopleiding vo/mbo (zie Tabel B.7, Tabel B.8). De omvang dit begeleidingseffect is echter beperkt. Minstens zo belangrijk zijn de *kwaliteit van de lerarenopleiding* en de *person-job fit*. Starters die positief oordelen over hun opleiding hebben meer 'geloof in eigen kunnen' dan degenen die negatief oordelen over hun opleiding. En starters die aangeven dat het werk in het onderwijs is zoals ze hadden verwacht, scoren beter dan degenen waarvoor geldt dat de *person-job fit* minder is. Dit laatste sluit aan bij de analyses uit de vorige loopbaanmonitor¹⁴.

Wat betreft de 'kwaliteit' van de opleiding, valt op dat vooral het aanleren van *pedagogisch-didactische* vaardigheden en *differentiatievaardigheden* van invloed zijn op het bekwaamheidsgevoel. Starters die hun opleiding op deze punten positief beoordelen, scoren significant hoger dan starters die hierover ontevreden zijn. De tevredenheid over het niveau van de opleiding heeft opmerkelijk genoeg een negatief effect op de self-efficacy. Dit is interessant omdat de laatste jaren sterk is ingezet op het verbeteren van de kwaliteit van de opleidingen. In de praktijk blijkt het aanleren van pedagogisch-didactisch vaardigheden en het omgaan met verschillen echter van groter belang dan het (vakinhoudelijke) niveau.

Naast genoemde factoren, spelen er ook nog enkele andere een rol bij de verklaring van het "geloof in eigen kunnen". Voor de afgestudeerden van de pabo zijn dat o.m.:

- de voorbereiding op het lesgeven in onder- of bovenbouw: starters die hier positief over oordelen, hebben meer geloof in eigen kunnen;
- het soort dienstverband: starters met een langdurig contract scoren hoger;
- vooropleiding; starters met een vwo vooropleiding scoren lager dan degenen met een mbo of havo vooropleiding.

Voor de afgestudeerden van de lerarenopleiding vo/mbo zijn verder de volgende factoren van invloed:

- schoolsoort: starters die lesgeven in havo/vwo of vmbo-bk hebben (iets) minder geloof in eigen kunnen, dan degenen die elders lesgeven;
- type opleiding: afgestudeerden van de universitaire lerarenopleiding hebben minder zelfvertrouwen dan degenen die een tweedegraadsopleiding hebben gevolgd in het hbo.

Hoewel het beeld dat uit deze analyses komt vrij consistent is tussen de sectoren, is de verklaarde variantie beperkt (resp. 20% en 14%). Een goede begeleiding helpt wel, maar het effect hiervan is bescheiden. Voor het versterken van het zelfvertrouwen van starters is in elk geval meer nodig dan een goede begeleiding alleen. Daarbij speelt ook de lerarenopleidingen een belangrijke rol, door goed onderwijs en een gedegen voorbereiding op de beroepspraktijk. Het is daarbij interessant om te zien dat vooral het aanleren van pedagogisch-didactische vaardigheden en differentiatievaardigheden, een positief effect heeft op de self-efficacy van beginnende leraren.

¹⁴ Van der Boom e.a. (2015) *Loopbaanmonitor 2015*. Utrecht.

Bijlage A Tabellen

Tevredenheid over de lerarenopleiding

Tabel A.1 – Tevredenheid over de begeleiding tijdens de eindstage (%)*

	zeer ontevreden		neutraal	tevreden	zeer tevreden	Totaal
<i>Pabo</i>						
... door de begeleider in de klas	2,0	7,1	9,1	41,6	40,2	100,0
... op de school in zijn geheel	1,6	6,1	17,8	51,5	22,9	100,0
... vanuit de opleiding	2,7	10,9	29,1	48,3	8,9	100,0
<i>Lerarenopl. vo/mbo</i>						
... door de begeleider in de klas	1,7	8,2	13,9	45,0	31,1	100,0
... op de school in zijn geheel	1,7	9,0	19,8	51,3	18,2	100,0
... vanuit de opleiding	3,6	13,9	27,1	44,1	11,3	100,0

* Selectie pas afgestudeerde leraren (cohort 2016).

Tabel A.2 – Afstudeerrichting pabo-gediplomeerden, naar geslacht en diplomajaar (%)*

	diploma 2015		diploma 2016	
	Man	Vrouw	Man	Vrouw
Het jonge kind	15,4	35,2	10,4	40,4
Het oudere kind	71,8	49,6	75,2	48,5
Ik had geen specialisatie	8,6	11,3	9,5	7,5
Anders, namelijk	4,2	3,9	4,9	3,6
Totaal (n)	80	526	118	827

Tabel A.3 – In hoeverre bent u voorbereid op het lesgeven in ... (%)*

	onvoldoende	matig	niet goed, niet slecht	goed	zeer goed
onderbouw	4,0	12,7	18,4	51,1	13,9
bovenbouw	1,3	4,6	15,9	59,4	18,8
speciaal (basis-)onderwijs	39,9	28,7	20,3	9,6	1,6

* Selectie pabo gediplomeerden (cohort 2016).

Tabel A.4 – In hoeverre bent u voorbereid op het lesgeven in ... (%)*

	onvoldoende	matig	niet goed, niet slecht	goed	zeer goed
mbo	18,2	19,9	25,1	27,7	9,1
vmbo	7,2	13,2	21,3	48,1	10,2
havo/vwo	10,7	10,7	18,5	49,7	10,4

* Selectie gediplomeerden van tweedegraads lerarenopleidingen (cohort 2016).

Tabel A.5 – Tevredenheid met de gevolgde lerarenopleiding, naar type opleiding (%)*

	pabo	2^e gr opl.	ulo	totaal
zeer ontevreden	1%	2%	5%	2%
ontevreden	8%	9%	17%	9%
neutraal	21%	17%	23%	19%
tevreden	61%	61%	48%	59%
zeer tevreden	10%	11%	8%	10%

* Selectie pas afgestudeerde leraren (cohort 2016).

Tabel A.6 – Hoe tevreden bent u met de volgende aspecten van de lerarenopleiding (%)*

	pabo	2^e gr opl.	ulo	totaal
Het niveau van de opleiding	67%	74%	61%	69%
De voorbereiding op de beroepspraktijk	69%	65%	49%	65%
De studiebegeleiding (tijdens de studie)	60%	56%	51%	57%
Het aanleren van pedagogisch/didactische vaardigheden	71%	65%	50%	66%
Het aanleren van differentiatievaardigheden	58%	49%	21%	50%
Het aanleren van een onderzoekende houding	67%	61%	51%	63%
Het niveau van de vakinhoudelijke en -didactische programmaonderdelen	62%	70%	61%	65%
Het opdoen van kennis over het curriculum van het basisonderwijs	60%	-	-	27%
De aandacht voor methode onafhankelijk lesgeven	53%	-	-	23%
Totaal	100%	100%	100%	100%

* Selectie pas afgestudeerde leraren (cohort 2016).

Arbeidsmarktpositie pas afgestudeerde leraren

Tabel A.7 – Arbeidsmarktpositie van pas afgestudeerde leraren (½ jaar na afstuderen), cohort 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Pabo</i>					
Binnen onderwijs (incl. vervanging)	68,5	62,1	68,8	70,9	78,1
Buiten onderwijs	8,4	9,2	6,8	6,0	6,7
Binnen en buiten onderwijs	15,8	20,5	16,1	15,8	8,8
Geen betaalde baan	7,4	8,2	8,3	7,3	6,4
Totaal (n)	1.008	1.427	1.156	1.115	945
<i>Lerarenopl. vo/mbo</i>					
Binnen onderwijs (incl. vervanging)	63,8	58,7	63,5	67,5	70,6
Buiten onderwijs	14,6	20,9	13,9	13,6	12,2
Binnen en buiten onderwijs	10,7	11,4	14,2	13,2	11,2
Geen betaalde baan	10,9	9,0	8,4	5,7	6,0
Totaal (n)	1.117	1.404	1.250	1.038	1.077

Bron: Loopbaanmonitor 2012-2016.

Tabel A.8 – Arbeidsmarktpositie van pas afgestudeerde leraren (direct na afstuderen), cohort 2012-2016*

	2012	2014	2015	2016
<i>Pabo</i>				
Binnen onderwijs (incl. vervanging)	51,7	51,2	57,0	63,4
Buiten onderwijs	17,0	19,3	18,5	14,4
Binnen en buiten onderwijs	13,3	15,0	12,3	11,1
Geen betaalde baan	18,0	14,5	12,2	11,1
Totaal (n)	1.001	1.156	1.115	945
<i>Lerarenopl. vo/mbo</i>				
Binnen onderwijs (incl. vervanging)	59,7	57,6	59,0	66,1
Buiten onderwijs	18,9	18,0	19,2	18,0
Binnen en buiten onderwijs	8,1	10,4	10,9	7,5
Geen betaalde baan	13,3	14,0	10,9	8,4
Totaal (n)	1.104	1.252	1.040	1.077

Bron: Loopbaanmonitor 2012-2016 | * in 2014 is deze vraag niet gesteld (aan cohort 2013).

Tabel A.9 – Pas afgestudeerde leraren, naar soort baan (% , cohort 2012-2016)

	2012	2013	2014	2015	2016	
Pabo	Vervangingsbaan	62,3	58,0	47,4	44,0	31,6
	Reguliere baan	37,7	42,0	52,6	56,0	68,4
	Totaal (n)*	847	1.178	978	920	815
Lerarenopl. vo/mbo	Vervangingsbaan	15,0	14,1	13,3	11,3	12,7
	Reguliere baan	85,0	85,9	86,7	88,7	87,3
	Totaal (n)*	849	1.009	984	843	891

* Selectie alumni die in het onderwijs werken.

Tabel A.10 – Pas afgestudeerde leraren, naar soort baan (% , cohort 2013-2016)

	2013	2014	2015	2016	
Pabo	Reguliere baan	25,3	36,0	38,5	50,6
	Reguliere & vervangingsbaan	16,6	16,6	17,6	17,8
	Vervangingsbaan	58	47,4	44	31,6
	Totaal (n)	1.178	978	958	815
Lerarenopl. vo/mbo	Reguliere baan	73,3	74,4	79,8	76,1
	Reguliere & vervangingsbaan	12,6	12,4	8,9	11,2
	Vervangingsbaan	14,1	13,3	11,3	12,7
	Totaal (n)	1.009	984	843	891

* Selectie alumni die in het onderwijs werken.

Tabel A.11 – Pas afgestudeerde leraren, naar type dienstverband (% , cohort 2012-2016)*

	2012	2013	2014	2015	2016	
Pabo	Vast contract	9,6	3,2	4,7	3,7	11,7
	Tijdelijk contract	40,4	54,9	58,9	63,7	71,1
	Flexibel contract	50,0	42,0	36,4	32,6	17,2
	Totaal (n)	847	1.178	978	958	815
Lerarenopl. vo/mbo	Vast contract	46,6	32,8	30,3	30,0	33,4
	Tijdelijk contract	42,6	57,3	59,3	60,1	58,0
	Flexibel contract	10,8	9,9	10,3	9,9	8,7
	Totaal (n)	849	1.009	984	843	891

* Selectie alumni die in het onderwijs werken.

Tabel A.12 – Pas afgestudeerde leraren, naar type dienstverband (% , cohort 2013-2016)

		2013	2014	2015	2016
Pabo	Vast contract	3,2	4,7	3,7	11,7
	Tijdelijk met uitzicht op vast	16,4	21,6	29,8	45,5
	Tijdelijk zonder uitzicht op vast	38,4	37,2	33,9	25,6
	Flexibel contract	41,9	36,5	32,5	17,2
	Totaal (n)	1.178	978	958	815
Lerarenopl. vo/mbo	Vast contract	32,8	30,3	30,0	33,4
	Tijdelijk met uitzicht op vast	35,5	42,2	41,7	39,8
	Tijdelijk zonder uitzicht op vast	21,8	17,1	18,4	18,2
	Flexibel contract	9,9	10,3	9,8	8,7
	Totaal (n)	1.009	984	843	891

* Selectie alumni die in het onderwijs werken.

Tabel A.13 – Pas afgestudeerde leraren, naar aanstellingsomvang (% , cohort 2013-2016)

		2013	2014	2015	2016
Pabo	Voltijd: 36 uur of meer	25,6	30,6	34,1	40,2
	Deeltijd: 24 tot 36 uur	29,6	29,9	32,2	30,5
	Deeltijd: 12 tot 24 uur	30,5	30,4	27,4	23,3
	Deeltijd: < 12 uur	13,9	8,9	6,3	5,9
	Totaal (n)*	1.178	978	958	815
Lerarenopl. vo/mbo	Voltijd: 36 uur of meer	20,5	23,3	21,1	22,9
	Deeltijd: 24 tot 36 uur	38,8	40,4	42,8	42,0
	Deeltijd: 12 tot 24 uur	31,3	26,5	28	27,6
	Deeltijd: < 12 uur	8,7	9,7	7,9	7,5
	Totaal (n)	1.009	984	843	891

* Selectie alumni die in het onderwijs werken.

Tabel A.14 – Arbeidsmarktpositie van pas afgestudeerde leraren, naar vakgebied (% , ½ jaar na afstuderen)

	Binnen onderwijs	Buiten onderwijs	Binnen en buiten onderwijs	Geen betaalde baan	Totaal (n)
Talen	82,3	9,3	5,1	3,3	249
Exacte vakken	78,3	12,0	3,4	6,3	169
Technische vakken	84,4	11,4	3,0	1,2	89
Culturele/creatieve vakken	43,2	17,1	28,4	11,2	106
Maatschappijvakken/godsdienst	65,9	14,3	7,5	12,3	161
Economische vakken	85,0	7,1	6,1	1,8	109
Lichamelijke opvoeding	49,7	14,9	29,5	5,9	88
Verzorgende vakken	77,3	11,7	7,2	3,8	106
Totaal	70,6	12,2	11,2	6,0	1.077

* Selectie alumni lerarenopleidingen vo/mbo.

Tabel A.15 – Pas afgestudeerde leraren, naar vakgebied en type dienstverband (% , lerarenopl. vo/mbo)

	Vast contract	Tijdelijk contract	Flexibel contract	Totaal (n)*
Talen	41,9	51,4	6,8	249
Exacte vakken	45,7	49,2	5,1	169
Technische vakken	61,2	38,8	0,0	89
Culturele/creatieve vakken	13,8	58,2	28,0	106
Maatschappijvakken/godsdienst	31,5	58,3	10,2	161
Economische vakken	40,4	57,9	1,7	109
Lichamelijke opvoeding	1,6	86,7	11,6	88
Verzorgende vakken	29,7	65,4	4,9	106
Totaal	33,4	58,0	8,7	1.077

* Selectie alumni die in het onderwijs werken (lerarenopl. vo/mbo).

Tabel A.16 – Redenen voor een parttime baan, naar sector en diplomajaar (%)

	Pabo		Lerarenopl. vo/mbo	
	2015	2016	2015	2016
Ik kan geen baan vinden met een grotere aanstellingsomvang	26,0	29,6	24,0	27,4
Ik wil niet meer uren in het onderwijs werken	23,2	23,3	40,7	37,0
Vanwege de combinatie met zorg voor kinderen, huishouden, partner en/of mantelzorg	23,9	15,7	20,4	17,7
Ik studeer ernaast	24,7	25,9	13,7	9,6
Anders, namelijk	23,2	25,0	20,3	25,7
Totaal (n)	272	465	447	625

* Selectie pas afgestudeerden die in het onderwijs werken, met een parttime baan (cohort 2015 en 2016).

Tabel A.17 – Zou u meer uren in het onderwijs willen werken? (%)*

	diploma 2015			diploma 2016		
	Pabo	Lerarenopl. vo/mbo	Totaal	Pabo	Lerarenopl. vo/mbo	Totaal
Ja, zonder meer	27,7	18,4	22,1	30,6	29,6	30,0
Ja, onder voorwaarden	29,2	35,7	33,1	28,9	30,3	29,8
Nee, zeker niet	38,1	41,8	40,3	34,1	35,3	34,9
Weet niet	5,0	4,1	4,4	6,3	4,8	5,4
Totaal (n)	272	447	719	465	625	1.090

* Selectie pas afgestudeerden die in het onderwijs werken met een parttime baan.

Tabel A.18 – Onder welke voorwaarden bent u bereid meer uren in het onderwijs te werken? (%)*

	Cohort 2015			Cohort 2016		
	Pabo	Lero-vo/mbo	Totaal	Pabo	Lero-vo/mbo	Totaal
Salarisverbetering	41,5	47,4	45,3	40,4	42,0	41,4
Duidelijke afspraken over werkbelasting	27,0	51,8	43,1	30,9	44,0	39,0
Vast contract	43,9	32,7	36,6	37,9	33,5	35,2
Ruimte voor eigen ontwikkeling	22,2	22,1	22,1	19,9	28,5	25,2
Reguliere baan (geen invalwerk)	35,1	10,9	19,4	39,4	12,7	23,0
Weinig reistijd	12,2	17,4	15,5	20,6	16,1	17,9
Mogelijkheid tot combinatie met zorg voor anderen en/of studie	17,1	15,8	16,3	22,3	15,0	17,8
Mogelijkheid tot combinatie met huidige baan	6,9	15,2	12,3	7,6	16,2	12,9
Voldoende inwerktijd/begeleiding	18,6	11,8	14,2	13,2	11,7	12,3
Werken naar eigen inzicht	8,5	6,7	7,3	5,9	9,5	8,1
Mogelijkheid tot voltijdbaan	10,5	2,3	5,2	10,1	4,4	6,6
Geen salarisachteruitgang	3,2	9,1	7,0	4,5	7,7	6,5
Mogelijkheid tot deeltijdbaan	1,9	4,4	3,6	2,7	6,3	4,9
Doorgroeimogelijkheid naar management	5,5	6,6	6,2	2,1	6,6	4,9
Anders, namelijk	11,7	12,5	12,2	9,8	12,6	11,5
Totaal (n)	80	163	243	135	196	331

* Selectie pas afgestudeerden met een parttime baan die onder voorwaarden meer willen werken.

Motieven om wel/niet in onderwijs te gaan werken

Tabel A.19 – Hoe belangrijk waren de volgende aspecten voor u om leraar te worden? (%)*

	Leraren-		
	Pabo	opl. vo	Totaal
Lesgeven en leren waren zaken die ik interessant vond.	95,0	94,2	94,6
Lesgeven gaf me de mogelijkheid de ontwikkeling van kinderen en jongeren te beïnvloeden.	96,0	89,9	92,7
Lesgeven gaf mij de mogelijkheid om bij te dragen aan de samenleving.	89,4	84,1	86,5
Lesgeven gaf me de mogelijkheid mijn interesse in mijn vakgebied te delen.	82,1	87,4	85,0
Lesgeven gaf me de mogelijkheid de ontwikkeling van minder bedeelde kinderen te versterken.	82,6	66,0	73,5
Lesgeven bood een betrouwbaar inkomen.	38,1	55,0	47,3
Lesgeven bood een stabiele loopbaan.	38,6	50,9	45,3
Lesgeven bood baanzekerheid.	35,4	50,7	43,7
Het werkschema (bijv. uren, vakanties, parttime banen) sloot aan bij verantwoordelijkheden in mijn privéleven.	30,5	47,0	39,4
Totaal (n)	804	874	1.678

* Selectie beginnende leraren (cohort 2016).

Tabel A.20 – Wat zijn de belangrijkste redenen waarom u geen baan in het onderwijs heeft? (%)*

	Leraren opl. vo/mbo		Totaal
	Pabo		
Binnen het onderwijs is de werkdruk te hoog	59,8	29,9	38,8
Buiten het onderwijs heb ik meer doorgroeimogelijkheden	23,7	20,1	21,2
Binnen het onderwijs is het salaris te laag	33,3	15,9	21,1
Ik kan binnen het onderwijs geen voltijdbaan vinden	8,6	25,8	20,6
Buiten het onderwijs is er meer ruimte voor mijn eigen ontwikkeling	18,9	17,7	18,1
Buiten het onderwijs kan ik naar eigen inzicht werken	21,1	11,0	14,0
Ik kan binnen het onderwijs geen vast contract krijgen	9,8	15,7	14,0
Ik kan binnen het onderwijs geen deeltijdbaan vinden	6,8	16,3	13,4
Ik kan een onderwijsbaan niet combineren met zorg voor kinderen/huishouden en/of studie	13,3	5,6	7,9
Ik kan een onderwijsbaan niet combineren met mijn huidige baan buiten het onderwijs	2,4	9,0	7,0
Ik moet te ver reizen voor een baan binnen het onderwijs	-	7,3	5,1
Binnen het onderwijs krijg je onvoldoende inwerktijd/begeleiding	2,8	5,2	4,5
Anders	38,4	44,0	42,3
Totaal (n)	62	126	188

* Selectie pas afgestudeerden zonder baan of werkzaam buiten onderwijs (cohort 2016).

Tabel A.21 – Zou u in het onderwijs willen werken? (%)

	diploma 2015			diploma 2016		
	Pabo	Lero. vo	Totaal	Pabo	Lero. vo	Totaal
Ja, zonder meer	22,0	23,9	23,2	27,1	39,2	34,8
Ja, onder voorwaarden	53,1	52,5	52,7	51,5	46,4	48,2
Nee, zeker niet	12,7	9,4	10,7	10,3	6,9	8,1
Weet niet	12,1	14,2	13,4	11,1	7,6	8,9
Totaal (n)*	85	129	214	130	186	316

* Selectie pas afgestudeerden zonder baan of werkzaam buiten onderwijs

Tabel A.22 – Onder welke voorwaarden bent u bereid om in het onderwijs te werken? (%)*

	Pabo	Lerarenopl. vo/mbo	Totaal
Salarisverbetering	43,0	25,7	32,4
Duidelijke afspraken over werkbelasting	34,4	30,7	32,1
Reguliere baan (geen invalwerk)	39,0	26,1	31,0
Ruimte voor eigen ontwikkeling	28,4	23,8	25,6
Vast contract	25,8	21,5	23,1
Voldoende inwerktijd/begeleiding	18,5	25,3	22,7
Mogelijkheid tot deeltijdbaan	12,5	24,1	19,6
Werken naar eigen inzicht	18,9	17,9	18,3
Mogelijkheid tot combinatie met huidige baan	11,4	20,5	17,0
Doorgroeimogelijkheid naar management	15,1	14,8	14,9
Weinig reistijd	7,6	14,9	12,1
Geen salarisachteruitgang	6,2	13,5	10,7
Mogelijkheid tot combinatie met zorg voor kinderen/huishouden en/of studie	10,7	10,2	10,4
Mogelijkheid tot voltijdbaan	-	5,7	3,5
Anders, namelijk	14,1	12,2	12,9
Totaal (n)	66	90	156

* Selectie pas afgestudeerden die onder voorwaarden in het onderwijs wil werken (cohort 2016).

Tabel A.23 – Bent u momenteel op zoek naar een (andere) baan? (%)*

	Pabo	Lerarenopl. vo/mbo	Totaal
Ja, alleen binnen het onderwijs	28,7	21,3	24,9
Ja, alleen buiten het onderwijs	0,7	2,3	1,5
Ja, zowel binnen als buiten het onderwijs	6,7	10,6	8,6
Nee	63,9	65,9	64,9
Totaal (n)	802	730	1.532

* Selectie beginnende leraren (cohort 2016).

Tabel A.24 – Waarom zoekt u (ook) een baan buiten het onderwijs? (%)*

	Pabo	Lerarenopl. vo	Totaal
De werkdruk in het onderwijs is te hoog	68,9	41,8	51,6
Buiten het onderwijs is het salaris beter	60,6	30,4	41,3
Ik wil geen invalwerk doen/wil meer baanzekerheid	53,2	29,9	38,3
Ik wil graag ervaringen opdoen buiten het onderwijs	29,0	32,6	31,3
De lage status van het werken in het onderwijs	28,5	20,4	23,3
Er is geen werk in het onderwijs	18,6	22,4	21,0
Ik wil niet (meer) in het onderwijs werken	30,8	13,4	19,7
Er zijn alleen kleine deeltijdbanen te vinden binnen het onderwijs	17,7	18,6	18,3
Buiten het onderwijs zijn de kansen op werk veel groter	23,5	14,3	17,6
Ben bezig met/heb een andere studie gedaan (geen lerarenopleiding) en wil een baan die daarop aansluit	18,9	8,4	12,2
Ik zou te ver moeten reizen voor een baan in het onderwijs	11,1	12,3	11,9
Anders, namelijk	13,0	20,4	17,7
Totaal (n)	57	92	149

* Selectie beginnende leraren (cohort 2016) die (ook) opzoek zijn naar een baan buiten het onderwijs.

Begeleiding van beginnende leraren

Tabel A.25 – Aandeel beginnende leraren, naar cohort 2012-2016 (%)

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Pabo</i>					
Beginnende leraar	99,1	99,4	99,2	99,6	99,8
Geen beginnende leraar**	0,9	0,6	0,8	0,4	0,2
Totaal (n)*	847	1.178	978	958	809
<i>Lerarenopl. vo/mbo</i>					
Beginnende leraar	79,6	84,0	86,6	84,8	84,9
Geen beginnende leraar	20,4	16,0	13,4	15,2	15,1
Totaal (n)*	849	1.009	984	843	887

* Selectie alumni die in het onderwijs werken. | ** Leraren minder dan 4 jaar in het onderwijs werken.

Tabel A.26 – Begeleiding van beginnende leraren, naar cohort 2012-2016 (%)

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Pabo</i>					
Wel begeleiding	71,8	73,9	72,2	78,6	82,6
Geen begeleiding	28,2	26,1	27,8	21,4	17,4
Totaal (n)*	839	1.124	932	926	802
<i>Lerarenopl. vo/mbo</i>					
Wel begeleiding	85,8	87,0	87,8	88,7	85,2
Geen begeleiding	14,2	13,0	12,2	11,3	14,8
Totaal (n)*	669	815	822	680	730

* Selectie beginnende leraren (≤ 3 jaar voor de klas).

Tabel A.27 – Begeleiding van beginnende leraren, naar cohort 2013-2016 (%)

		2013	2014	2015	2016
Pabo	Ja, dit werd actief aangeboden	22,8	26,4	31,4	36,4
	Ja, als ik hier om vroeg	41,8	38,0	38,6	36,6
	Nee, geen begeleiding gekregen	26,1	27,8	21,4	17,4
	Anders	9,3	7,8	8,5	9,6
	Totaal (n)*	1124	932	926	802
Lerarenopl. vo/mbo	Ja, dit werd actief aangeboden	47,6	51,6	54,7	45,4
	Ja, als ik hier om vroeg	33,9	31,2	29,1	31,1
	Nee, geen begeleiding gekregen	13,0	12,2	11,3	14,8
	Anders	5,5	5,0	4,9	8,7
	Totaal (n)*	815	822	680	730

* Selectie beginnende leraren (≤ 3 jaar voor de klas).

Tabel A.28 – Begeleiding van beginnende leraren*, naar soort baan en cohort 2012-2016 (%)

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Pabo</i>					
Invalbaan	64	68	62	71	75
Reguliere baan	85	82	81	84	86
Totaal	72	74	72	79	83
<i>Lerarenopl. vo/mbo</i>					
Invalbaan	73	76	82	82	81
Reguliere baan	88	89	89	90	86
Totaal	86	87	88	89	85

* Selectie beginnende leraren (≤ 3 jaar voor de klas).

Tabel A.29 – Verzorgt de lerarenopleiding (een deel van) de begeleidingsactiviteiten, naar sector (%)

	Pabo	Lerarenopl. VO	Totaal
Ja	11%	13%	12%
Nee	75%	72%	73%
Weet ik niet	14%	15%	15%
Totaal (n)	1.059	1.229	2.288

* Selectie beginnende leraren met begeleiding (cohort 2016).

Tabel A.30 – Tevredenheid met de begeleiding vanuit de school, naar sector (%)

	Pabo			Lerarenopl. vo/mbo		
	Invalbaan	Reguliere baan	Totaal	Invalbaan	Reguliere baan	Totaal
(zeer) ontevreden	10,3	11,5	11,1	11,1	8,5	8,9
neutraal	33,2	22,9	26,2	33,6	25,2	26,4
(zeer) tevreden	56,5	65,6	62,7	55,3	66,3	64,7
Totaal (n)	255	547	802	93	637	730

* Selectie beginnende leraren (cohort 2016).

Tabel A.31 – Stellingen over het werkklimaat op school, naar sector (% [zeer] eens)*

	Pabo	Lerarenopl. vo/mbo	Totaal
Deze school geeft de medewerkers de mogelijkheid om deel te nemen aan besluitvorming omtrent de school	81,2	64,2	72,7
Deze school geeft ouders/verzorgers de mogelijkheid om deel te nemen aan besluitvorming omtrent de school.	77,0	47,4	62,1
Deze school geeft leerlingen de mogelijkheid om deel te nemen aan besluitvorming omtrent de school.	50,9	58,8	54,9
Op deze school heerst een cultuur van gedeelde verantwoordelijkheid voor schoolgerelateerde zaken.	81,3	71,6	76,4
Op deze school heerst een cultuur van samenwerking die wordt gekarakteriseerd door wederzijdse steun.	76,0	71,0	73,5
Op deze school werken we als team samen aan de ontwikkeling van het onderwijs.	83,4	76,4	79,9
Het management steunt de docenten bij problemen met een leerling/klas en werkt met hen samen om deze problemen op te lossen.	74,4	68,1	71,2
Als docenten (extra) ondersteuning nodig hebben, dan geeft de school die ook.	63,2	63,7	63,4
Ik krijg voldoende ruimte om me verder te ontwikkelen (bijvoorbeeld cursussen, bijscholing en studiedagen).	69,5	73,0	71,3
Ik krijg meer voorbereidingstijd voor mijn lessen dan meer ervaren docenten.	21,1	36,1	28,6
Totaal (n)	802	730	1532

* Selectie beginnende leraren (cohort 2016) | stelling 1 t/m 3 de schaal over zeggenschap en stelling 4 t/m 8 de schaal over samenwerking/ondersteuning.

Werkbeleving van beginnende leraren

Tabel A.32 – Arbeidstevredenheid beginnende leraren, naar sector en cohort (rapportcijfer)

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Pabo</i>					
Inhoud van de baan		7,7	7,7	7,8	7,7
Organisatie waar men werkt		7,4	7,5	7,5	7,6
Werken in het onderwijs	7,8	7,6	7,7	7,7	7,5
<i>Lerarenopl. vo/mbo</i>					
Inhoud van de baan		7,7	7,8	7,7	7,8
Organisatie waar men werkt		7,2	7,4	7,5	7,3
Werken in het onderwijs	7,8	7,4	7,7	7,5	7,6

* Selectie beginnende leraren.

Tabel A.33 – Arbeidstevredenheid beginnende leraren, naar sector en begeleiding (rapportcijfer)

		Inhoud van baan	Organisatie	Werk in het onderwijs
Pabo	wel begeleiding gekregen	7,7	7,7	7,6
	geen begeleiding gekregen	7,6	7,0	7,3
	Totaal*	7,7	7,6	7,5
Lerarenopl. vo/mbo	wel begeleiding gekregen	7,8	7,4	7,6
	geen begeleiding gekregen	7,7	6,5	7,4
	Totaal	7,8	7,3	7,6

* Selectie beginnende leraren (cohort 2016).

Tabel A.34 – Arbeidstevredenheid beginnende leraren, naar sector en soort baan (rapportcijfer)

		Inhoud van baan	Organisatie	Werk in het onderwijs
Pabo	Invalbaan	7,5	7,4	7,3
	Reguliere baan	7,8	7,7	7,6
	Totaal*	7,7	7,6	7,5
Lerarenopl. vo/mbo	Invalbaan	7,7	7,4	7,6
	Reguliere baan	7,8	7,2	7,6
	Totaal	7,8	7,3	7,6

* Selectie beginnende leraren (cohort 2016).

Tabel A.35 – Ervaren werkdruk onder beginnende leraren, naar sector (%)

	Pabo	Lerarenopl. vo/mbo	Totaal
Zeer veel	19,3	17,5	18,4
Veel	53,3	40,9	47,1
Niet veel/niet weinig	23,4	37,1	30,3
Weinig	2,3	3,2	2,7
Zeer weinig	1,0	,7	,8
Geen/niet van toepassing	,6	,6	,6
Totaal (n)	802	730	1.532

* Selectie beginnende leraren (cohort 2016).

Tabel A.36 – Oorzaken van werkdruk (%)*

	Lerarenopl.		Totaal
	Pabo	vo/mbo	
Hoeveelheid administratieve taken	90,0	70,2	81,1
Hoeveelheid overige niet-lesgebonden taken	78,6	65,5	72,7
Samenstelling leerlingenpopulatie/lrl. met gedrags- en of leerproblemen	67,7	55,7	62,3
Omvang van de groepen	51,3	58,4	54,5
Diversiteit in niveau binnen groepen	64,4	42,1	54,4
Beleidswijzigingen vanuit landelijk overheid	48,9	30,9	40,8
Eisen/verwachtingen vanuit het management over de te leveren prestaties	39,3	37,1	38,3
Handhaven van discipline binnen en buiten de klas	35,2	36,5	35,8
Omgaan met lastige ouders	37,2	12,9	26,3
Intimidatie/verbaal geweld van leerlingen	21,8	16,3	19,3
Verzuim van teamleden	19,0	18,6	18,9
Gebrek aan teamspirit/individualistisch optreden collega's	14,3	22,9	18,1
Totaal (n)	577	438	1.015

* Selectie beginnende leraren die werkdruk ervaren (cohort 2016).

Bijlage B Resultaten regressieanalyses

Tabel B.1 – Resultaten logistische regressie wel/geen begeleiding, afgestudeerden pabo*

	B	Wald	Sig.	Exp(B)
Constante	-1,583	5,825	,016	,205
Dienstverband		8,977	,030	
- tijdelijk met uitzicht op vast	,330	,857	,354	1,391
- tijdelijk zonder uitzicht op vast	-,046	,016	,900	,955
- flexibel contract	-,491	1,677	,195	,612
Aanstellingsomvang		12,123	,007	
- 24-36 uur	,298	1,239	,266	1,347
- 12-24 uur	-,495	4,011	,045	,609
- < 12 uur	-,735	3,922	,048	,480
Schaalscore samenwerking	,836	33,411	,000	2,307
Nagelkerke R ²	0.146			
N	776			

* Selectie beginnende leraren (pabo) werkzaam in het po.

Tabel B.2 – Resultaten logistische regressie wel/geen begeleiding, lerarenopleidingen vo/mbo*

	B	Wald	Sig.	Exp(B)
Constante	-1,533	6,333	,012	,216
Vooropleiding		9,617	,047	
- mbo	-,554	2,804	,094	,574
- vwo	,345	1,110	,292	1,411
- overig	,261	,150	,698	1,298
- onbekend	-,947	3,311	,069	,388
Dienstverband		9,103	,028	
- tijdelijk met uitzicht op vast	,877	8,469	,004	2,403
- tijdelijk zonder uitzicht op vast	,186	,312	,576	1,204
- flexibel contract	,136	,076	,783	1,146
MBO	-,799	7,942	,005	,450
Schaalscore samenwerking	,936	34,972	,000	2,551
Nagelkerke R ²	0.186			
N	661			

* Selectie beginnende leraren (lerarenopleiding vo/mbo) werkzaam in het vo en/of mbo.

Tabel B.3 – Resultaten regressie (backstep) begeleidingsintensiteit, afgestudeerden pabo*

	B	Std. Error	t	Sig.
(Constant)	,442	,190	2,326	,020
Man	,217	,091	2,377	,018
Deeltijdopleiding	-,249	,078	-3,179	,002
Tijdelijk zonder uitzicht op vast	-,253	,072	-3,526	,000
Flexibel contract	-,142	,083	-1,714	,087
Schaalscore samenwerking	,778	,045	17,175	,000

* Selectie beginnende leraren (pabo) werkzaam in het po. | Adjusted R² = 0,308.

Tabel B.4 – Resultaten regressie begeleidingsintensiteit, afgestudeerden lerarenopleidingen vo/mbo*

	B	Std. Error	t	Sig.
(Constant)	1,037	,207	5,014	,000
Man	,161	,063	2,552	,011
Leeftijd	-,009	,003	-2,779	,006
Tijdelijk met uitzicht op vast	,002	,074	,033	,974
Tijdelijk zonder uitzicht op vast	-,182	,091	-1,999	,046
Flexibel contract	-,021	,134	-,158	,875
Schaalscore samenwerking	,785	,042	18,614	,000
VMBO-BL/KL	-,063	,074	-,858	,391
VMBO-TL	-,039	,072	-,539	,590
MBO	-,540	,077	-6,994	,000
VAVO	-,213	,175	-1,214	,225

* Selectie beginnende leraren (lerarenopl. vo) werkzaam in het vo en/of mbo. | Adjusted R² = 0,387.

Tabel B.5 – Resultaten regressie algehele werktevredenheid, pabo-gediplomeerden*

	B	Std. Error	t	Sig.
(Constant)	3,931	,288	13,629	,000
Vooropleiding - vwo	,197	,058	3,408	,001
Langdurig contract	,096	,049	1,963	,050
Grote baan (≥ 24 uur)	,152	,053	2,886	,004
Inductie (schaalscore)	,132	,028	4,700	,000
Intrinsieke motivatie (schaalscore)	,212	,051	4,177	,000
Samenwerking (schaalscore)	,334	,042	7,966	,000
Self-efficacy (schaalscore)	,344	,065	5,292	,000
Werkdruk	-,184	,031	-6,031	,000
Het werken in het onderwijs is zoals ik van tevoren had verwacht	,156	,016	9,999	,000

* Selectie beginnende leraren (pabo) werkzaam in het po. | Adjusted R² = 0,444.

Tabel B.6 – Resultaten regressie algehele werktevredenheid, afgestudeerden lerarenopl. vo/mbo*

	B	Std. Error	t	Sig.
(Constant)	3,728	,309	12,077	,000
Deeltijdopleiding	,123	,059	2,093	,037
Universitaire lerarenopleiding	,162	,076	2,125	,034
Vooropleiding vwo	,148	,067	2,216	,027
MBO	,138	,067	2,052	,041
Voltijdbaan	,263	,069	3,818	,000
Extrinsieke motivatie (schaalscore)	-,059	,031	-1,908	,057
Intrinsieke motivatie (schaalscore)	,232	,048	4,817	,000
Inductie (schaalscore)	,118	,033	3,538	,000
Samenwerking (schaalscore)	,462	,045	10,313	,000
Self-efficacy (schaalscore)	,330	,070	4,738	,000
Werkdruk	-,201	,032	-6,200	,000
Het werken in het onderwijs is zoals ik van tevoren had verwacht	,139	,018	7,757	,000

* Selectie beginnende leraren (lerarenopl. vo) werkzaam in het vo en/of mbo. | Adjusted R² = 0,482.

Tabel B.7 – Resultaten (backstep) regressie algehele self-efficacy, pabo-gediplomeerden*

	B	Beta	t	Sig.
(Constant)	2,049		20,745	,000
Geslacht (man=1)	-,085	-,073	-2,236	,026
Vooropleiding – vwo	-,117	-,128	-3,921	,000
Langdurig contract	,082	,106	3,222	,001
Voltijdbaan	,047	,060	1,824	,069
<i>Inductie (schaalscore)</i>	,029	,075	2,255	,024
Tevredenheid over niveau van de opleiding	-,045	-,089	-2,533	,012
Tevredenheid over Het aanleren van pedagogisch/didactische vaardigheden	,063	,122	3,140	,002
Tevredenheid over het aanleren van differentiatievaardigheden	,041	,090	2,391	,017
Vorbereiding op lesgeven in onderbouw	,061	,161	4,667	,000
Vorbereiding op lesgeven in bovenbouw	,088	,180	5,200	,000
Vorbereiding op lesgeven in speciaal (basis-)onderwijs	,037	,100	2,985	,003
Het werken in het onderwijs is zoals ik van tevoren had verwacht	,019	,078	2,338	,020

* Selectie beginnende leraren (lerarenopl. vo) werkzaam in het vo en/of mbo. | Adjusted R² = 0,208.

Tabel B.8 – Resultaten (backstep) regressie algehele self-efficacy, afgestudeerden lerarenopl. vo/mbo*

	B	Beta	t	Sig.
(Constant)	2,699		29,972	,000
Niet-westers allochtoon	,155	,082	2,211	,027
Universitaire lerarenopleiding	-,091	-,097	-2,000	,046
Vooropleiding – vwo	-,102	-,121	-2,601	,010
Vooropleiding – overig	-,139	-,073	-1,942	,053
Vooropleiding – onbekend	-,148	-,076	-2,039	,042
<i>Inductie (schaalscore)</i>	,030	,074	1,924	,055
Tevredenheid over het niveau van de opleiding	-,040	-,086	-2,123	,034
Tevredenheid over het aanleren van pedagogisch/didactische vaardigheden	,044	,102	2,242	,025
Tevredenheid over het aanleren van differentiatievaardigheden	,046	,116	2,581	,010
Het werken in het onderwijs is zoals ik van tevoren had verwacht	,041	,156	4,032	,000
VMBO-BL/KL	-,080	-,086	-2,204	,028
HAVO/VWO	-,061	-,076	-1,750	,081

* Selectie beginnende leraren (lerarenopl. vo) werkzaam in het vo en/of mbo. | Adjusted R² = 0,140.